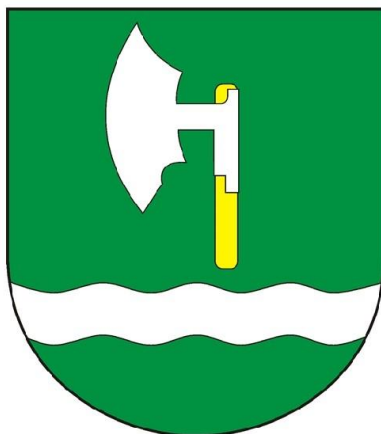

***Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej
i przestrzennej Gminy Kłomnice***

INICJATYWAŁOKALNA.PL
SP. Z O.O.

Lipiec 2023

Spis treści

Wstęp	3
1. Metodyka opracowania Diagnozy	4
2. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność	6
3. Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym	10
4. Gospodarka i rynek pracy	27
5. Środowisko naturalne i infrastruktura	44
6. Kultura i dziedzictwo kulturowe	58
7. Sport, rekreacja i turystyka	62
8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	66
9. Bezpieczeństwo publiczne	68
10. Polityka społeczna	70
11. Edukacja i wychowanie	74
12. Kapitał społeczny	79
13. Finanse samorządowe	83
14. Analiza SWOT	91
15. Podsumowanie i wnioski z diagnozy	93
15.1 Ogólny wskaźnik rozwoju gminy	93
15.2. Wyniki badań ankietowych	98
15.3. Wnioski z diagnozy	102
Spis tabel	104
Spis wykresów	106
Spis rysunków	109
Spis map	109
Załączniki	110

Wstęp

Wyzwania, związane z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021–2027 oraz wejściem w życie przepisów wprowadzonych *Ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), powodują konieczność opracowania przez jednostki samorządu terytorialnego strategii rozwoju zintegrowanych z nowymi przepisami. Opracowanie strategii jest niezbędne w celu kierunkowania i zabezpieczenia ciągłości polityki rozwoju gminy oraz stanowi kluczowy instrument pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację planowanych przez nią zadań.

Niniejsze opracowanie jest efektem gromadzenia i analizy danych na temat gminy i jej otoczenia. Celem Diagnozy jest identyfikacja najważniejszych wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy, a także nazwanie głównych barier i szans wynikających ze zidentyfikowanych uwarunkowań. Przedstawiono potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

Przedstawiona Diagnoza stanowi punkt wyjścia oraz bazę do opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Kłomnice na lata 2023–2030*, która będzie podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu lokalnego.

1. Metodyka opracowania Diagnozy

W niniejszej Diagnozie zostały zgromadzone i poddane analizie ilościowej i jakościowej dane odnoszące się do Gminy Kłomnice oraz jej otoczenia zewnętrznego. Na podstawie niniejszego opracowania możliwa stała się identyfikacja wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy. Dane wykorzystane w Diagnozie służą głównie ocenie obecnej sytuacji, wyznaczeniu mocnych i słabych stron gminy, a także jej potencjałów i problemów. To z kolei jest podstawą do sformułowania celów i wyznaczenia najważniejszych kierunków rozwoju. W ramach przeprowadzanej diagnozy obszaru wykorzystano metody analityczne i badawcze polegające m.in. na analizie *desk research*, analizie tekstów i dokumentów programowych, analizie dokumentów prawnych, analizie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych w trybie stacjonarnym i on-line, warsztatach tematycznych, badaniach ankietowych (kwestionariusze ankiet) i dyskusjach panelowych.

W związku z powyższym w opracowaniu przedstawiono dane ilościowe w poszczególnych dziedzinach badawczych, uwzględniających:

- możliwie najbardziej aktualne dane statystyczne (z okresu 2017–2021) w ramach prowadzonej statystyki GUS dla Gminy Kłomnice, gmin sąsiednich, województwa śląskiego, Polski oraz gmin o podobnym charakterze;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie;
- dane pozyskane z samorządu gminy oraz jednostek mu podległych;
- zapisy wybranych dokumentów planistycznych, programowych, badań, ewaluacji i innych: Polski, województwa śląskiego, gminy;
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów oraz opracowań eksperckich przytaczane w Diagnozie;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych).

Źródłem danych o charakterze jakościowym były:

- wyniki przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców gminy;
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów oraz opracowań eksperckich przytaczane w Diagnozie;
- wyniki prac warsztatowych przeprowadzonych z grupami roboczymi;

- treści pozyskane od samorządu oraz jednostek mu podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie.

Gminy sąsiadujące z Gminą Kłomnice, w odniesieniu do których porównano wybrane wskaźniki / dane statystyczne, to: Gmina Kruszyna, Gmina Mykanów, Gmina Rędziny, Gmina Mstów, Gmina Dąbrowa Zielona (województwo śląskie) oraz Gmina Gidle (województwo łódzkie).

Narzędziem pozwalającym na analizę sytuacji rozwojowej gminy był Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL), który został przygotowany w ramach Systemu Analiz Samorządowych przez Związek Miast Polskich, w ramach projektu finansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 – pozwala on na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. Nie jest to ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Nie jest to również ocena w sensie formalnym, ale punkt wyjścia do analizy. Tym samym jest to wsparcie władz i mieszkańców w przygotowaniu decyzji, przede wszystkim o charakterze strategicznym¹. Narzędzie to jest jednym z wielu wykorzystanych na potrzeby niniejszej Diagnozy.

W celu przygotowania Monitora Rozwoju Lokalnego, analizie poddano wiele aspektów decydujących o rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju wyodrębniono trzy wymiary tegoż rozwoju: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny. Następnie w ramach każdego z wymiarów wyodrębniono od 3 do 5 obszarów analizy, charakteryzujących główne sfery funkcjonowania gminy. Tych obszarów łącznie wyodrębniono 12. Obszary podzielone są na podobszary (od 2 do 5) – jest ich łącznie 48. Podobszary charakteryzowane są przez wybrane wskaźniki.

Łącznie w Monitorze Rozwoju Lokalnego poddano analizie 152 wskaźniki, pochodzące ze statystyki publicznej. W niniejszym opracowaniu zaprezentowano kilka z nich.

Gmina Kłomnice należy w statystykach MRL do grupy porównawczej *Gminy wiejskie o umiarkowanej funkcji rolniczej (I4)* – w grupie znajduje się łącznie 477 jednostek samorządowych. Przynależność do grupy wykorzystano w ocenie sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowej w Gminie Kłomnice.

¹ Strona internetowa Związku Miast Polskich, miasta.pl/aktualnosci/monitor-rozwoju-lokalnego-nowe-narzedzie-dla-miast, inf. z dnia 09.06.2023 r.

2. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność

Gmina Kłomnice położona jest w województwie śląskim, w powiecie częstochowskim i jest gminą wiejską (mapa 1). Powierzchnia gminy wynosi 148 km², w 2021 roku zamieszkiwało ją 13 047 osób. W skład gminy wchodzi 23 sołectwa, a siedzibą jej organów jest miejscowość Kłomnice.

Mapa 1 Położenie Gminy Kłomnice na tle Polski, województwa śląskiego i powiatu częstochowskiego

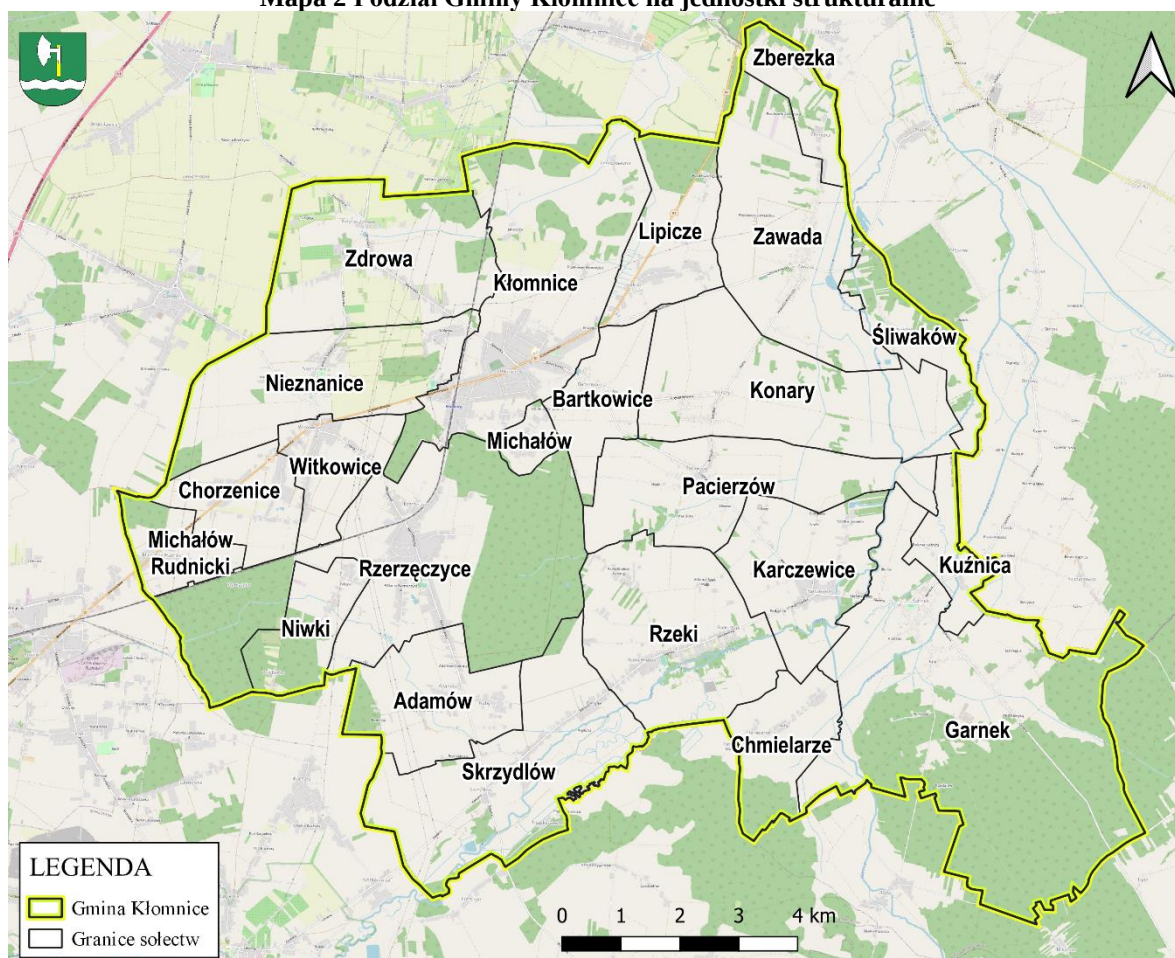
Źródło: Opracowanie własne

Gmina Kłomnice graniczy: od północy z Gminą Kruszyna (powiat częstochowski), od zachodu z Gminą Mykanów oraz Gminą Rędziny (powiat częstochowski), od południa z Gminą

Mstów oraz Gminą Dąbrowa Zielona (powiat częstochowski), natomiast od wschodu z Gminą Gidle (powiat radomszczański, województwo łódzkie).

Zgodnie z Uchwałą Nr 359.XLVI.2018 Rady Gminy Kłomnice z dnia 18.10.2018 r. w sprawie uchwalenia Statutu Gminy Kłomnice, gminę tworzą 23 sołectwa. Są to: Adamów (w skład sołectwa wchodzi również wieś Huby), Bartkowice, Chmielarze, Chorzenice, Garnek, Karczewice, Kłomnice, Konary, Kuźnica, Lipicze, Michałów k/Kłomnic, Michałów Rudnicki, Niwki, Nieznanice, Pacierzów, Rzeki Wielkie (sołectwo tworzą dwie wsie Rzeki Małe, Rzeki Wielkie), Rzerzęczyce, Skrzydlów, Śliwaków, Witkowice, Zawada, Zberezka, Zdrowa.

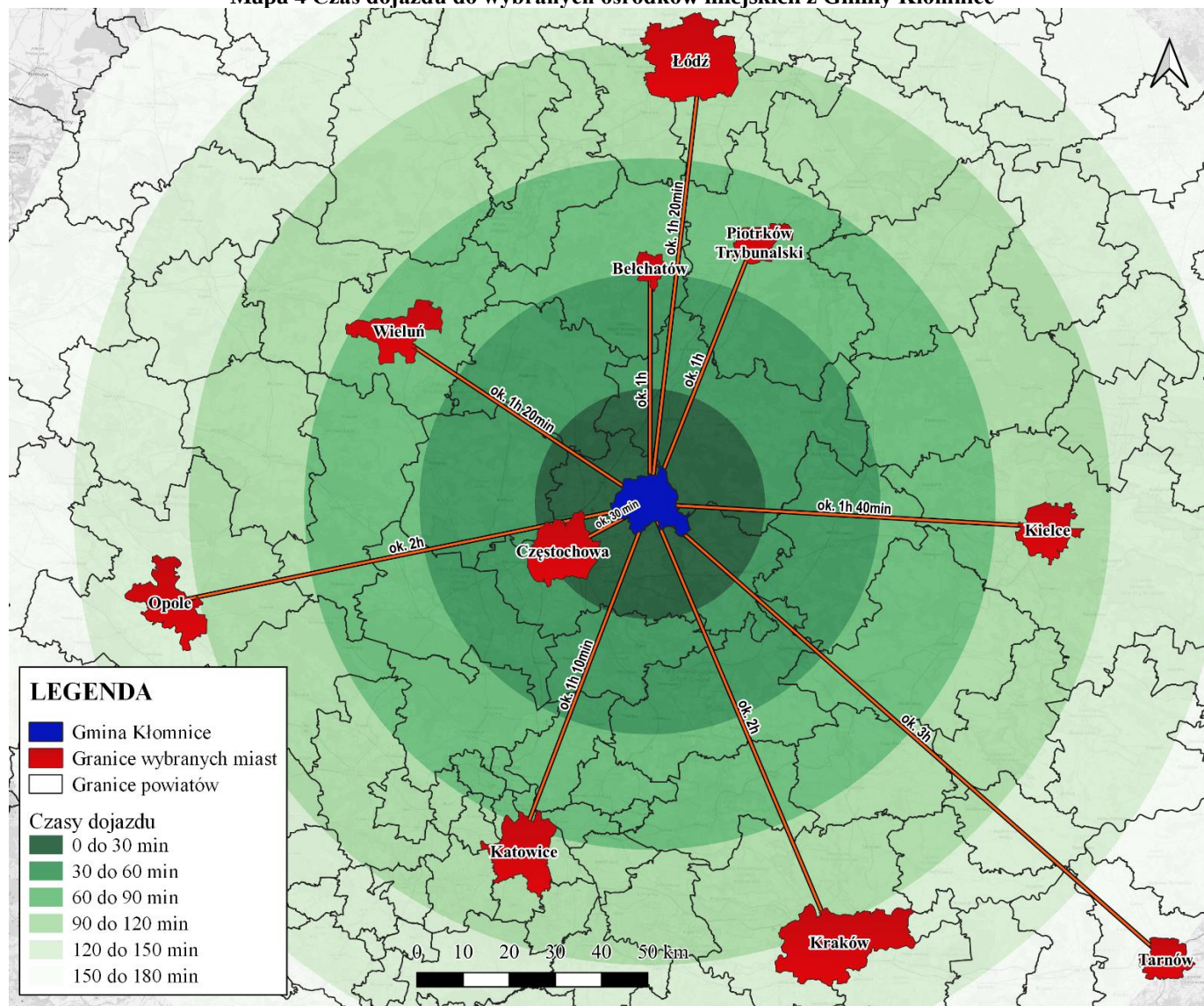
Mapa 2 Podział Gminy Kłomnice na jednostki strukturalne

Źródło: Opracowanie własne

Przez teren Gminy Kłomnice przebiega kilka odcinków dróg powiatowych. Uzupełnieniem podstawowego układu komunikacyjnego są drogi gminne. Przez Gminę Kłomnice przebiega droga krajowa DK-91, która łączy dwa najbliższe miasta, tj. Radomsko i Częstochowę. Łączna długość dróg publicznych na terenie Gminy Kłomnice wynosi 240,362 km w tym drogi krajowe – 12,7 km, powiatowe – 61,166 km, gminne – 130,496 km (w tym drogi bitumiczne – 104,612 km, drogi tłuczniowe – 1,103 km, drogi utwardzone kostką

Mapa 4 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Kłomnice

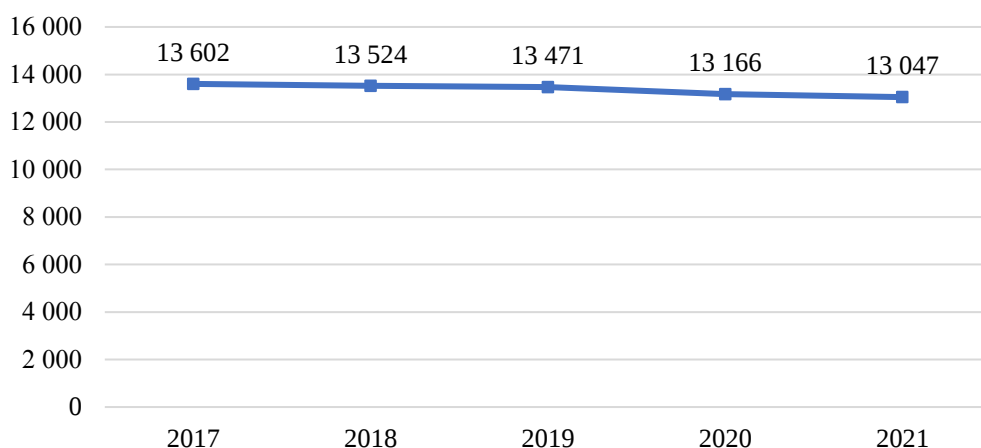

3. Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym

Z danych GUS wynika, że liczba osób zamieszkujących Gminę Kłomnice w roku 2021 wynosiła 13 047, natomiast gęstość zaludnienia gminy – 88 os/km². Liczba ludności w ciągu badanych lat systematycznie malała – w 2021 roku była mniejsza o 555 osób, co stanowi spadek w stosunku do 2017 roku o 4,1% liczby ludności ogółem. Podobny trend można zaobserwować w województwie śląskim (spadek o 3,8%) i w Polsce (spadek o 1,4%).

Na wykresie 1 przedstawiony został trend zmian liczby ludności dla Gminy Kłomnice, natomiast w tabeli 1 zostały zaprezentowane dane ludnościowe w porównaniu do Polski, województwa śląskiego oraz gmin sąsiednich.

Wykres 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z przedstawionych w tabeli 1 danych wynika, że liczba ludności na obszarze gminy na przestrzeni lat systematycznie spadała, co jest tożsame z tendencją panującą w województwie śląskim oraz w gminach sąsiednich. Spośród nich jedynie dwie gminy – Mstów i Mykanów – odnotowały wzrost liczby ludności w 2021 r. w porównaniu do roku 2017 – odpowiednio o 0,4% i 2,0%.

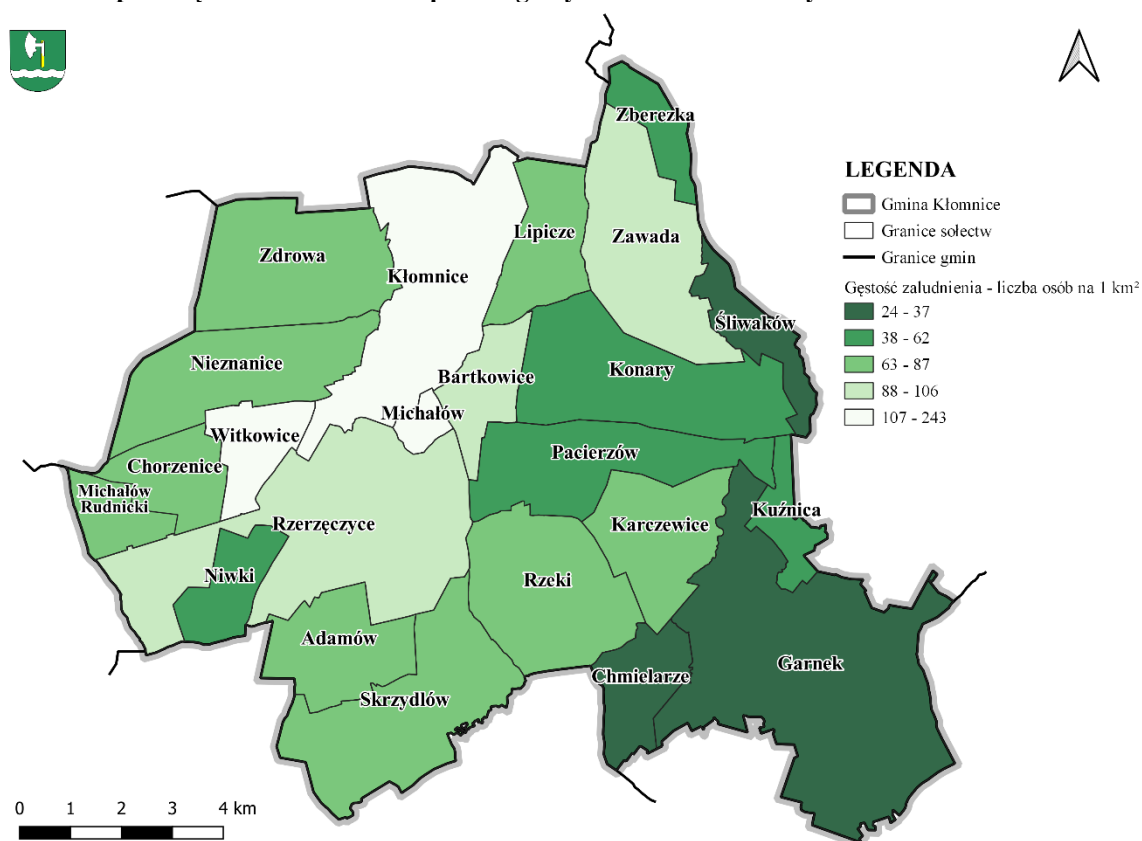
Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Ludność ogółem				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	13 602	13 524	13 471	13 166	13 047
Gmina Gidle	6 151	6 127	6 062	5 882	5 800
Gmina Dąbrowa Zielona	3 888	3 865	3 860	3 750	3 672
Gmina Kruszyna	4 869	4 862	4 806	4 733	4 700
Gmina Mstów	10 785	10 827	10 834	10 820	10 823
Gmina Mykanów	15 034	15 052	15 104	15 372	15 334
Gmina Rędziny	9 977	10 012	9 933	9 695	9 588
województwo śląskie	4 548 180	4 533 565	4 517 635	4 412 097	4 375 947
Polska	38 433 558	38 411 148	38 382 576	38 088 564	37 907 704

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na poniższym kartogramie (mapa 5) przedstawiono gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach statystycznych w Gminie Kłomnice w 2021 roku.

Mapa 5 Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021

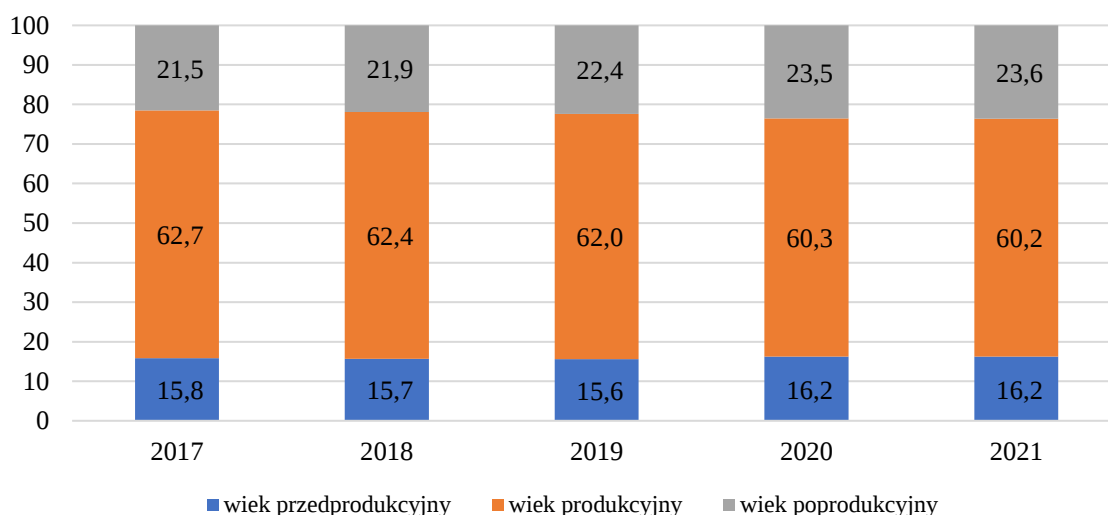
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Kłomnice, za pomocą programu QGIS

Na wykresie 2 została przedstawiona struktura ludności według poszczególnych grup wieku tzw. *piramida wieku* dla Gminy Kłomnice. Natomiast na wykresie 3 zaprezentowano

badanych lat systematycznie zmniejszał się, osiągając w 2021 r. wartość 60,2% – jest to spadek w stosunku do roku 2017 o 2,5 punktu procentowego (pp.).

Udział ludności Gminy Kłomnice w wieku przedprodukcyjnym w 2021 roku był niższy niż średnia dla Polski (18,4%) oraz województwa śląskiego (17,5%) i wynosił 16,2% (tabela 2).

Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozpatrując wskaźnik udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu do gmin sąsiednich, który dla Gminy Kłomnice w 2021 roku wyniósł 16,2%, można zauważyć, iż niższą wartość wskaźnika osiągnęły jedynie dwie gminy: Gidle (16,1%) oraz Dąbrowa Zielona (14,2%), natomiast wszystkie pozostałe gminy sąsiednie charakteryzowały się wyższym poziomem wskaźnika. Również w porównaniu do Polski (18,4%) i województwa śląskiego (17,5%), Gmina Kłomnice osiągnęła mniej korzystny poziom. W przypadku wskaźnika dotyczącego liczby ludności w wieku produkcyjnym, w 2021 roku gmina osiągnęła średni poziom wskaźnika (60,2%) – trzy gminy sąsiednie charakteryzowały się niższym poziomem wskaźnika: Gmina Mykanów (60,0%), Gmina Gidle (58,6%), Gmina Dąbrowa Zielona (57,8%), a także województwo śląskie (58,6%) oraz Polska (59,1%), zaś pozostałe trzy gminy osiągnęły wyższą wartość. Wskaźnik dotyczący udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2017–2021 w Gminie Kłomnice systematycznie wzrastał, w 2021 roku osiągnął poziom 23,6%, dla województwa wyniósł 23,9%, a dla Polski 22,5%. W porównaniu do gmin sąsiednich Gmina Kłomnice uplasowała się wśród trzech gmin o najwyższym poziomie wskaźnika (Gmina Gidle – 25,3%, Gmina Dąbrowa Zielona – 28,0%) – we wszystkich pozostałych gminach sąsiednich udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem był niższy.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 3, zaprezentowane wskaźniki obciążenia demograficznego wykazują systematyczny wzrost, co jest trendem wojewódzkim i ogólnopolskim. Wskaźnik *liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym* w 2021 roku wyniósł 145,6 i był jednym z trzech najwyższych spośród gmin sąsiednich (wyższą wartość wskaźnika osiągnęły gminy Gidle – 156,8 oraz Dąbrowa Zielona – 197,7), jego wartość była także wyższa niż średnio w Polsce (122,0) i w województwie (136,9).

Tabela 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku														
	Wiek przedprodukcyjny					Wiek produkcyjny					Wiek poprodukcyjny				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	15,8	15,7	15,6	16,2	16,2	62,7	62,4	62,0	60,3	60,2	21,5	21,9	22,4	23,5	23,6
Gmina Gidle	15,3	15,5	15,3	16,2	16,1	62,4	61,7	61,2	59,0	58,6	22,3	22,8	23,5	24,8	25,3
Gmina Dąbrowa Zielona	14,8	14,5	14,6	14,7	14,2	60,6	60,4	59,9	57,9	57,8	24,5	25,1	25,5	27,3	28,0
Gmina Kruszyna	17,3	17,2	16,8	17,5	17,3	64,2	64,1	64,1	62,2	62,1	18,5	18,7	19,0	20,3	20,6
Gmina Mstów	18,1	17,9	18,0	18,8	18,7	62,8	62,4	62,0	60,6	60,5	19,1	19,7	20,0	20,6	20,9
Gmina Mykanów	18,3	18,3	18,4	19,8	19,8	63,5	62,7	62,1	60,4	60,0	18,1	19,0	19,5	19,8	20,2
Gmina Rędziny	16,6	16,8	17,1	18,0	17,8	63,0	62,4	61,6	60,3	60,3	20,4	20,8	21,3	21,7	21,9
województwo śląskie	16,9	17,0	17,1	17,4	17,5	61,1	60,3	59,6	59,0	58,6	22,0	22,6	23,3	23,6	23,9
Polska	18,0	18,1	18,1	18,4	18,4	61,2	60,6	60,0	59,4	59,1	20,8	21,4	21,9	22,2	22,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

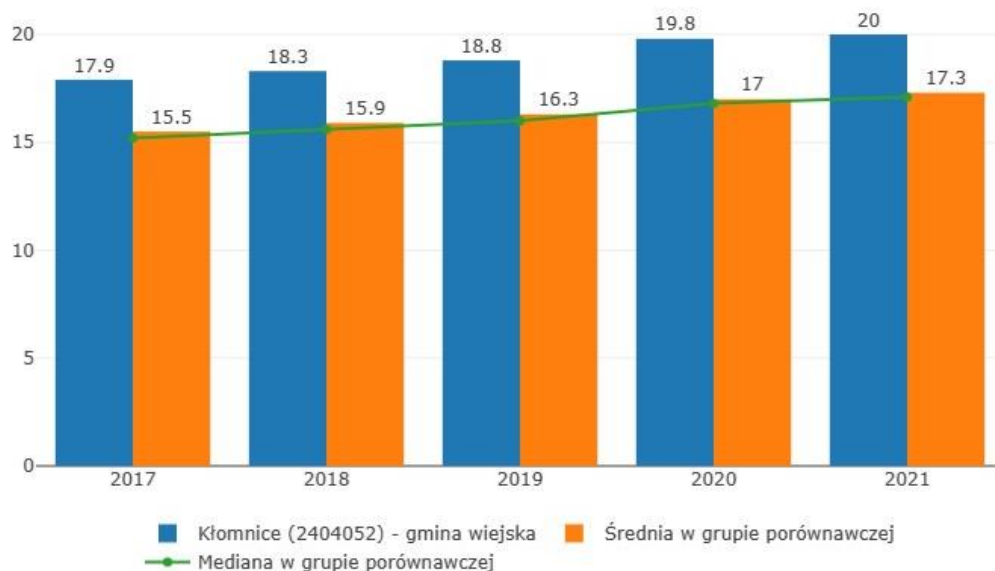
Tabela 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Wskaźniki obciążenia demograficznego														
	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym					Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	135,9	139,8	143,9	144,7	145,6	34,3	35,1	36,2	39,0	39,1	17,9	18,3	18,8	19,8	20,0
Gmina Gidle	145,3	147,7	152,9	152,8	156,8	35,7	37,0	38,3	41,9	43,2	18,7	19,4	19,8	21,0	21,5
Gmina Dąbrowa Zielona	165,6	173,9	175,0	185,4	197,7	40,5	41,6	42,6	47,2	48,4	20,7	20,9	21,3	22,9	23,6
Gmina Kruszyna	106,9	108,9	113,2	116,4	118,7	28,8	29,2	29,7	32,7	33,1	15,1	15,5	15,9	16,8	17,1
Gmina Mstów	105,7	109,6	111,0	109,4	111,8	30,4	31,5	32,3	33,9	34,5	15,5	16,0	16,5	17,1	17,3
Gmina Mykanów	98,9	103,4	105,7	100,4	102,1	28,6	30,3	31,4	32,9	33,6	14,7	15,2	15,8	16,3	16,8
Gmina Rędziny	123,2	123,7	124,9	120,5	123,3	32,5	33,3	34,6	35,9	36,4	16,9	17,3	17,8	17,9	18,1
województwo śląskie	129,8	132,9	136,0	135,7	136,9	36,0	37,5	39,0	40,0	40,8	18,0	18,6	19,2	19,6	20,1
Polska	115,5	118,3	121,0	120,9	122,0	34,0	35,3	36,5	37,4	38,1	17,0	17,5	18,1	18,5	18,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość wskaźnika starości (odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej) rosła z roku na rok, w 2021 r. osiągając wartość 20,0. Jednocześnie wartość wskaźnika dla gminy na przestrzeni lat 2017–2021 utrzymywała się powyżej średniej w grupie gmin podobnych (wykres 4).

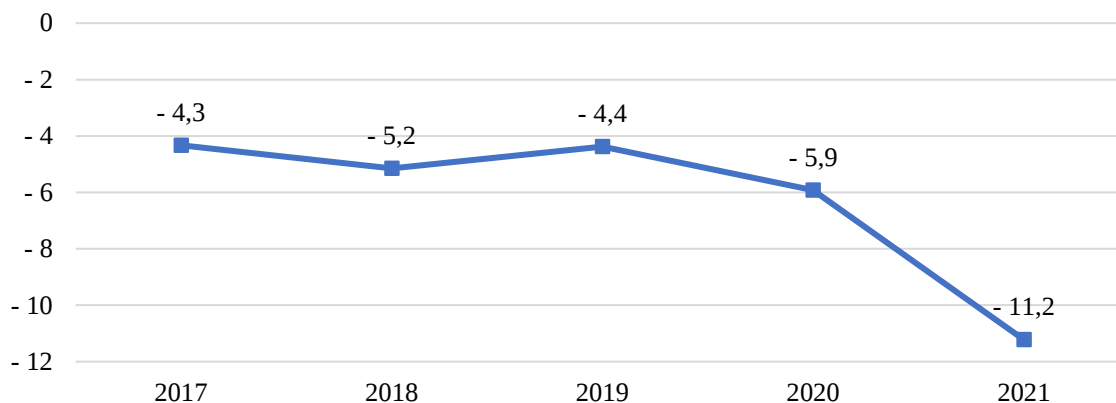
Wykres 4 Wskaźnik starości – odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w Gminie Kłomnice i w gminach podobnych w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Wskaźnikiem mającym wpływ na kształtowanie się struktury ludności jest wskaźnik *przyrost naturalny na 1000 ludności*. W badanych latach w Gminie Kłomnice przyrost naturalny był na ujemnym poziomie, a jego wartość systematycznie malała – wyjątek stanowił rok 2019, kiedy to poziom przyrostu naturalnego w gminie nieznacznie wzrósł w porównaniu do roku poprzedniego, mimo to nadal pozostawał ujemny. Natomiast w 2020 roku ponownie wykazał tendencję malejącą i ostatecznie w 2021 roku osiągnął poziom: -11,2 (wykres 5) – wartość mniej korzystną w porównaniu do większości gmin sąsiednich, województwa i kraju.

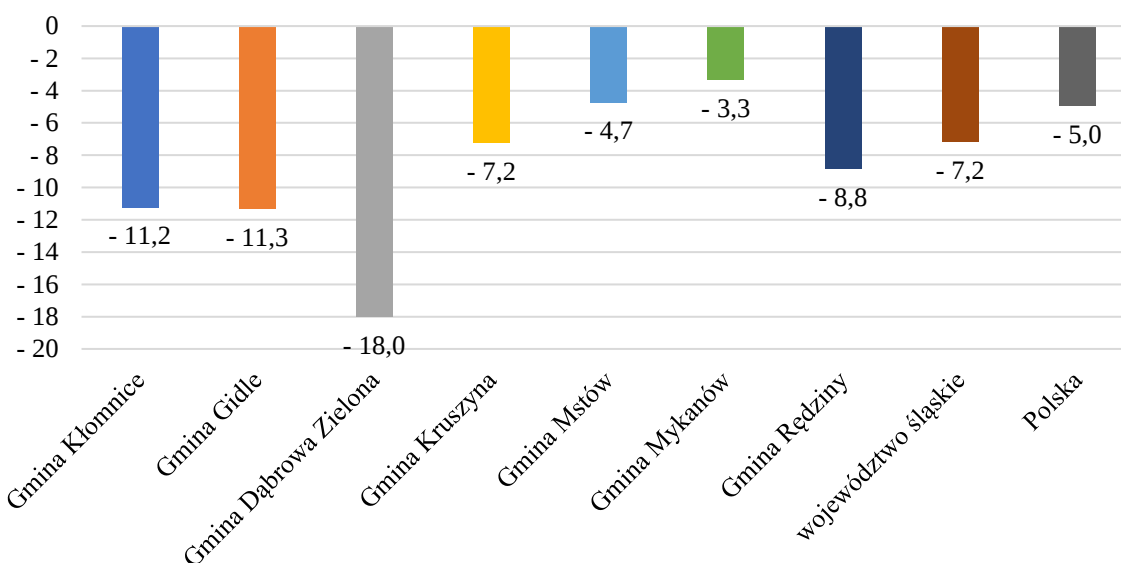
Wykres 5 Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2021 roku wszystkie gminy sąsiednie również odnotowały ujemny przyrost naturalny, przy czym w Gminie Kłomnice (obok gmin Gidle i Dąbrowa Zielona) był on najmniej korzystny (wykres 6).

Wykres 6 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

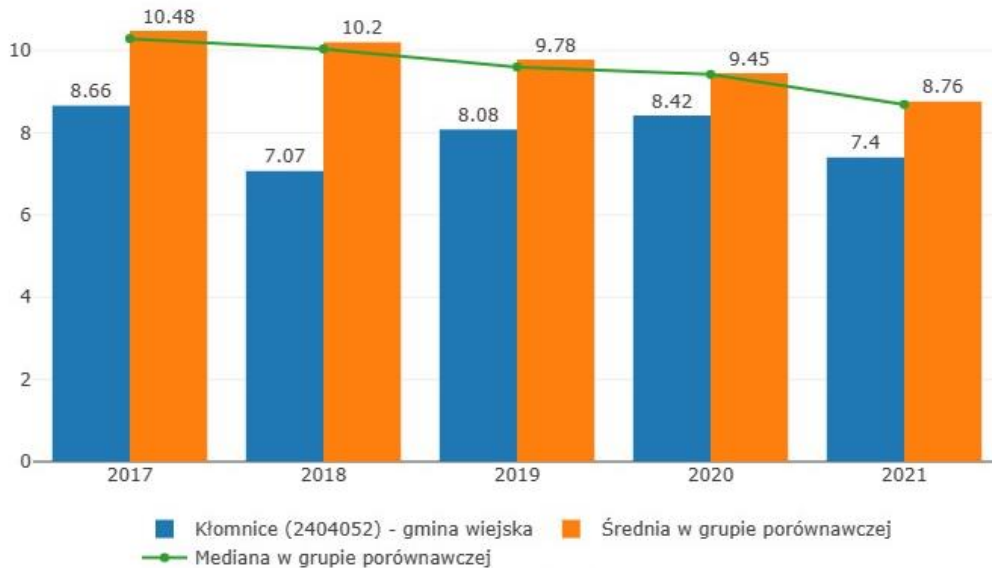

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z podstawowych komponentów ruchu naturalnego ludności, obok liczby zgonów i przyrostu naturalnego, jest liczba urodzeń. Na wykresie 7 przedstawiono wartość wskaźnika *urodzenia żywe na 1000 ludności* dla Gminy Kłomnice i średnią w gminach podobnych w latach 2017–2021. Poniższy wykres wskazuje na niekorzystną sytuację w Gminie Kłomnice. Na przestrzeni lat 2017–2021 wartość wskaźnika wahała się, ostatecznie

w 2021 roku osiągając poziom 7,4 – wartość niższą w porównaniu do roku 2017. Podobny trend miał miejsce w przypadku gmin podobnych – wartość wskaźnika systematycznie malała na przestrzeni lat, przy czym poziom wskaźnika w gminie we wszystkich analizowanych latach był znacznie niższy w porównaniu do średniej w grupie porównawczej.

Wykres 7 Urodzenia żywe na 1000 ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Istotne w kontekście ilości i struktury ludności w danym miejscu jest również saldo migracji, stanowiące różnicę między napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. Migracje stanowią jeden z najważniejszych (po liczbie urodzeń i zgonów) czynników kształtujących liczbę ludności na danym obszarze. Saldo migracji na 1000 ludności w roku 2021 wynosiło w Gminie Kłomnice 1,4 i w porównaniu do lat poprzednich nastąpił wzrost tego wskaźnika (tabela 4). Jest to zjawisko pozytywne, ponieważ wiąże się z napływem mieszkańców. W porównaniu do sytuacji w Polsce (0,1) i województwie śląskim (-1,0), wskaźnik dla Gminy Kłomnice był znacznie wyższy.

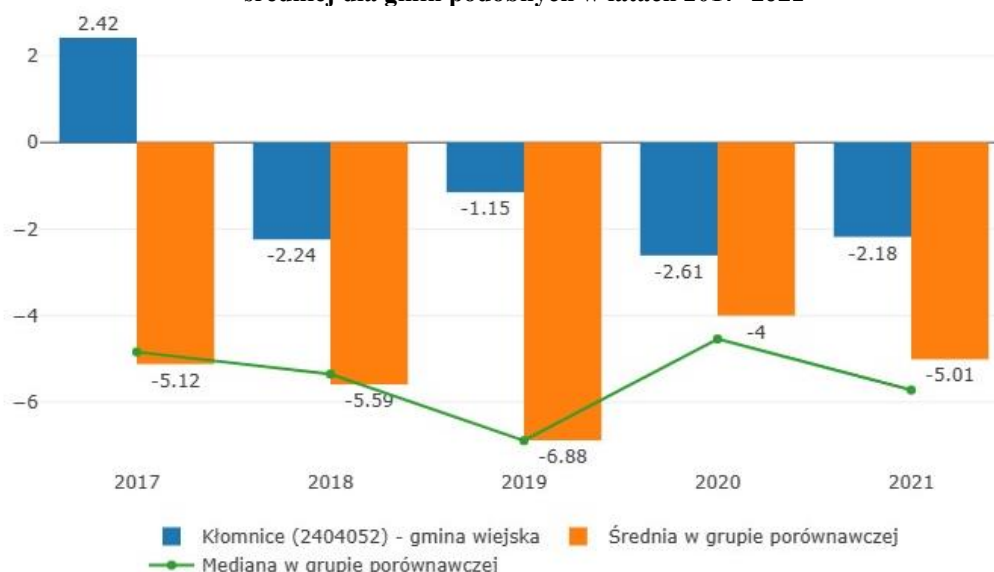
Tabela 4 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Saldo migracji ogółem na 1000 ludności				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	2,6	1,1	0,0	1,2	1,4
Gmina Gidle	-1,5	0,7	-0,7	-3,9	-3,3
Gmina Dąbrowa Zielona	3,1	1,0	7,5	3,2	1,1
Gmina Kruszyna	-1,6	-0,4	-6,6	2,1	1,1
Gmina Mstów	1,6	3,5	3,0	4,3	5,2
Gmina Mykanów	3,3	2,8	4,2	6,5	0,8
Gmina Rędziny	-0,2	3,9	-0,3	-0,5	-1,9
województwo śląskie	-0,9	-1,1	-1,0	-0,8	-1,0
Polska	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotne zarówno w kontekście struktury wieku, rynku pracy, jak i kapitału społecznego, są ruchy migracyjne ludzi młodych. Na wykresie 8 przedstawiono wskaźnik *saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób* w Gminie Kłomnice i w gminach podobnych w latach 2017–2021. Saldo migracji ludzi młodych w analizowanych latach dla Gminy Kłomnice jak i dla pozostałych porównywanych gmin było ujemne (wyjątek stanowił rok 2017 w Gminie Kłomnice), co jest negatywnym zjawiskiem. Należy jednak zauważyć, że w 2021 roku nastąpił wzrost w porównaniu do roku poprzedniego, co może świadczyć o poprawie sytuacji. Mimo ujemnego poziomu wskaźnika w Gminie Kłomnice, był on korzystniejszy w porównaniu do gmin sąsiednich, co oznacza, że odpływ ludzi młodych następuje wolniej niż w grupie porównawczej.

Wykres 8 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest kwestia związana z budownictwem mieszkaniowym – można go ocenić za pomocą wskaźników: *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1000 ludności* oraz *liczba wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców*. Wskaźniki te przedstawiono w tabelach 5 i 6 – wartości dla Gminy Kłomnice należą do jednych z najniższych wśród porównywalnych jednostek, jednocześnie są równe bądź wyższe od wartości dla województwa i kraju.

W tabeli 5 przedstawiono kształtowanie się wskaźnika *nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności*. Poziom tego wskaźnika na przestrzeni analizowanych lat w Gminie Kłomnice systematycznie rósł i w roku 2021 osiągnął wartość 2,9 – jedną z dwóch najniższych wśród gmin sąsiednich. Gmina Kłomnice osiągnęła jednak wyższą wartość w porównaniu do średniej województwa – 2,4 – oraz identyczną wartość jak średnia dla kraju – 2,9. Dane zamieszczone w tabeli 5 pokazują, iż atrakcyjność osiedleńcza Gminy Kłomnice wzrasta z roku na rok.

Tabela 5 Nowe budynki mieszkalne w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	1,9	1,9	2,0	2,7	2,9
Gmina Gidle	2,6	2,8	3,0	3,7	3,8
Gmina Dąbrowa Zielona	1,8	1,3	2,6	3,5	2,7
Gmina Kruszyna	5,1	2,3	2,9	3,0	3,2
Gmina Mstów	3,5	3,8	4,4	3,3	5,2
Gmina Mykanów	3,3	3,9	6,4	5,0	5,2
Gmina Rędziny	2,7	4,7	2,1	2,9	3,2
województwo śląskie	1,7	1,8	1,8	2,1	2,4
Polska	2,0	2,1	2,2	2,4	2,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tabeli 6 przedstawiono wartość wskaźnika *pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców* w latach 2018–2021. Corocznie od 2019 roku wartości wskaźnika dla Gminy Kłomnice były wyższe w porównaniu do średniej dla województwa śląskiego i Polski, jednocześnie plasując się na piątym miejscu wśród gmin sąsiednich.

Tabela 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2018–2021

Jednostka terytorialna	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	20	28	34	44
Gmina Gidle	31	41	27	36
Gmina Dąbrowa Zielona	8	13	40	33
Gmina Kruszyna	16	25	36	66
Gmina Mstów	46	45	65	84
Gmina Mykanów	35	42	56	76
Gmina Rędziny	17	21	50	47
województwo śląskie	19	21	24	29
Polska	25	26	28	35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

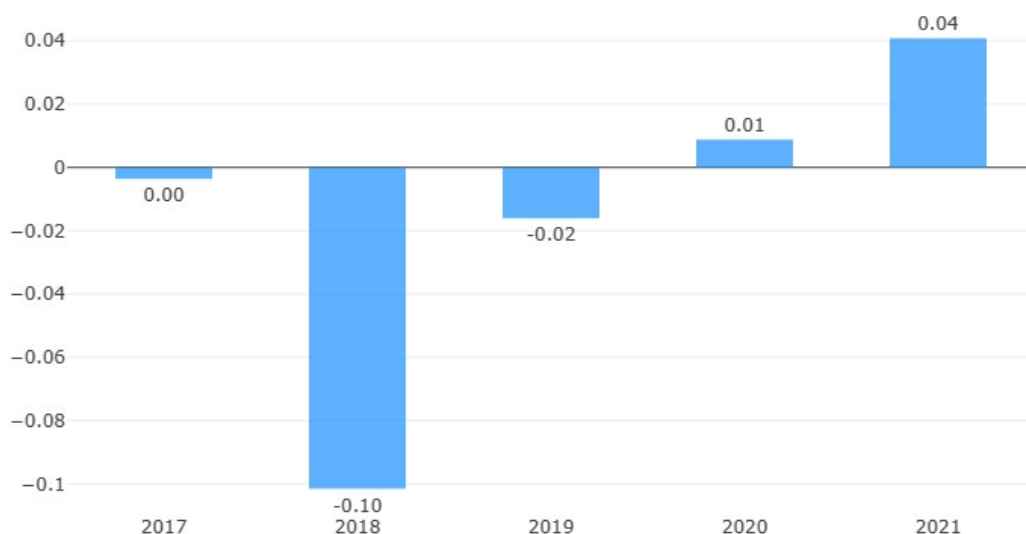
Oprócz danych Głównego Urzędu Statystycznego, do analizy sytuacji rozwojowej Gminy Kłomnice wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich, tj. Monitor Rozwoju Lokalnego. Narzędzie to pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy. Należy podkreślić, iż MRL to nie ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Grupę porównawczą stanowi 477 gmin wiejskich zaliczanych do gmin o umiarkowanej funkcji rolniczej.

Jednym z wymiarów poddanych ocenie w ramach MRL jest wymiar społeczny. Na rysunku 1 przedstawiony został wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze społecznym, na który składa się 5 obszarów badawczych, natomiast na rysunku 2 – wartości dla poszczególnych obszarów w latach 2017–2021:

- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury (Obszar 5);
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie (Obszar 6);
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (Obszar 7);
- poziom bezpieczeństwa (Obszar 8);
- sytuacja demograficzna (Obszar 9).

Jak można zauważyć na rysunku 1, wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym w Gminie Kłomnice do 2019 roku był ujemny, natomiast od 2020 roku wartość wskaźnika osiąga dodatni poziom – w 2021 roku: 0,04, co jest pozytywną zmianą, gdyż świadczy o korzystnych zmianach w gminie.

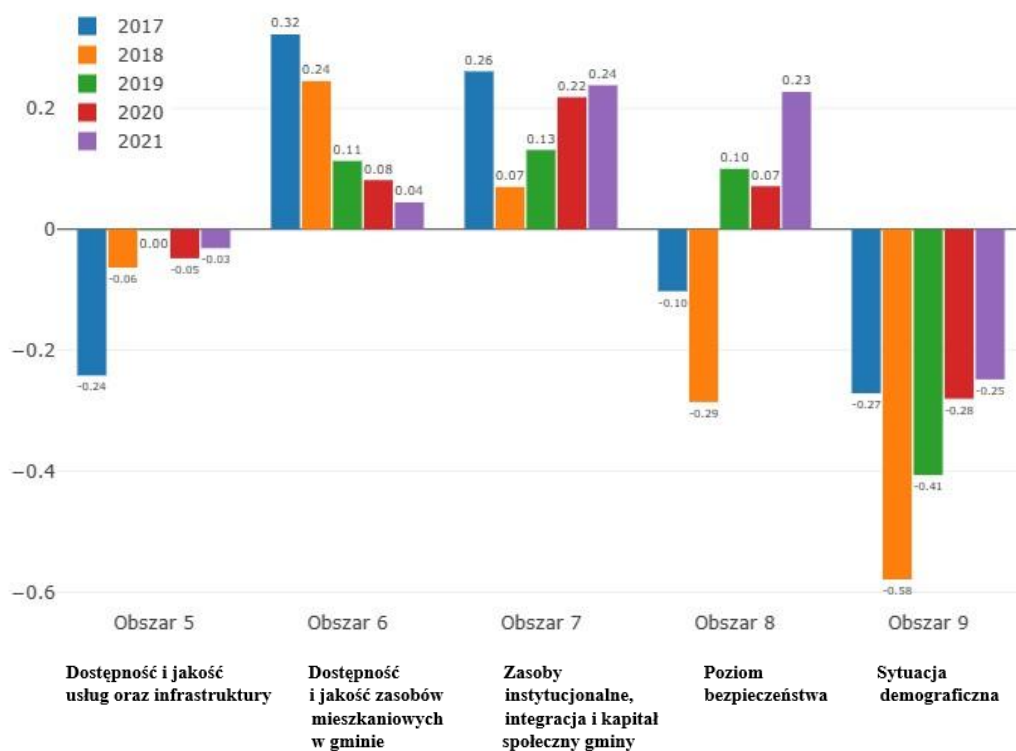
Rysunek 1 Wskaźnik rozwoju – wymiar społeczny w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Jak wynika z rysunku 2, Gmina Kłomnice najgorzej wypada w obszarze 9 *Sytuacja demograficzna*, na który składają się podobszary: liczba i struktura wieku mieszkańców, przyrost naturalny, ruchy migracyjne oraz małżeństwa i rozwody. W każdym z analizowanych okresów Gmina Kłomnice osiągnęła ujemny poziom wskaźnika i w stosunku do gmin podobnych była w gorszej sytuacji demograficznej. Natomiast najkorzystniejsze wyniki Gmina Kłomnice osiągnęła w obszarach 6 *Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie* oraz 7 *Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy*. Przy czym w obszarze 6 wskaźnik wykazuje tendencję malejącą, natomiast w przypadku obszaru 7 tendencja z roku na rok jest rosnąca. Jest to pozytywne zjawisko, ponieważ Gmina Kłomnice w porównaniu do gmin podobnych wypada bardziej atrakcyjnie jako gmina będąca celem napływu mieszkańców, a w konsekwencji – dalszego rozwoju.

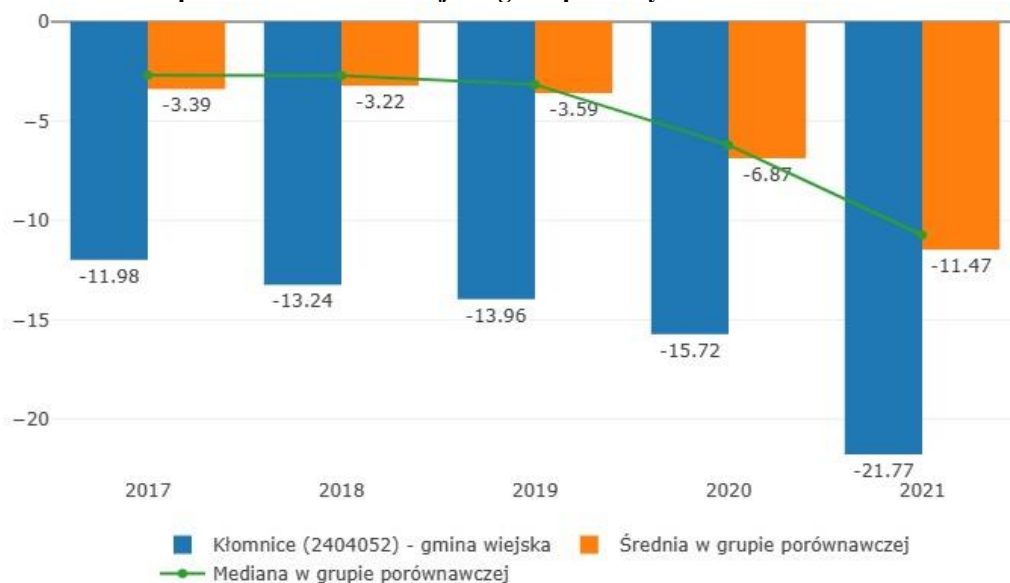
Rysunek 2 Wskaźnik rozwoju społecznego w Gminie Kłomnice (obszary) w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

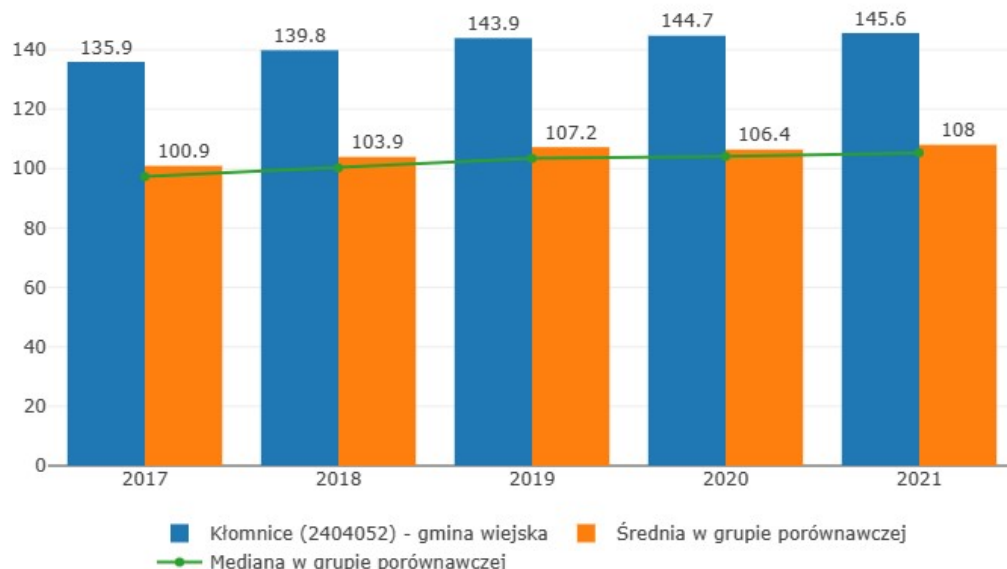
Na ujemne wartości wskaźnika rozwoju społecznego w obszarze 9 składa się średnia z wielu wskaźników, m.in. przyrost naturalny w ostatnich trzech latach na 1 000 ludności – wykres 9, ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym – wykres 10.

Wykres 9 Przyrost naturalny w ostatnich trzech latach na 1 000 ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

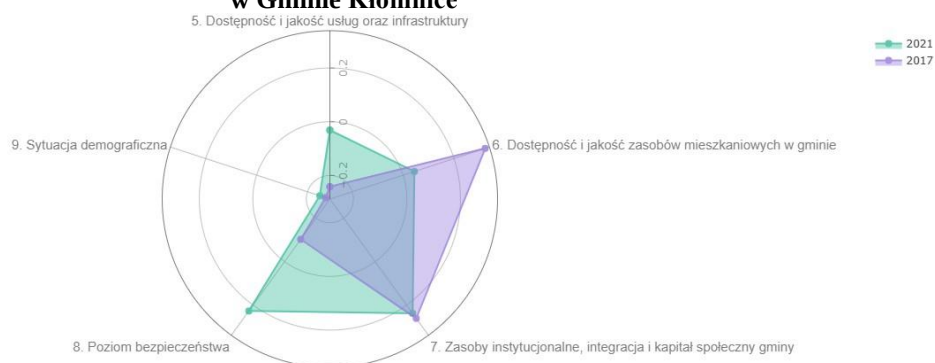
Wykres 10 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Na rysunku 3 zobrazowano zmianę wskaźnika rozwoju w obszarach wymiaru społecznego w 2021 roku w odniesieniu do 2017 roku. Z wykresu wynika, iż w trzech obszarach wskaźnik rozwoju uległ wzrostowi, natomiast w dwóch sytuacja pogorszyła się. Najwyższy wzrost odnotowano w obszarach 8 *Poziom bezpieczeństwa* oraz 5 *Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury*. W pozostałych obszarach nastąpił spadek w 2021 roku w stosunku do roku 2017.

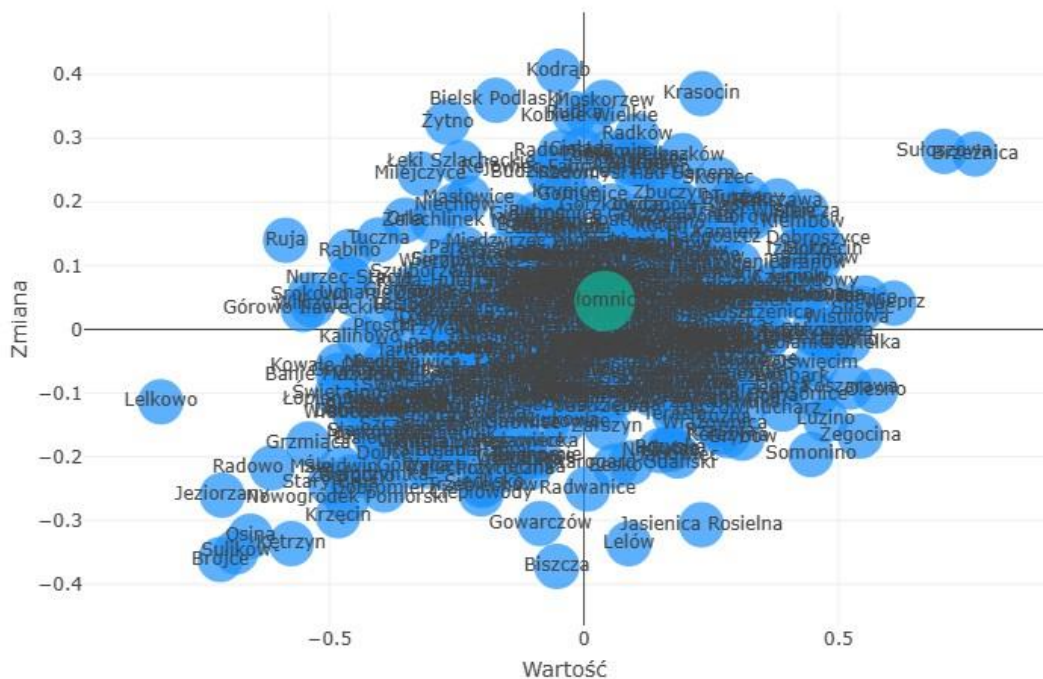
Rysunek 3 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru społecznego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Kłomnice

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Na rysunku 4 zaprezentowana została pozycja Gminy Kłomnice w odniesieniu do grupy porównawczej. Jak wskazano w metodyce opracowania Diagnozy, w grupie porównawczej, do której należy Gmina Kłomnice, przynależy 477 jednostek samorządowych.

Rysunek 4 Pozycja Gminy Kłomnice w grupie porównawczej – wymiar społeczny

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Jak wynika z rysunku 4, Gmina Kłomnice w wymiarze społecznym mieści się w I ćwiartce, co oznacza, iż sytuacja gminy jest lepsza niż średnia w grupie porównawczej i następuje poprawa sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Podsumowując – wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym jest korzystniejszy niż w grupie porównawczej i pozycja gminy nadal się umacnia.

4. Gospodarka i rynek pracy

Sytuację gospodarczą Gminy Kłomnice odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze tj. *podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności, jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności, podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.*

W tabeli 7 przedstawiono wskaźniki gospodarcze dla Gminy Kłomnice w latach 2017–2021 w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski. Następnie wybrane wskaźniki zobrazowano na wykresach 11–18, na których przedstawiono między innymi trendy dla poszczególnych wskaźników gospodarczych dla Gminy Kłomnice w latach 2017–2021.

Na obszarze Gminy Kłomnice w 2021 roku były łącznie zarejestrowane w rejestrze REGON 754 podmioty w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten w analizowanym okresie uległ zwiększeniu (576 podmiotów w 2017 roku), jednak w dalszym ciągu był to jeden z trzech najniższych wyników wśród porównywanych gmin oraz niższy w porównaniu do województwa i Polski.

W Gminie Kłomnice wskaźnik *podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w latach 2017–2021 wykazywał trend rosnący. Mimo tej tendencji Gmina Kłomnice osiągnęła w 2021 roku jeden z dwóch najniższych poziomów wskaźnika w odniesieniu do wszystkich porównywanych jednostek.

Wskaźnik *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności* w roku 2021 dla Gminy Kłomnice osiągnął średni poziom w porównaniu do gmin sąsiednich – trzy jednostki charakteryzowały się niższym poziomem wskaźnika, natomiast pozostałe trzy – wyższym. W porównaniu do województwa i kraju, wskaźnik dla Gminy Kłomnice w 2021 r. również osiągnął mniej korzystną wartość.

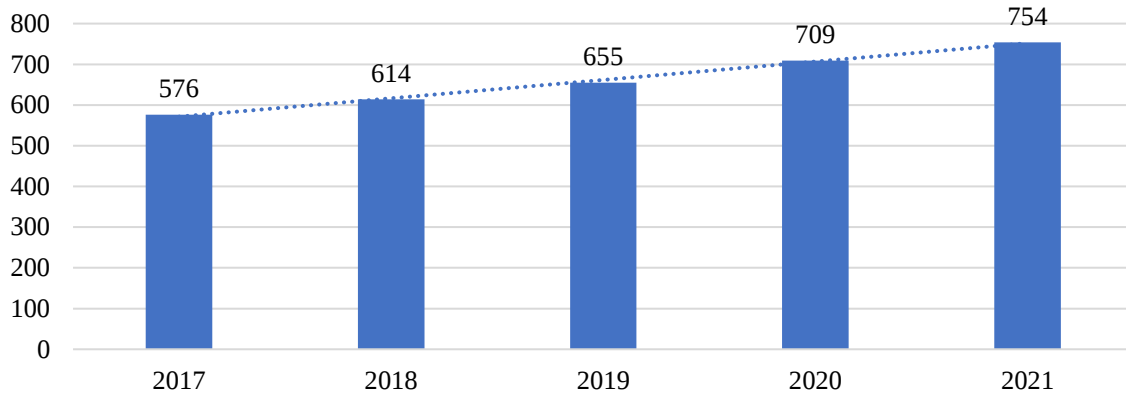
Tabela 7 Wskaźniki gospodarcze dla Gminy Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności					Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności					Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym					Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym					Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	576	614	655	709	754	62	78	80	67	68	100	126	129	111	113	92	98	106	118	125	473	512	555	600	637
Gmina Gidle	736	792	830	865	898	58	98	79	71	58	94	159	129	121	100	118	128	136	147	153	619	679	718	745	772
Gmina Dąbrowa Zielona	648	626	671	683	741	80	52	78	37	65	131	86	130	64	113	107	104	112	118	128	473	461	484	515	566
Gmina Kruszyna	505	543	570	611	655	68	74	60	46	57	106	115	94	75	93	79	85	89	98	106	392	422	447	488	523
Gmina Mstów	746	770	809	841	898	66	76	85	87	86	105	121	137	143	142	119	123	131	139	149	639	661	699	726	780
Gmina Mykanów	1 048	1 080	1 104	1 127	1 188	81	108	104	75	94	128	173	166	124	158	165	172	178	187	198	911	937	951	974	1031
Gmina Rędziny	884	908	912	972	1 029	78	98	80	80	88	124	157	131	133	147	140	145	148	161	171	744	768	777	829	883
województwo śląskie	1 033	1 042	1 066	1 120	1 165	77	83	82	70	80	125	137	137	118	138	169	173	179	190	199	728	750	766	807	839
Polska	1 121	1 136	1 175	1 224	1 276	94	102	99	86	97	154	169	165	145	165	183	188	196	206	216	781	810	837	873	909

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

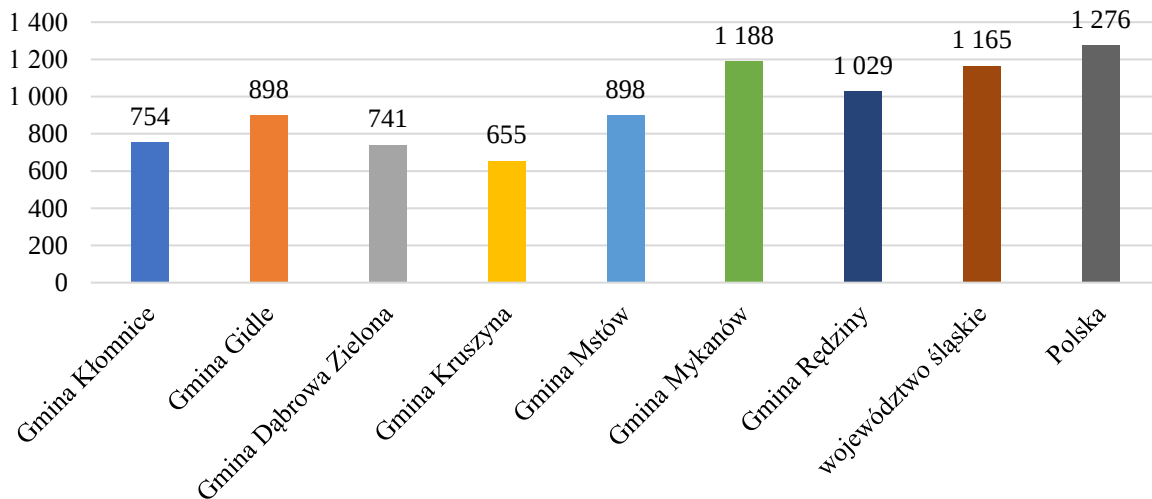
W Gminie Kłomnice można zauważyć coroczny wzrost podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności (wykres 11). W porównaniu do gmin sąsiednich w 2021 roku Gmina Kłomnice osiągnęła jeden z niższych poziomów wskaźnika. Jednocześnie była to także najniższa wartość w porównaniu do średniej dla województwa śląskiego oraz kraju (wykres 12).

Wykres 11 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 12 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

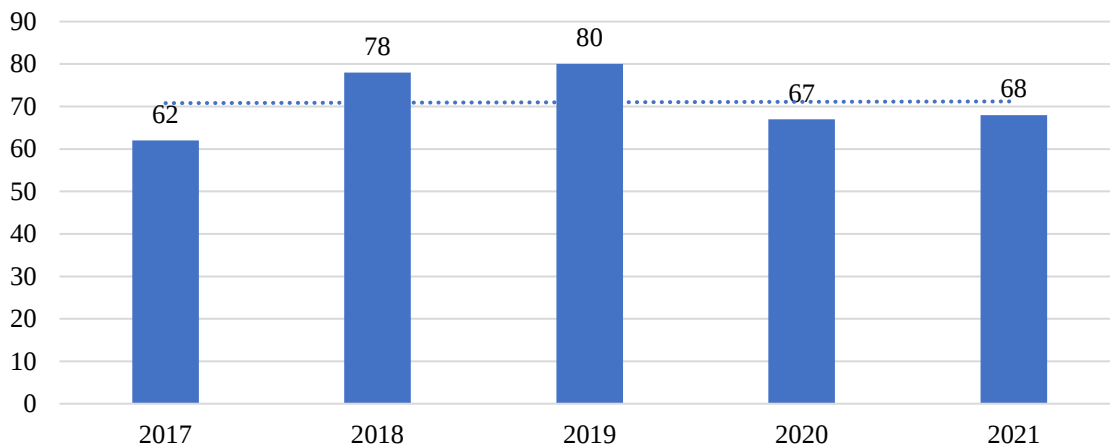

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przypadku wskaźnika *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności*, wartość dla Gminy Kłomnice w ostatnim badanym roku wyniosła 68 i osiągnęła średni poziom w porównaniu do gmin sąsiednich (wykres 14). Pozytywnym aspektem jest fakt, że była wyższa w porównaniu do początku analizowanego okresu – roku 2017. Wartość

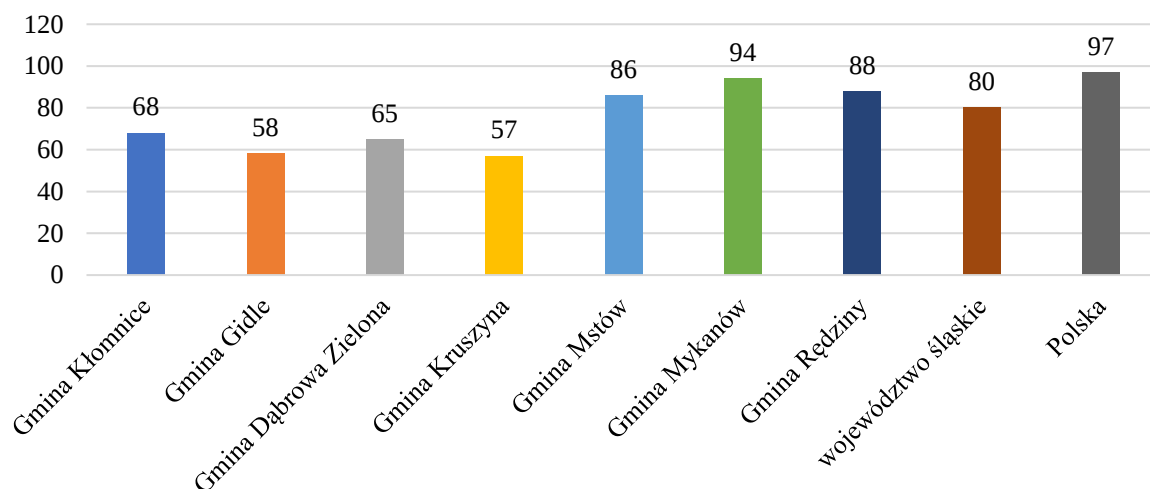
omawianego wskaźnika w 2021 roku wzrosła nieznacznie w porównaniu do roku 2020 (67), natomiast do roku 2019 poziom wskaźnika osiągał trend malejący (wykres 13).

Wykres 13 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

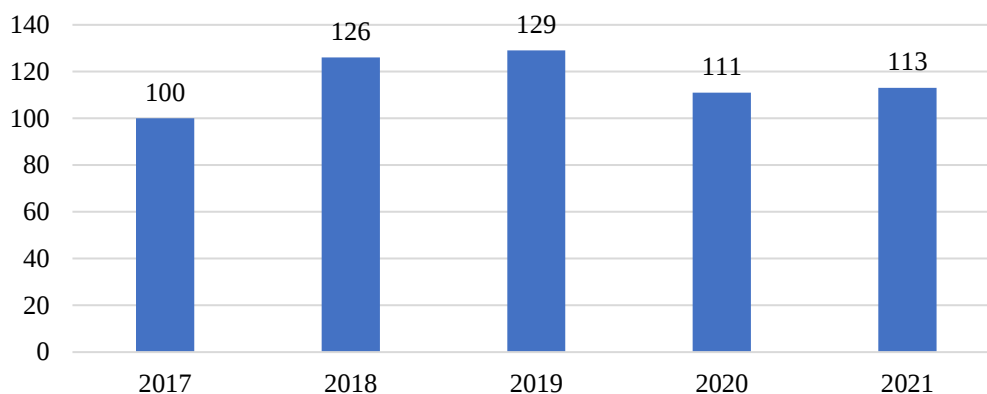
Wykres 14 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

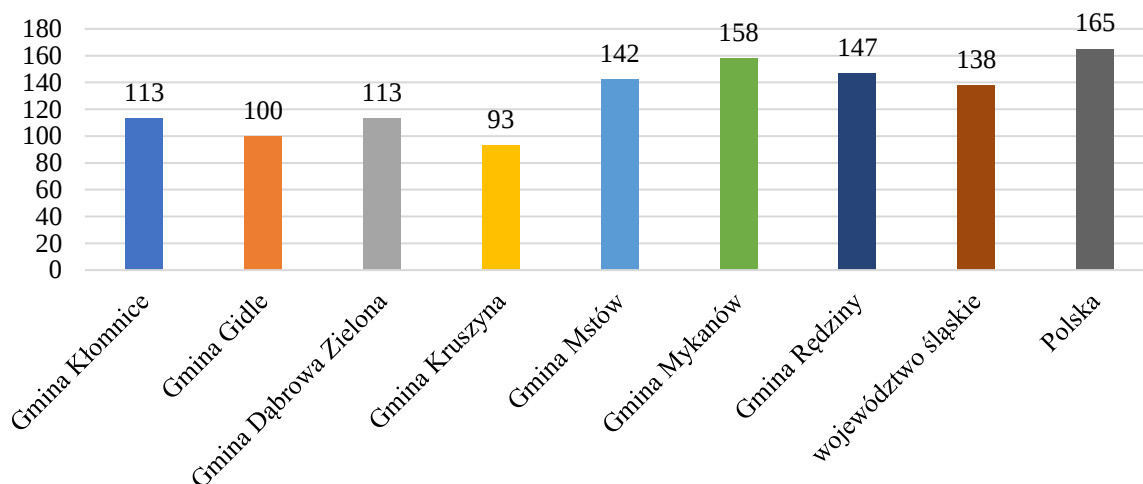
Wskaźnik podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w 2021 roku wynosił dla Gminy Kłomnice 113 (wykres 15). Wartość ta, podobnie jak inne wskaźniki rozwoju gospodarczego, była jedną z najniższych wśród gmin sąsiednich, województwa i kraju (wykres 16).

Wykres 15 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

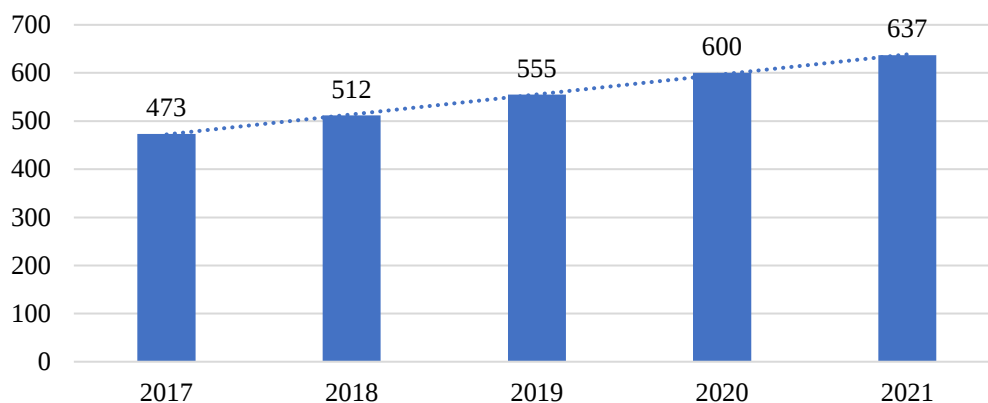
Wykres 16 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

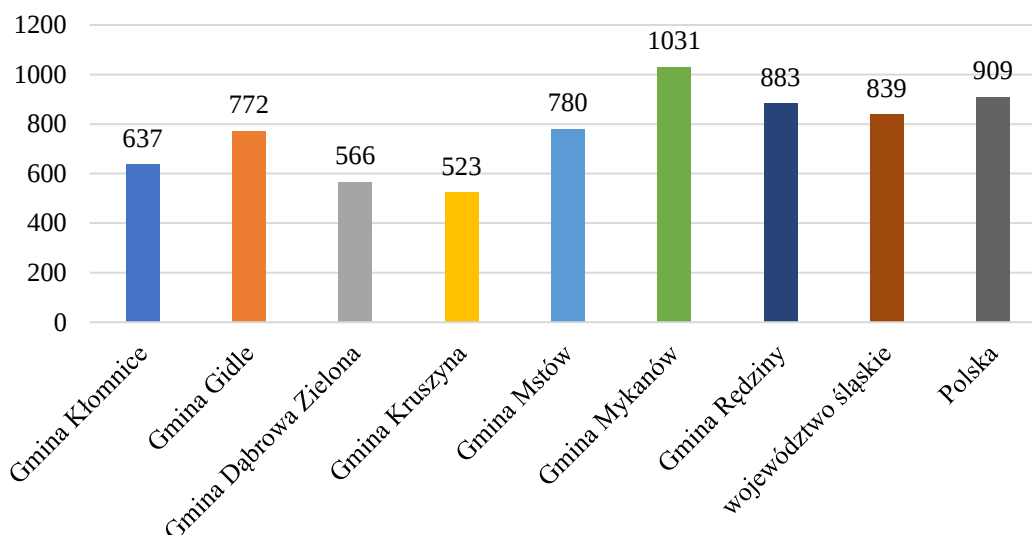
Wskaźnik *osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców* na przestrzeni lat 2017–2021 systematycznie wzrastał i w ostatnim badanym roku wyniósł 637 (wykres 17). Jednakże wskaźnik ten był w 2021 roku znacznie niższy niż średnia w kraju (909) oraz średnia w województwie śląskim (839) – wykres 18.

Wykres 17 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

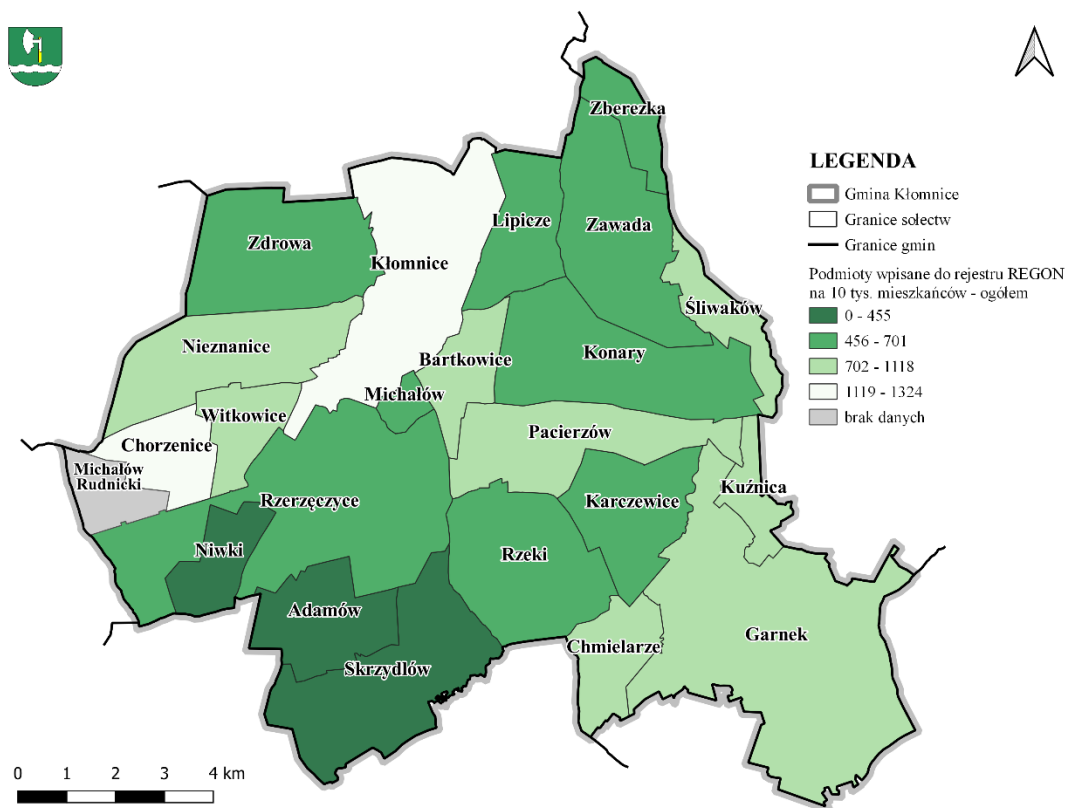
Wykres 18 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

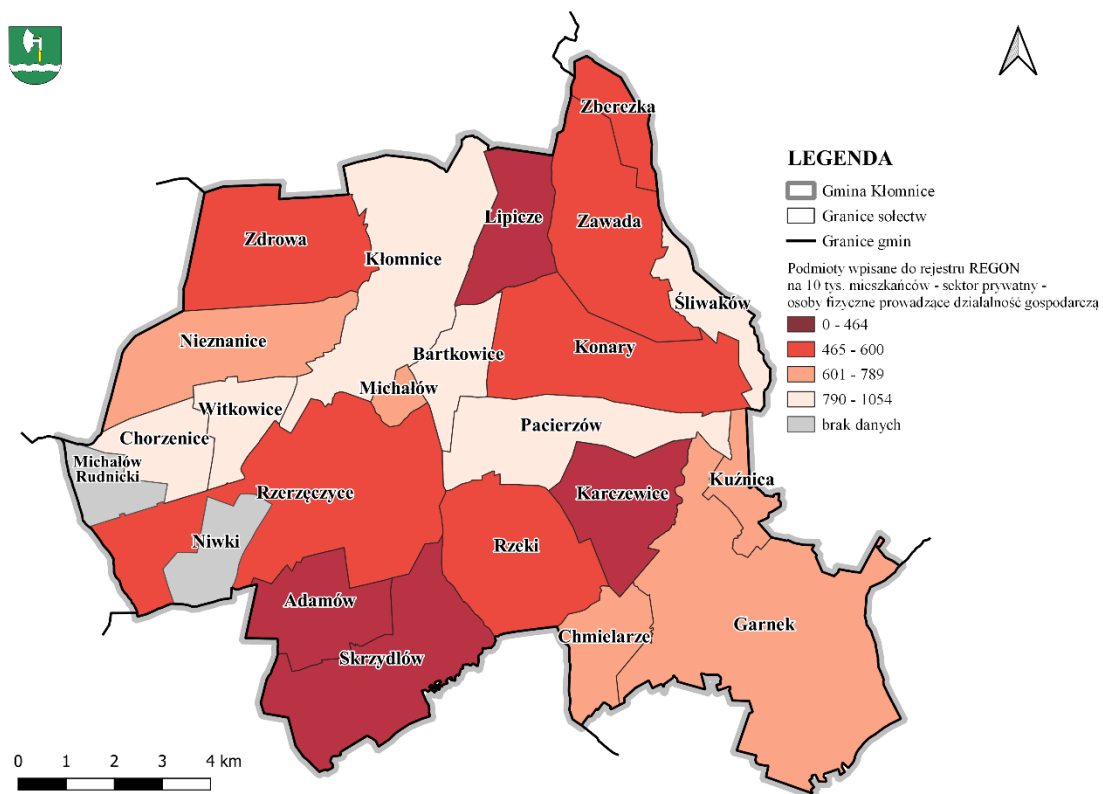
Na mapach 6–9 przedstawiono wartość wskaźników w 2021 roku: *podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* ogółem i w sektorze prywatnym oraz *podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* ogółem i w sektorze prywatnym w poszczególnych miejscowościach statystycznych. Natężenie wskaźnika odzwierciedlone zostało na kartogramach, im większa intensywność zjawiska, tym jaśniejszy kolor. Wartości podano w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, tak aby móc je porównać do wartości ogółem dla województwa śląskiego i Polski.

Mapa 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021

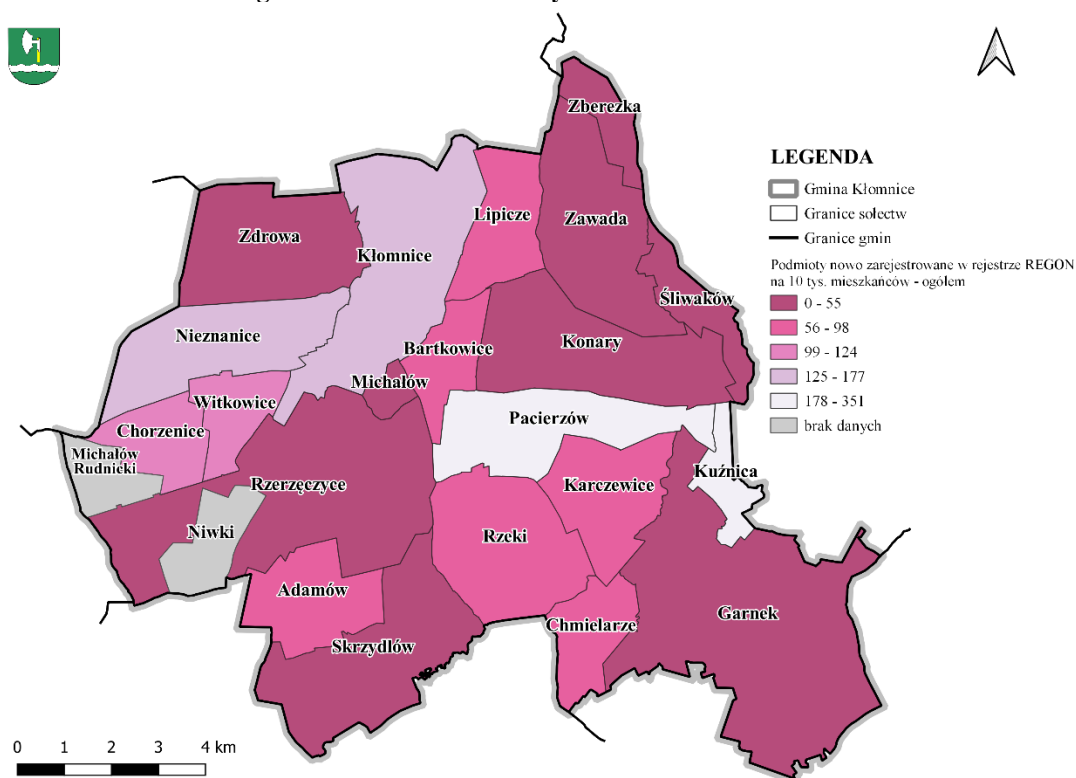
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Kłomnice

Mapa 7 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021

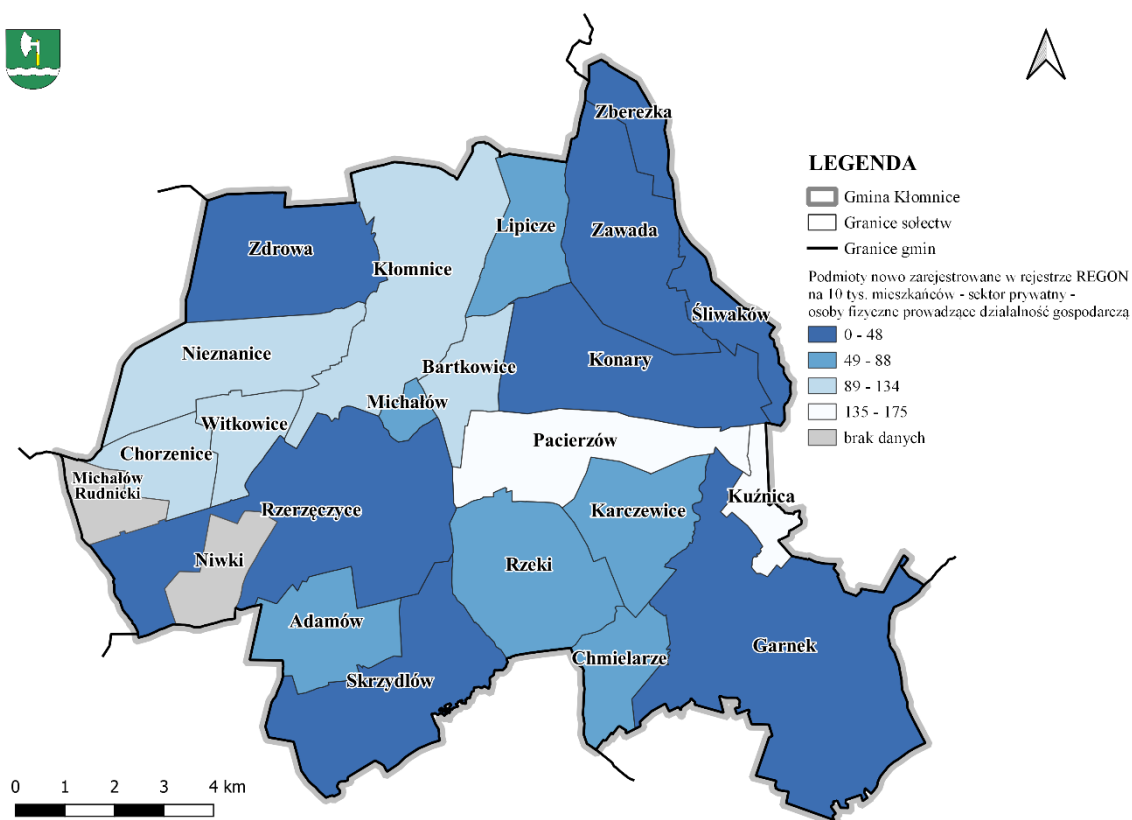
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Kłomnice

Mapa 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Kłomnice

Mapa 9 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Kłomnice

Poza nowo rejestrowanymi podmiotami, warto zwrócić uwagę na wskaźnik *udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON*. Na przestrzeni analizowanych lat wskaźnik ten ulegał wahaniom, ale ostatecznie w 2021 r. osiągnął wartość 4,0%, co oznacza, że zmalał w stosunku do 2017 r. o 8,9 pp. Jednak w porównaniu do gmin sąsiednich osiągnął w 2021 r. jedną z dwóch najwyższych wartości (Gmina Rędziny – 4,3%), wyższą również w porównaniu do województwa śląskiego (3,8%) oraz kraju (3,9%).

Tabela 8 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON dla Gminy Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	12,9	5,4	5,9	3,6	4,0
Gmina Gidle	7,3	4,7	5,2	5,7	3,5
Gmina Dąbrowa Zielona	12,7	10,3	5,4	5,1	2,9
Gmina Kruszyna	11,8	6,1	4,7	3,1	3,2
Gmina Mstów	6,5	5,6	6,4	6,9	3,9
Gmina Mykanów	7,2	5,6	5,3	3,7	3,0
Gmina Rędziny	7,1	7,7	7,1	4,0	4,3
województwo śląskie	6,8	7,3	5,6	3,6	3,8
Polska	6,7	7,6	5,0	3,6	3,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

O poziomie rozwoju gospodarczego gminy świadczą również wskaźniki obrazujące sytuację na rynku pracy, a więc wskaźniki dotyczące bezrobocia. Jednym z nich jest *udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym*, który na obszarze Gminy Kłomnice wynosił w 2021 roku 3,1% i był niższy niż w Polsce (4,0%) oraz nieznacznie niższy niż w województwie śląskim (3,0%). W tabeli 9 przedstawiono wartości wskaźnika w latach 2017–2021 w porównaniu do innych jednostek terytorialnych. Wartość wskaźnika dla gminy malała do 2019 roku, zaś w kolejnym roku nastąpił wzrost wskaźnika – tendencja występująca we wszystkich gminach sąsiednich, województwie oraz kraju. Warto zauważyć, że pandemia COVID-19 spowodowała w 2020 roku załamanie gospodarcze, które miało odzwierciedlenie również w sytuacji na rynku pracy, a więc należy brać pod uwagę fakt, że procentowy wzrost udziału osób bezrobotnych w 2020 roku miał charakter globalny i był spowodowany sytuacją epidemiczną i związanymi z tym trudnościami.

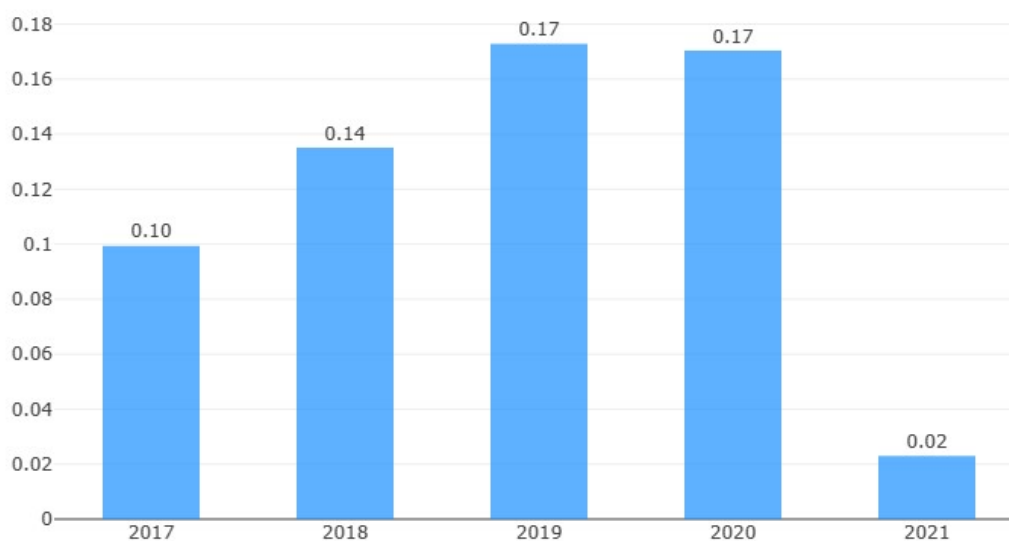
Tabela 9 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Udział bezrobotnych (%) zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	3,1	2,4	2,1	3,3	3,1
Gmina Gidle	4,8	3,6	3,1	4,1	3,0
Gmina Dąbrowa Zielona	10,0	9,0	9,2	11,2	9,9
Gmina Kruszyna	3,7	3,0	2,4	3,7	3,6
Gmina Mstów	2,8	2,2	2,1	3,4	2,7
Gmina Mykanów	3,1	2,5	2,1	3,0	2,6
Gmina Rędziny	3,3	2,7	2,2	3,9	3,2
województwo śląskie	3,4	2,9	2,5	3,5	3,0
Polska	4,6	4,2	3,8	4,6	4,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oprócz wymiaru społecznego opisanego w poprzednim rozdziale, w ramach MRL oceniany jest także wymiar gospodarczy. Na rysunku 5 przedstawiony został wskaźnik rozwoju Gminy Kłomnice w wymiarze gospodarczym. Jak wynika z poniższego wykresu, wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla Gminy Kłomnice był dodatni w całym analizowanym okresie, co obrazuje korzystną sytuację pod względem rozwoju gospodarczego w gminie w porównaniu do grupy gmin podobnych. Niepokojący jest jednak fakt nagłego spadku wskaźnika w 2021 r., co może świadczyć o początku negatywnych zmian w wymiarze gospodarczym.

Rysunek 5 Wskaźnik rozwoju – wymiar gospodarczy w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

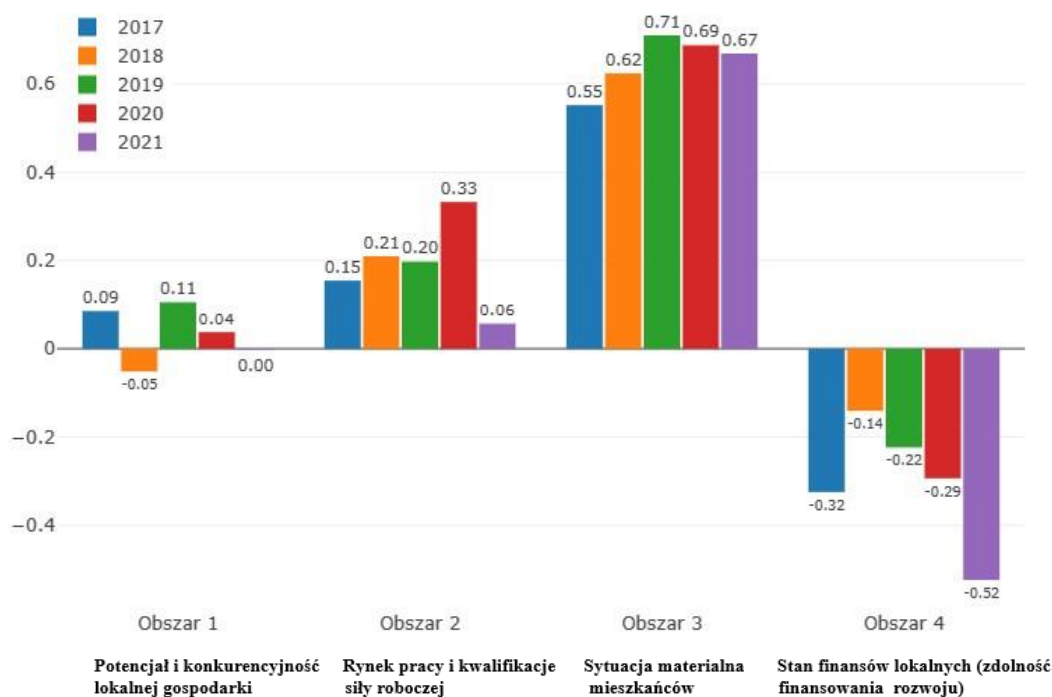
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Na wymiar gospodarczy składają się 4 obszary:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (Obszar 1);
- rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej (Obszar 2);
- sytuacja materialna mieszkańców (Obszar 3);
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) (Obszar 4).

Wartości wskaźnika rozwoju w wymiarze gospodarczym w latach 2017–2021 w poszczególnych obszarach przedstawiono na rysunku 6. Sytuacja Gminy Kłomnice w kontekście rozwoju gospodarczego jest korzystna, gdyż większość wskaźników jest na dodatnim poziomie, natomiast w 2021 r. widoczne jest pogorszenie sytuacji i spadek wartości wskaźników w każdym obszarze w porównaniu do roku poprzedniego. Najgorsza sytuacja występuje w obszarze 4 *Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)* – jedyna ujemna wartość wskaźnika pogłębiająca się z roku na rok – oraz w obszarze 1 *Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki*. W pozostałych dwóch obszarach: 3 *Sytuacja materialna mieszkańców* oraz 2 *Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej* sytuacja kształtuje się korzystniej, przy czym w 2021 roku poziom wskaźników także uległ tendencji malejącej.

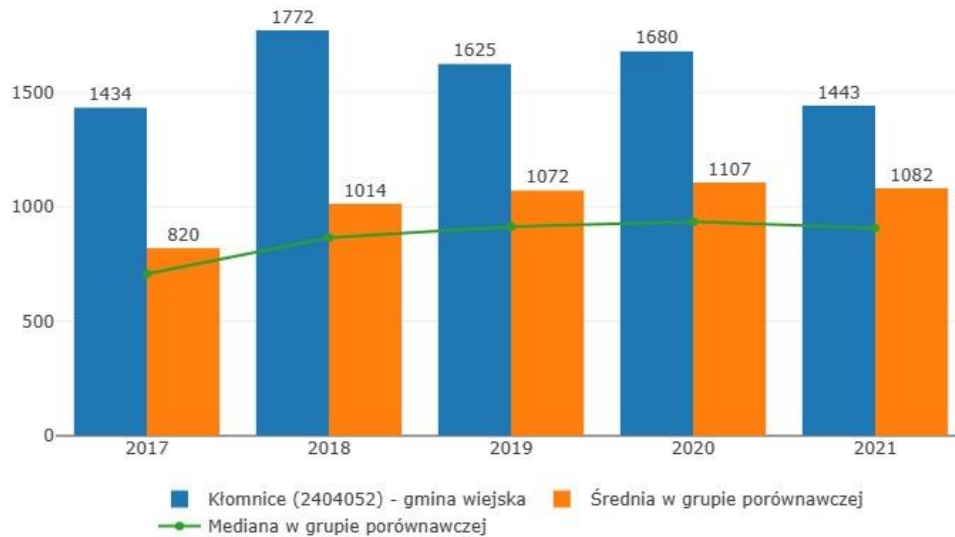
Rysunek 6 Wskaźnik rozwoju gospodarczego w Gminie Kłomnice (obszary) w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

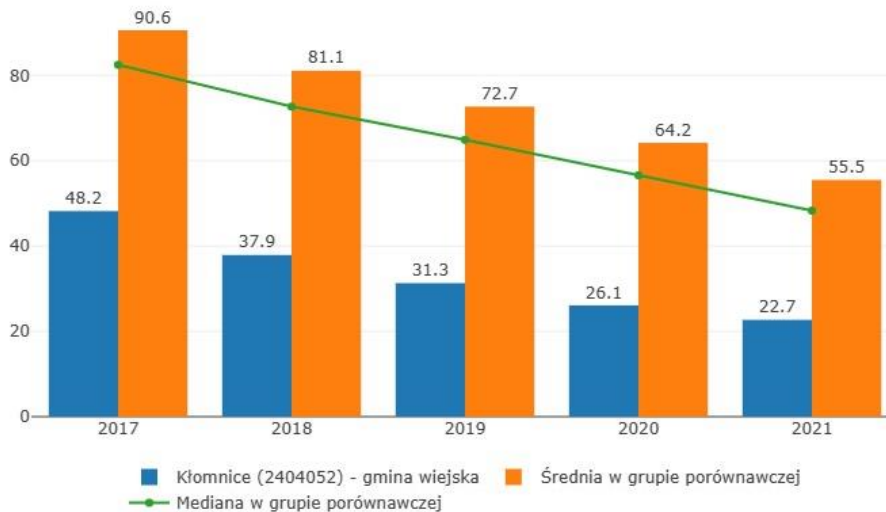
Na powyżej przedstawioną sytuację składa się wiele wskaźników, w tym m.in. kwota długu gminy na koniec roku przypadająca na 1 mieszkańca – wykres 19, osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców – wykres 20, wydatki inwestycyjne budżetu gminy na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia – wykres 21, oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców – wykres 22, liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25. roku życia na 1000 mieszkańców – wykres 23, wartość majątku zakumulowanego na terenie gminy w oparciu o zasoby mieszkaniowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca – wykres 24 oraz relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia – wykres 25.

Wykres 19 Kwota długu gminy na koniec roku przypadająca na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

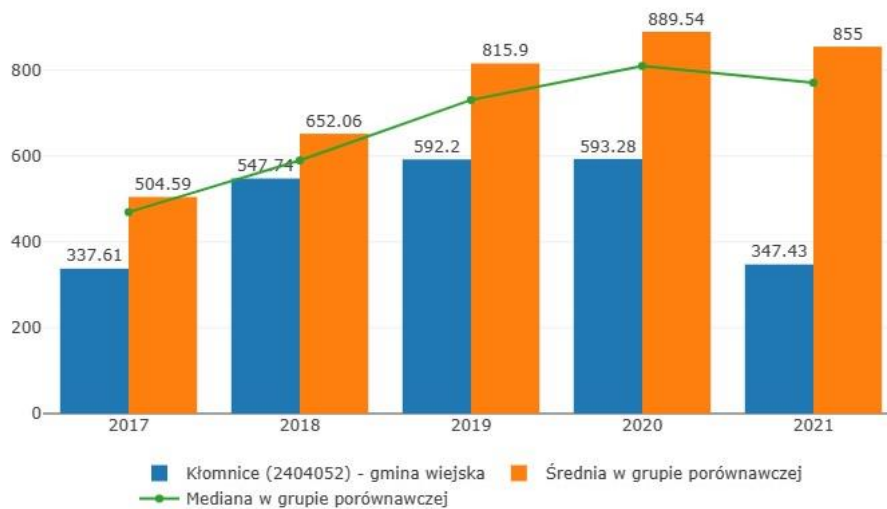
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Wykres 20 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

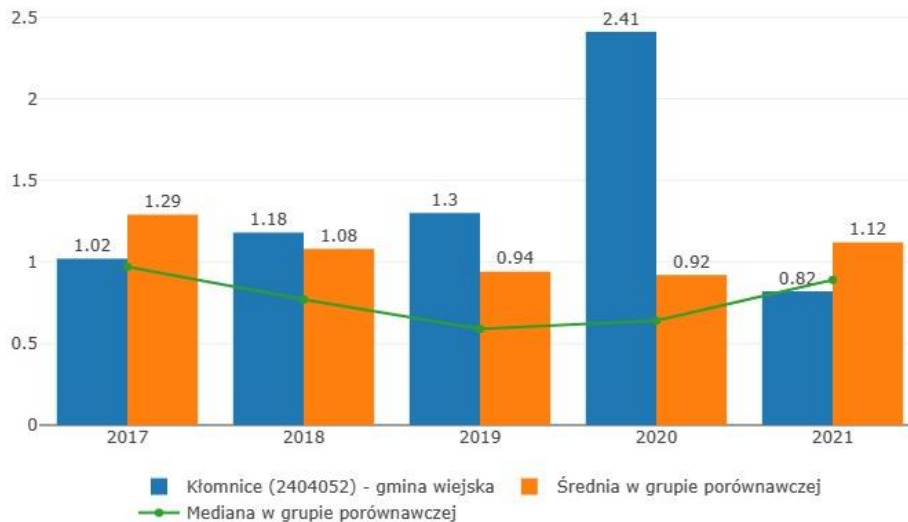
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Wykres 21 Wydatki inwestycyjne budżetu gminy na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

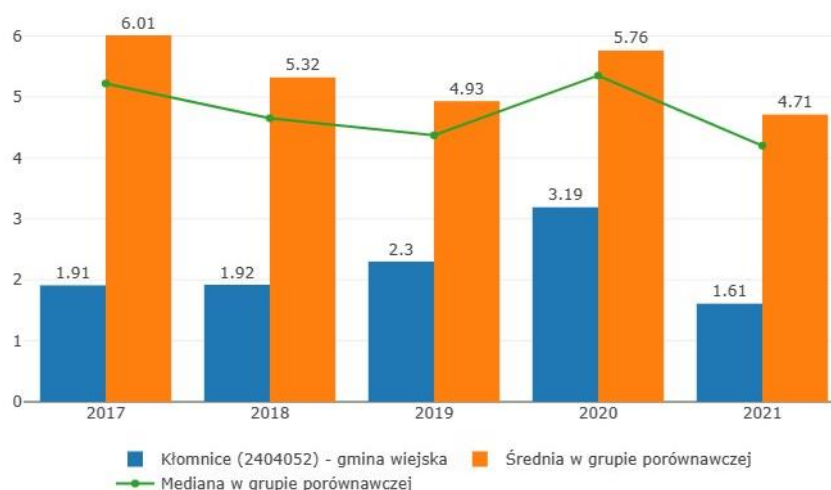
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Wykres 22 Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

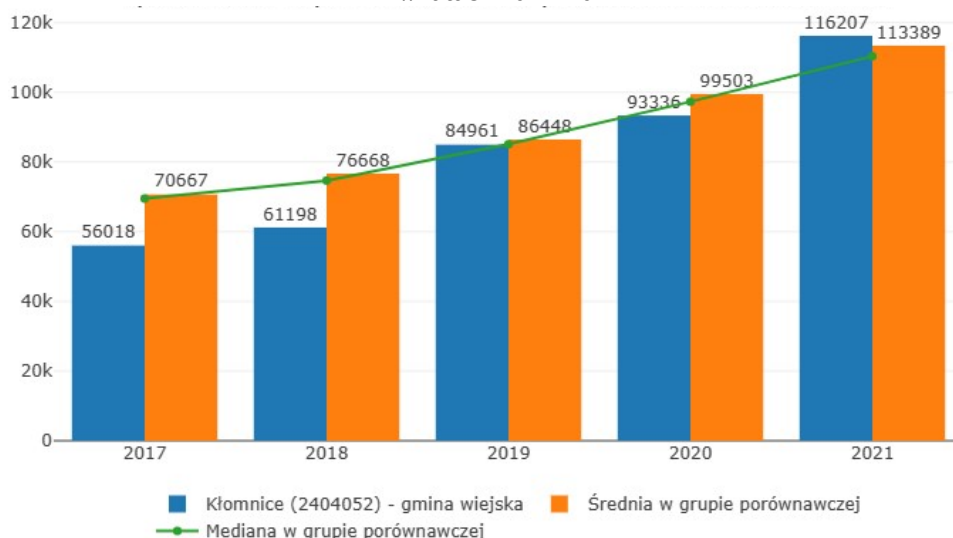
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Wykres 23 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25. roku życia na 1000 mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

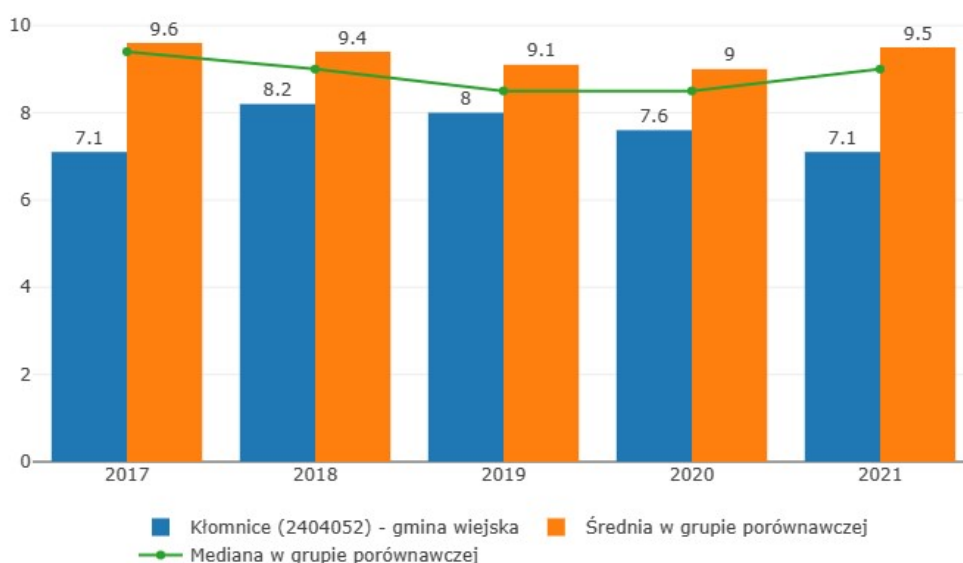
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Wykres 24 Wartość majątku zakumulowanego na terenie gminy w oparciu o zasoby mieszkaniowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Wykres 25 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Na rysunku 7 przedstawiono wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru gospodarczego na początku i na końcu badanego okresu. Z rysunku wynika, że w początkowym roku (2017) wskaźnik w jednym obszarze 4 *Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)* osiągnął wartość ujemną i w 2021 r. pogłębił niekorzystną wartość. Spadek wartości wskaźnika w 2021 r. wystąpił także w obszarze 1 *Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki* oraz 2 *Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej*, przy czym w tych obszarach początkowa wartość była dodatnia. Najkorzystniejsza zmiana wystąpiła w obszarze 3 *Sytuacja materialna mieszkańców* – wskaźnik w 2021 r. wzrósł w porównaniu do 2017 r.

Ważnym aspektem rozwoju gospodarczego gminy jest możliwość zakładania działalności gospodarczych na terenach inwestycyjnych, dzięki którym warunki prowadzenia działalności przez przedsiębiorców stają się korzystniejsze niż w innej lokalizacji, a tym samym zachęcają do lokowania swoich działalności na obszarze danej gminy.

Jednym z zadań w zakresie rozwoju gospodarczego gminy było wyznaczenie nowych terenów pod utworzenie strefy ekonomicznej. W sporządzonej zmianie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Kłomnice, przyjętej Uchwałą Nr 307.XLI.2018 Rady Gminy Kłomnice z dnia 23 marca 2018r. uwzględniono przede wszystkim potrzebę wyznaczenia nowych terenów inwestycyjnych (kilkadziesiąt hektarów), w szczególności mogących pozwolić na stworzenie w gminie nawet kilkuset nowych miejsc pracy. Tereny o funkcji inwestycyjnej wyznaczone zostały przede wszystkim w miejscowości Zawada przy istniejących budynkach inwentarskich oraz przy drodze krajowej DK91 pomiędzy miejscowościami Kłomnice i Witkowice. Docelowo na tych terenach planowane jest również stworzenie strefy inwestycyjnej. Działania dotyczące zabezpieczenia terenów inwestycyjnych na działalność gospodarczą realizowane są także m.in. poprzez uchwalenie w 2021 r. kolejnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego m.in. dla sołectw Witkowice i Chorzenice. Wprowadzenie systemu konkurencyjnych podatków dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą osiągnięto poprzez ustalenie od 2016 roku jednych z najniższych w Polsce stawek podatku od środków transportowych. Każdy kolejny rok niezmiennie pokazuje, że była to bardzo trafna decyzja. Niskie stawki podatku od środków transportowych zachęciły przedsiębiorców do zarejestrowania działalności gospodarczej przez firmy leasingowe.

Sytuację gospodarczą w Gminie Kłomnice odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze wymienione i opisane w Diagnozie. Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym utrzymuje się na dodatnim poziomie, przy czym widoczna jest silna tendencja spadkowa i negatywne tendencje, co może przynieść niezbyt korzystne skutki dla ogólnego rozwoju gminy. Według danych GUS dotyczących podmiotów według sekcji i działów PKD 2007, w Gminie Kłomnice największy udział podmiotów wpisanych do rejestru REGON w 2021 roku stanowiły podmioty w sekcji G (279, co stanowi 20,6% wszystkich podmiotów) odnoszącej się do handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów samochodowych. Na drugim miejscu były podmioty sekcji F (189, co stanowi 19,2% wszystkich podmiotów) odnoszącej się do budownictwa, a co za tym idzie – robót budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków. Wartości w obu tych sekcjach osiągały trend wzrostowy. Poza przeważającymi rodzajami prowadzonych działalności wg sekcji PKD, istotne jest również rozróżnienie podmiotów wg

wielkości zatrudnienia. Na terenie Gminy Kłomnice przeważają podmioty małe, zatrudniające od 1 do 9 pracowników (w 2021 roku 96,5% wszystkich podmiotów). Na drugim miejscu są podmioty zatrudniające 10–49 pracowników (w 2021 roku 3,2% wszystkich podmiotów). Na terenie gminy funkcjonowały w 2021 r. 3 podmioty zatrudniające 50–249 pracowników, co stanowi 0,3% wszystkich podmiotów.

5. Środowisko naturalne i infrastruktura

Środowisko naturalne, inaczej nazywane także środowiskiem przyrodniczym, to całokształt powiązanych ze sobą elementów otoczenia organizmów (abiotyczne i biotyczne)³. Charakterystyczną cechą środowiska naturalnego jest jego równowaga. O środowisku naturalnym możemy więc mówić wtedy, gdy dany zbiór czynników środowiskowych pozostaje w stanie równowagi biologicznej. Środowisko przyrodnicze to twór natury, w mniejszym lub większym stopniu przekształcony jednak przez działalność człowieka⁴.

Ochrona środowiska naturalnego polega między innymi na racjonalnym gospodarowaniu elementami i zasobami przyrody. Poza tym jej głównym założeniem jest zapobieganie zanieczyszczeniom środowiska oraz sukcesywne usuwanie tych już powstałych. Dokonuje się tego m.in. poprzez budowę oczyszczalni ścieków, nadawanie szczególnie wartościowym terenom statusu parków i rezerwatów czy segregowanie odpadów i recykling w celu ponownego wykorzystania surowców. Narzędziem w walce o lepszy stan środowiska naturalnego jest także poszerzanie świadomości zachodzących procesów i wpajanie dobrych nawyków oraz postaw proekologicznych⁵.

Gmina Kłomnice zlokalizowana jest na granicy Wyżyny Śląsko-Krakowskiej, a jej znaczna część leży na Wyżynie Środkowo-Małopolskiej, w części zwanej Niecką Włoszczowską. Przez teren gminy płynie rzeka Warta oraz rzeka Wiercica, która na obszarze Gminy Kłomnice wpada do Warty. Na terenie gminy znajdują się niewielkie powierzchniowo zbiorniki wodne o charakterze przeciwpożarowym lub rekreacyjnym. Dominującym typem rzeźby terenu jest rzeźba niskofalista i niskopagórkowata. Rzeźba płaskorówninna zajmuje 32% powierzchni gminy, zaś rzeźba niskofalista i niskopagórkowata zajmuje 68% powierzchni gminy⁶.

Pokrywą geologiczną gminy stanowią utwory powierzchniowe pochodzące z okresu triasu, jury i kredy. Z okresu trzeciorzędu występują tu iły oraz piaski żeliste. Na terenie Gminy Kłomnice występuje duża różnorodność gleb. Zachodnia część gminy to gleby cięższe – rędziny, natomiast wschodnia część gminy to gleby bielcowe lekkie. W dolinach rzek Warty i Wiercicy znajdują się gleby przeważnie mineralne, choć część tych terenów położona jest na

³ Encyklopedia PWN, encyklopedia.pwn.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

⁴ Portal Ekologia.pl, ekologia.pl/wiedza/slowniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/srodowisko-naturalne, inf. z dnia 10.06.2023 r.

⁵ jw.

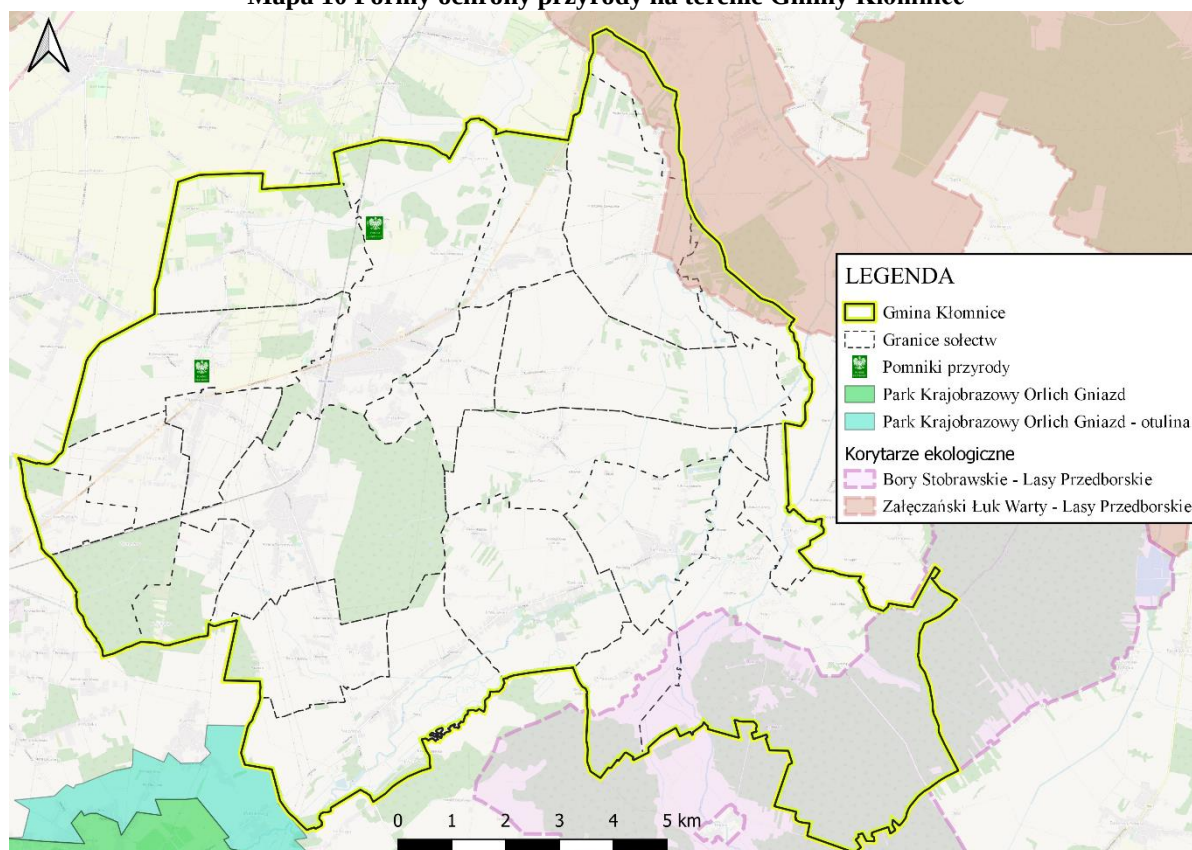
⁶ Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 201/XXIV/2020 Rady Gminy Kłomnice z dnia 4 grudnia 2020 r. w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kłomnice

glebach płytkich torfowych i murszowych. Charakter gleb położonych w dolinach obu rzek spowodował wykorzystywanie tych terenów na łąki. Dziś obszary te w dużym stopniu są nieużytkowane rolniczo. W związku z powyższym poczyniono kroki, aby w dokumentach planistycznych gminy przeznaczyć znaczną część tych terenów pod zalesienie, w tym wyodrębniono blisko 380 ha w bezpośrednim sąsiedztwie sołectwa Zawada i Konary pod tereny związane z rekreacją i pod lokalizację zbiorników wodnych.

Jedynymi formami ochrony przyrody, które występują na terenie Gminy Kłomnice są trzy pomniki przyrody⁷.

Mapa 10 stanowi graficzne zobrazowanie form ochrony przyrody na terenie Gminy Kłomnice.

Mapa 10 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Kłomnice

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl oraz gdos.gov.pl/dane-i-metadane

W porównaniu do województwa śląskiego (33,0%) i Polski (30,3%) obszar Gminy Kłomnice jest w mniejszym stopniu zalesiony (19,6%), z czego znaczną część (11,0%) stanowią grunty publiczne. W tabeli 11 wskaźnik *udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem* porównany został też do gmin sąsiednich. Udział powierzchni leśnych

⁷ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl

w Gminie Kłomnice jest średni – trzy gminy mają większy udział powierzchni leśnych, a kolejne trzy – niższy.

Tabela 10 Udział % obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem na obszarze Gminy Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

Jednostka terytorialna	Obszary prawnie chronione – udział procentowy						
	ogółem	parki narodowe	rezerваты przyrody	parki krajobrazowe	obszary chronionego krajobrazu	użytki ekologiczne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
Gmina Kłomnice	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Gidle	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Dąbrowa Zielona	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Kruszyna	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Mstów	36,2	0,0	0,0	27,6	8,6	0,0	0,0
Gmina Mykanów	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Rędziny	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
województwo śląskie	22,1	0,0	0,4	18,6	3,0	0,1	0,4
Polska	32,3	1	0,5	8,3	22,5	0,2	0,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 11 Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

Jednostka terytorialna	Grunty leśne		
	ogółem	publiczne	prywatne
Gmina Kłomnice	19,6	11,0	8,6
Gmina Gidle	35,8	25,6	10,2
Gmina Dąbrowa Zielona	34,3	27,1	7,2
Gmina Kruszyna	43,3	35,9	7,4
Gmina Mstów	16,1	7,5	8,5
Gmina Mykanów	11,1	7,3	3,8
Gmina Rędziny	2,2	1,1	1,1
województwo śląskie	33,0	26,5	6,5
Polska	30,3	24,6	5,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozpatrując kwestię środowiska naturalnego, warto zwrócić uwagę na jakość powietrza. Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie corocznie opracowywanych raportów przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach, dotyczących oceny jakości powietrza w województwie śląskim⁸.

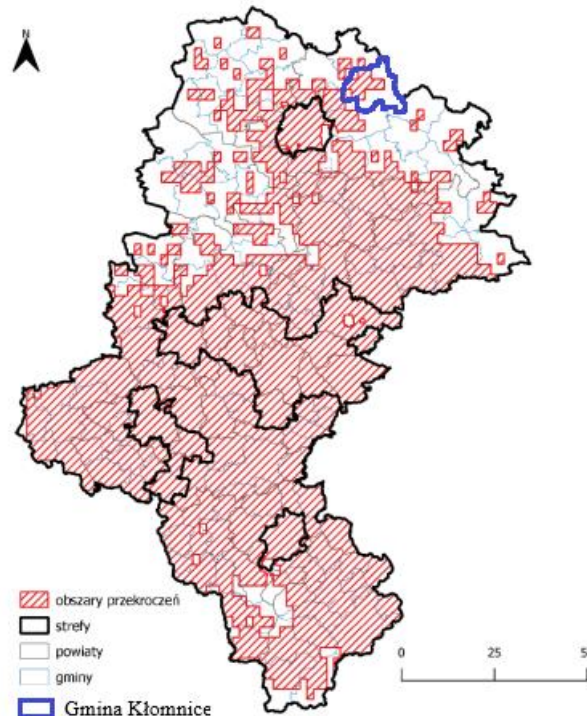
⁸ Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim – raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Katowice 2022.

W opracowaniu pn. *Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim – raport wojewódzki za rok 2021*, oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy. W województwie śląskim wydzielono pięć stref: aglomerację górnośląską, aglomerację rybnicko-jastrzębską, miasto Bielsko-Biała, miasto Częstochowa, strefa śląska – Gmina Kłomnice wchodzi w skład tej strefy.

W ocenie pod kątem ochrony zdrowia wykorzystano zweryfikowane serie roczne pomiarów z automatycznych stanowisk pomiarowych: 9 – dwutlenku siarki, 13 – dwutlenku azotu, 5 – tlenku węgla, 6 – benzenu, 7 – ozonu, 5 – pyłu zawieszonego PM₁₀, 3 – pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz z manualnych stanowisk pomiarowych: 21 – pyłu zawieszonego PM₁₀, 6 – pyłu zawieszonego PM_{2,5}, po 5 – metali ciężkich w pyłe PM₁₀ tj. ołowiu, kadmu, arsenu, niklu oraz 21 – benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀.

Średnia roczna wartość poziomu docelowego wskaźnika BaP(PM₁₀) została w 2021 r. przekroczona na przeważającej części województwa śląskiego (we wszystkich strefach), dlatego też wszystkie obszary zostały zakwalifikowane do klasy C. Największa część z obszarów objętych przekroczeniem znajdowała się w strefie śląskiej, także na terenie części Gminy Kłomnice odnotowano przekroczenia (mapa 11).

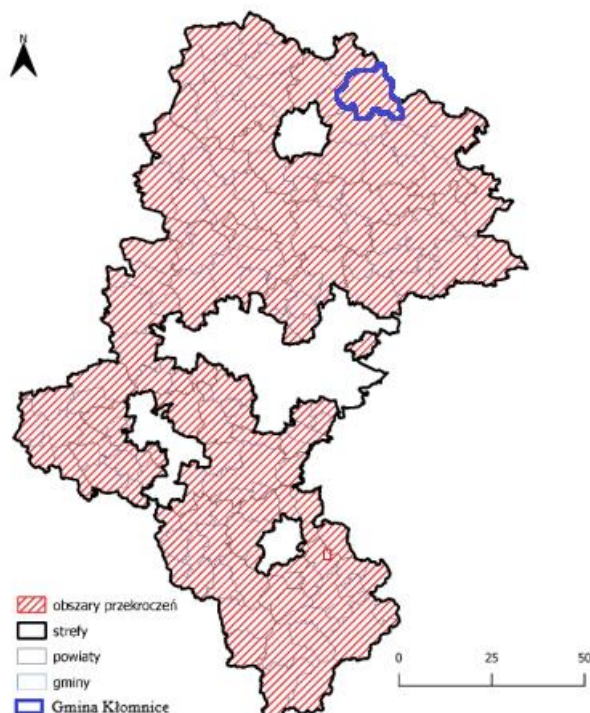
Mapa 11 Zasięg obszarów przekroczeń rocznego poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie śląskim w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, raport wojewódzki za rok 2021*, str. 113

Dla ozonu ze względu na ochronę roślin ustanowiono dwa rodzaje kryteriów: dotrzymanie poziomu docelowego i poziomu celu długoterminowego. Na obszarze województwa śląskiego w roku 2021 wystąpiło przekroczenie poziomu celu długoterminowego, określonego dla stężenia ozonu w celu ochrony roślin. Strefa śląska uzyskała w ocenie klasę D2 – mapa 12.

Mapa 12 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu ze względu na ochronę roślin w województwie śląskim w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, raport wojewódzki za rok 2021*, str. 70

W tabelach 12–14 przedstawione zostały wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca ogółem oraz w działach: ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu; oświetlenie ulic, placów i dróg; gospodarka ściekowa i ochrona wód; gospodarka odpadami komunalnymi.

Tabela 12 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ogółem				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	212	232	252	417	679
Gmina Gidle	236	244	336	662	598
Gmina Dąbrowa Zielona	328	641	444	380	1 040
Gmina Kruszyna	161	246	254	402	532
Gmina Mstów	183	378	254	358	428
Gmina Mykanów	138	177	238	298	483
Gmina Rędziny	330	196	279	363	451
województwo śląskie	395	486	522	603	744
Polska	347	459	506	557	617

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 13 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu oraz oświetlenie ulic, placów i dróg w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Wydatki w rozdziale 90005 - Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu					Wydatki w rozdziale 90015 - Oświetlenie ulic, placów i dróg				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	37,7	35,2	0,0	3,7	28,6	59,8	67,9	77,0	82,9	78,8
Gmina Gidle	0,0	0,0	0,0	0,0	4,1	56,1	52,4	71,3	84,0	91,7
Gmina Dąbrowa Zielona	3,4	460,9	214,7	33,4	500,0	208,4	18,7	18,5	54,8	22,6
Gmina Kruszyna	0,0	67,8	0,0	0,0	8,9	45,1	42,6	39,0	49,7	66,2
Gmina Mstów	0,0	0,0	0,0	12,2	13,4	62,8	226,1	65,1	70,3	74,3
Gmina Mykanów	0,0	0,0	0,5	2,0	109,9	36,3	33,5	45,0	36,3	41,1
Gmina Rędziny	5,1	2,5	5,7	72,4	2,1	106,9	57,7	100,2	44,6	89,9
województwo śląskie	22,0	34,3	31,7	36,2	73,5	53,1	57,8	52,5	58,1	63,4
Polska	13,8	35,3	33,8	25,8	33,3	51,5	56,2	56,0	59,7	65,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 14 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Wydatki w rozdziale 90001 - Gospodarka ściekowa i ochrona wód					Wydatki w rozdziale 90002 - Gospodarka odpadami komunalnymi				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	79,4	88,5	137,6	212,1	322,0
Gmina Gidle	42,0	48,8	56,3	71,9	79,3	91,7	98,9	164,9	263,4	356,6
Gmina Dąbrowa Zielona	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	84,8	98,0	131,3	216,9	271,7
Gmina Kruszyna	47,3	54,2	61,8	76,1	87,2	63,6	73,9	137,6	217,5	337,9
Gmina Mstów	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	71,1	85,5	120,8	225,7	265,9
Gmina Mykanów	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	58,8	117,9	154,7	211,3	289,3
Gmina Rędziny	83,8	0,0	0,0	1,3	0,0	102,7	107,6	138,9	210,4	326,6
województwo śląskie	37,2	52,8	60,1	49,6	73,7	150,0	165,0	194,7	272,5	317,5
Polska	37,7	69,4	74,4	64,5	67,2	129,5	142,9	179,8	247,5	274,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca ogółem (tabela 12) w 2021 r. w Gminie Kłomnice były na korzystnym poziomie (679 zł), wyższym niż średnia dla Polski (617 zł) i większość gmin sąsiednich (wyjątek stanowiła Gmina Dąbrowa Zielona – 1 040 zł), natomiast niższym niż średnia dla województwa (744 zł). Na przestrzeni analizowanych lat widnieją duże różnice w wydatkach na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (tabela 13) – w 2019 roku Gmina Kłomnice osiągnęła najniższą wartość wskaźnika na przestrzeni analizowanych lat, gdyż wydatki w tej grupie wynosiły 0,0 zł. Ostatecznie w 2021 r. poziom wydatków osiągnął wartość 28,6 zł – mimo niskiego poziomu była to jedna z trzech najwyższych wartości wśród gmin sąsiednich. Natomiast wydatki na gospodarkę ściekową i ochronę wód w całym analizowanym okresie wynosiły 0,0 zł (tabela 14).

Wydatki na gospodarkę odpadami komunalnymi w gminie w 2021 roku wyniosły 322,0 zł, co stanowiło średnią wartość w porównaniu do gmin sąsiednich oraz wyższą od średniej dla kraju (274,3 zł) i województwa (317,5 zł). Należy zwrócić uwagę na znaczny wzrost wydatków na gospodarkę odpadami komunalnymi (z poziomu 79,4 zł w 2017 roku do poziomu 322,0 zł w 2021 r.).

Zaopatrzenie w wodę sołectw Gminy Kłomnice oparte jest o ujęcia lokalne wody pitnej zlokalizowane w miejscowościach Kłomnice, Zdrowa i Garnek oraz ujęcia własne wody pitnej osób indywidualnych, w obszarach gminy, gdzie nie zlokalizowano wodociągów. Stopień zwodociągowania Gminy Kłomnice jest bardzo dobry. Zgodnie z informacjami Urzędu Gminy

Kłomnice, administrującego siecią wodociągową, wodociągi zaopatrują w wodę ok. 14 882 odbiorców, w tym 4 252 budynki. Łączna długość sieci bez przyłączy wodociągowych wynosi ok. 192,42 km. Odprowadzanie ścieków z sołectw Gminy Kłomnice realizowane jest za pośrednictwem sieci kanalizacji sanitarnej, administrowanej przez Urząd Gminy. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Kłomnicach, Hubach i Nieznanicach. Oczyszczalnia w Kłomnicach została oddana do eksploatacji w 2000 r., a jej aktualna przepustowość wynosi do 1000 m³/d (365 000 m³/rok). Oczyszczalnia w Hubach została oddana do eksploatacji w 2010 r. Aktualna przepustowość oczyszczalni wynosi 685 m³/d i może być zwiększana. Pozostałe ścieki komunalne gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych lub w przydomowych oczyszczalniach ścieków i okresowo wywożone wozami asenizacyjnymi do gminnych oczyszczalni. Systemem kanalizacji sanitarnej objęte są miejscowości: Kłomnice, Michałów, Bartkowice, Zawada, Zberezka, Konary, Rzerzyczce, Pacierzów i Lipicze. Aktualnie do sieci kanalizacyjnej odprowadzane są ścieki z 2 290 budynków (ok. 6 870 mieszkańców), w tym z budynków użyteczności publicznej. Łączna długość sieci kanalizacyjnej bez przyłączy wynosi 66,57 km. Należy podkreślić, że Gmina Kłomnice sukcesywnie rozbudowuje sieć wodociągową i kanalizacyjną, korzystając z środków zewnętrznych, posiłkując się wkładem własnym. Gmina Kłomnice nie posiada rozbudowanej sieci gazowniczej. Miejscowości, w których przebiega gazociąg, to: Kłomnice, Michałów Rudnicki i Chorzenice. W pozostałych miejscowościach nie ma sieci gazowniczej lub jest na etapie planowana⁹.

Ważnym aspektem ochrony środowiska jest również stan infrastruktury technicznej – wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz jej dostępność dla mieszkańców. Na wykresie 29 zobrazowano graficznie *udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności* w Gminie Kłomnice, gminach sąsiednich, województwie śląskim oraz w Polsce w 2021 r.

W tabeli 15 przedstawiono ten sam wskaźnik na przestrzeni lat 2017–2021. Szczególnie niekorzystnie sytuacja wygląda pod względem udziału % osób korzystających z instalacji gazowej i kanalizacji. Pomimo stale rosnącego poziomu wartości wskaźników, Gmina Kłomnice w 2021 roku znajdowała się dużo poniżej średniej krajowej i wojewódzkiej w przypadku instalacji wodociągowej, kanalizacji oraz gazu.

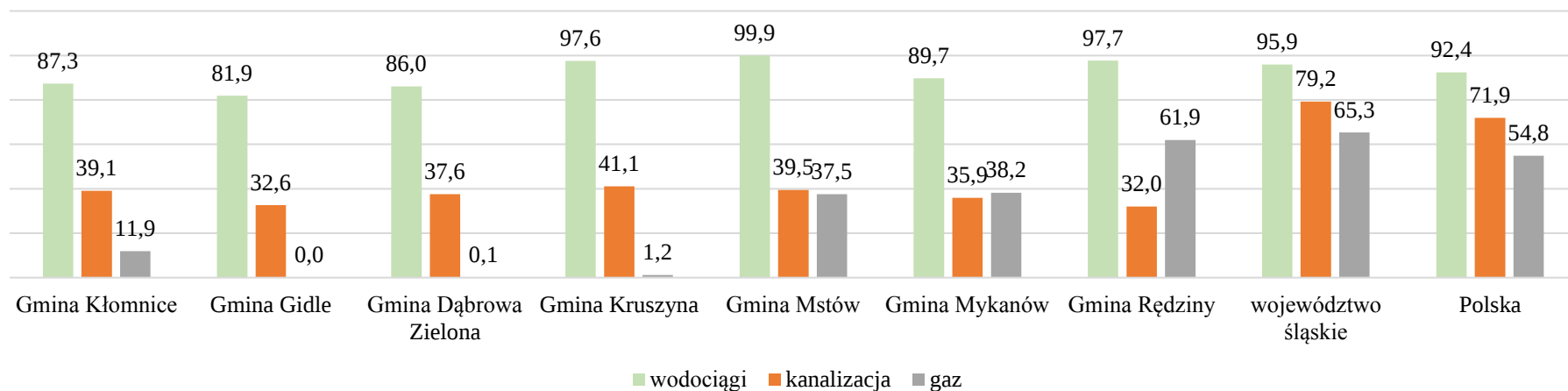
⁹ Na podstawie danych Urzędu Gminy Kłomnice.

Tabela 15 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Kłomnice, gminach sąsiednich, województwie śląskim i Polsce w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności														
	Wodociąg					Kanalizacja					Gaz				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	87,1	87,1	87,1	87,2	87,3	36,6	36,8	38,3	38,7	39,1	8,7	9,1	9,7	10,3	11,9
Gmina Gidle	81,0	81,6	81,8	81,8	81,9	30,1	32,6	32,6	32,6	32,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Dąbrowa Zielona	85,6	85,7	85,8	85,9	86,0	31,1	31,0	31,0	36,4	37,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Gmina Kruszyna	97,5	97,6	97,6	97,6	97,6	35,8	35,8	38,6	40,4	41,1	0,2	0,2	0,2	0,4	1,2
Gmina Mstów	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	36,3	36,0	37,1	38,6	39,5	27,7	29,8	31,7	34,4	37,5
Gmina Mykanów	89,1	89,2	89,4	89,5	89,7	32,0	32,5	34,4	34,7	35,9	29,2	30,6	32,5	35,3	38,2
Gmina Rędziny	97,6	97,6	97,6	97,6	97,7	25,5	25,6	29,3	30,6	32,0	50,6	50,8	52,4	52,5	61,9
województwo śląskie	95,8	95,8	95,8	95,9	95,9	78,0	78,3	78,6	78,9	79,2	62,3	62,6	63,2	64,4	65,3
Polska	92,0	92,0	92,2	92,2	92,4	70,5	70,8	71,2	71,5	71,9	52,1	52,3	52,9	54,2	54,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 26 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Kłomnice, gminach sąsiednich, województwie śląskim i Polsce w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z elementów istotnych z punktu widzenia mieszkańców jest jednoczesna dostępność do wody, jak również do kanalizacji. Częstym zjawiskiem jest mniejsza ilość sieci kanalizacyjnej niż sieci wodociągowej – ma to związek z inną „trasą” prowadzonej linii wodociągowej i kanalizacyjnej, jednak w większości przypadków biegną one równolegle bądź w zbliżonych odległościach.

W tabeli 16 przedstawiono wskaźnik *długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu %*. Na przestrzeni lat 2017–2021 Gmina Kłomnice osiągała jeden z niższych poziomów tego wskaźnika w porównaniu do gmin sąsiednich (niższe wartości tylko w gminach Gidle i Dąbrowa Zielona), województwa i kraju.

Tabela 16 Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu % w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021

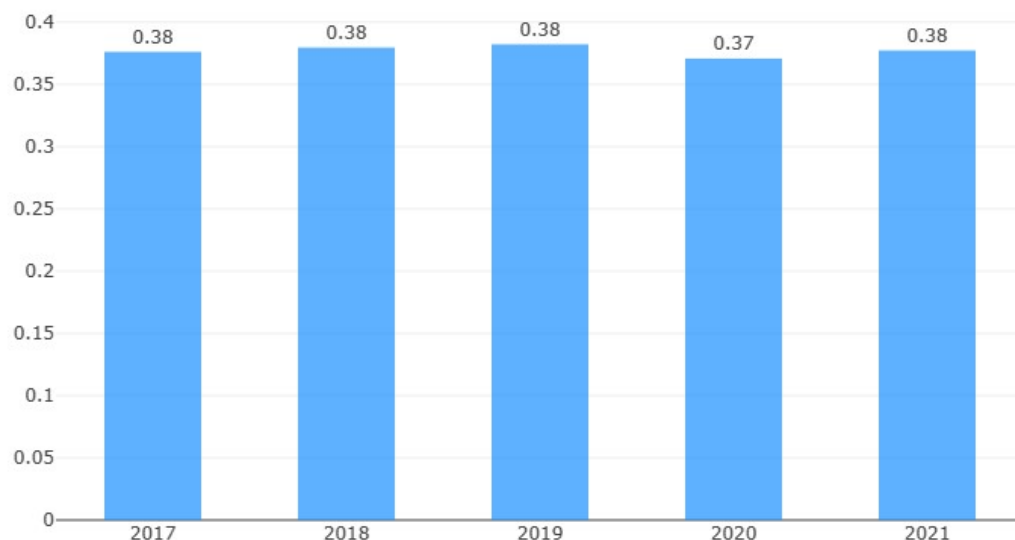
Jednostka terytorialna	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej [%]				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	30,6	34,5	35,4	35,4	34,6
Gmina Gidle	21,4	23,7	23,4	23,4	23,0
Gmina Dąbrowa Zielona	2,8	2,8	2,8	15,5	16,2
Gmina Kruszyna	21,6	21,6	31,8	33,3	36,5
Gmina Mstów	40,9	44,8	43,8	43,0	42,5
Gmina Mykanów	45,1	46,2	46,0	47,8	47,8
Gmina Rędziny	34,3	44,8	44,7	44,1	48,1
województwo śląskie	75,5	76,9	78,2	74,3	72,3
Polska	51,6	52,2	53,1	51,3	51,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym analizowanym aspektem w zakresie środowiska jest analiza prowadzona przez MRL w wymiarze środowiskowym.

Na rysunku 9 przedstawiony został wskaźnik rozwoju Gminy Kłomnice w wymiarze środowiskowym. Z przedstawionego wykresu wynika, że diagnozowana gmina znajduje się w korzystnej sytuacji w zakresie rozwoju w wymiarze środowiskowym, ponieważ w każdym analizowanym roku wskaźnik osiągał dodatnie wartości. W 2021 roku nastąpił również niewielki wzrost wskaźnika w porównaniu do roku poprzedniego, wskaźnik był również na takim samym poziomie jak w roku 2017. Dodatni poziom wskaźnika oznacza, że Gmina Kłomnice wypada korzystniej na tle grupy porównawczej.

Rysunek 9 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

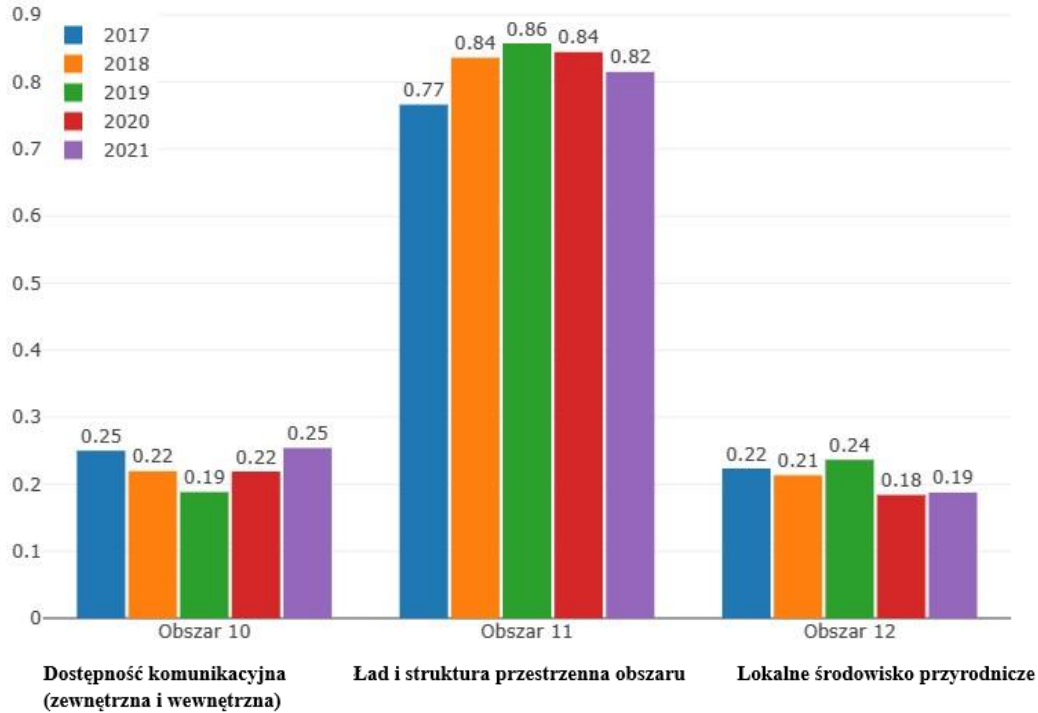
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Na wymiar środowiskowy składają się 3 obszary:

- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) (Obszar 10);
- ład i struktura przestrzenna obszaru (Obszar 11);
- lokalne środowisko przyrodnicze (Obszar 12).

Na rysunku 10 przedstawione zostały poszczególne obszary wskaźnika rozwoju w wymiarze środowiskowym w Gminie Kłomnice na przestrzeni lat 2017–2021. Najkorzystniejsza sytuacja miała miejsce w obszarze 11 *Ład i struktura przestrzenna obszaru* (stan głównych komponentów środowiska, dostępność walorów/usług przyrodniczych, sposób gospodarowania zasobami środowiska). Pozostałe dwa obszary: 10 *Dostępność komunikacyjna* (długość sieci dróg, jakość sieci dróg, dostępność indywidualnych środków transportu, inne formy transportu – kolej i transport lotniczy, skala ruchu turystycznego) oraz 12 *Lokalne środowisko przyrodnicze*, wypadły mniej korzystnie, przy czym nadal były to wartości dodatnie.

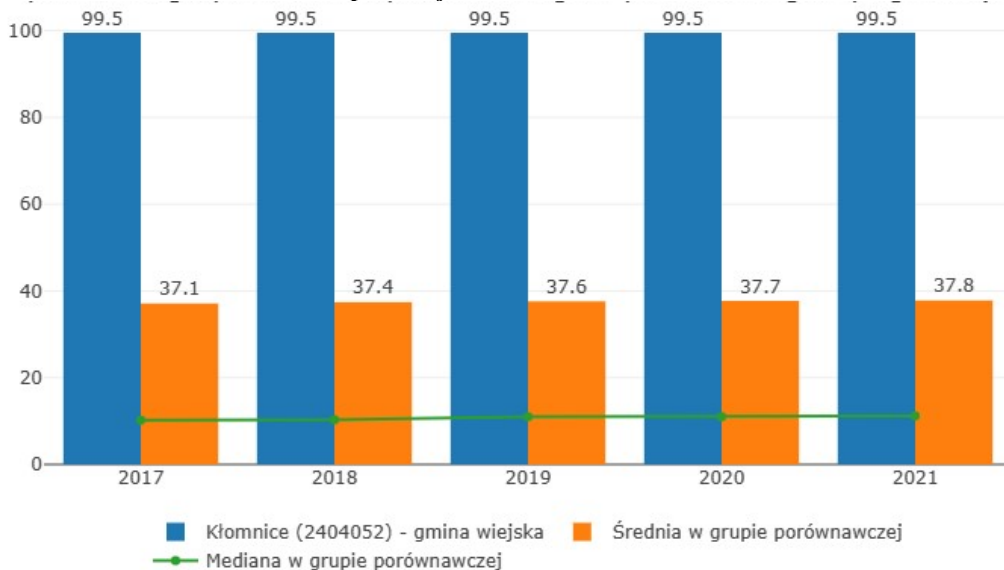
Rysunek 10 Wskaźnik rozwoju środowiskowego w Gminie Kłomnice (obszary) w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

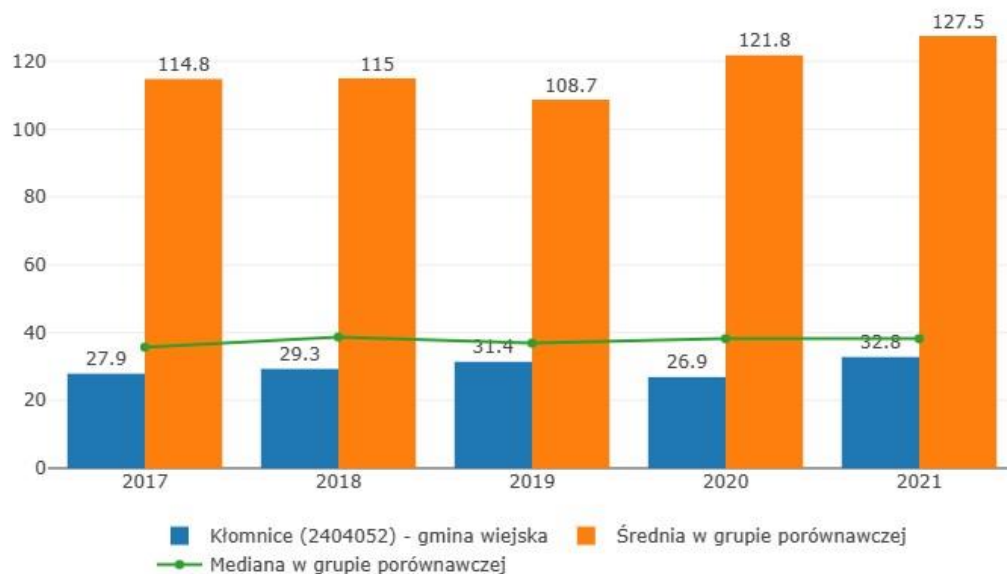
Na dodatnie wartości wskaźnika rozwoju w wymiarze środowiskowym ma wpływ wiele wskaźników, m.in: udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem (%) – wykres 27 i zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca – wykres 28.

Wykres 27 Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem (%) w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

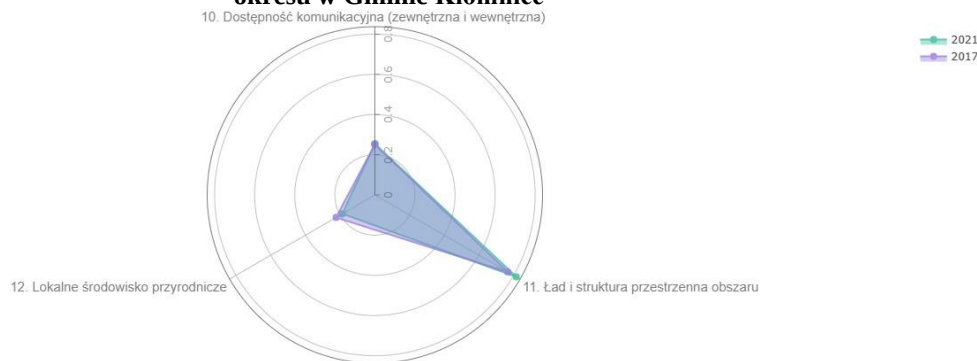
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Wykres 28 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru środowiskowego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Kłomnice

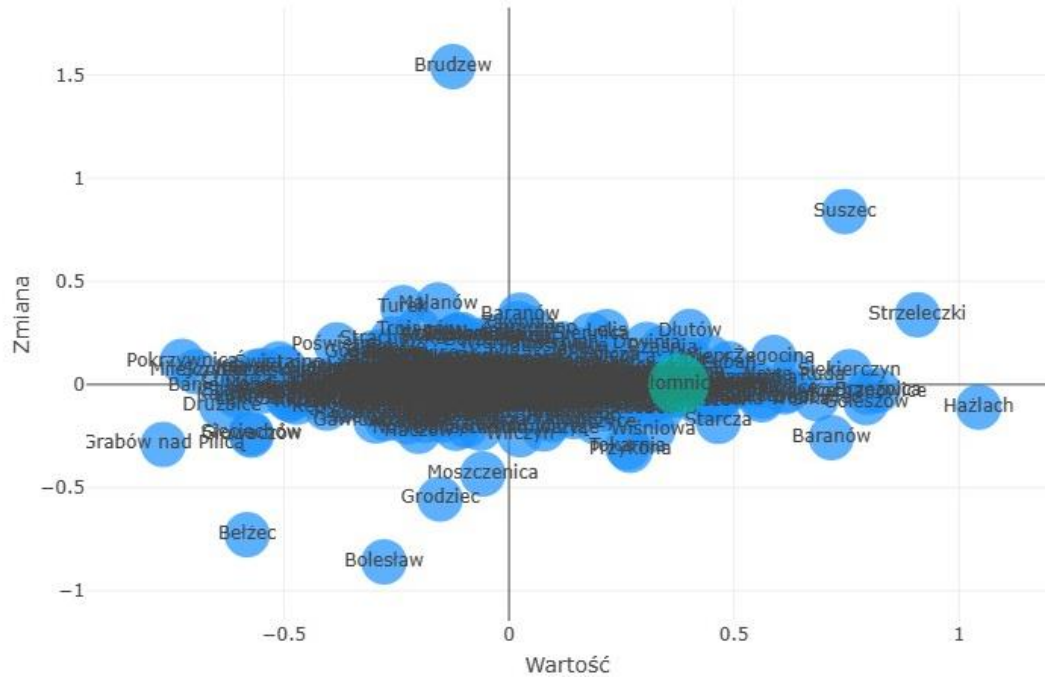

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Na rysunku 11 zobrazowana została zmiana wskaźnika w obszarze środowiskowym na początku i na końcu badanego okresu. Z wykresu wynika, że zmiany, które nastąpiły w roku 2021 w porównaniu do roku 2017 były niewielkie i wskaźnik w poszczególnych obszarach utrzymywał się na podobnym poziomie.

Na rysunku 12 zobrazowano położenie Gminy Kłomnice w odniesieniu do swojej grupy porównawczej. Położenie na osi pomiędzy I a III ćwiartką oznacza sytuację korzystniejszą niż średnia w grupie porównawczej, przy czym sytuacja ta nie ulega zmianie (zmiana wynosi 0,00), tzn. nie poprawia się, ani nie pogarsza względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Podsumowując: wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym jest „lepszy” niż w grupie porównawczej, ale nie ulega zmianie.

Rysunek 12 Pozycja Gminy Kłomnice w grupie porównawczej – wymiar środowiskowy

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

6. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie Gminy Kłomnice zachowały się w miejscowości Skrzydlów – miejsce osady z okresu wędrówki ludów. Większość miejscowości wchodzących w skład obecnej Gminy Kłomnice ma średniowieczny rodowód. Kłomnice powstały XII lub XIII w. i rozwijały się w obrębie ośrodka osadniczego w Borowni¹⁰.

Pierwsze wzmianki o parafii Kłomnice i należących do niej 11 wsiach, pochodzą z 1404 r. W dokumentach z 1405, 1406 i 1415 r. pojawiają się wydarzenia i postacie, które wskazują jednak na historię dłuższą niż ta udokumentowana. W 1521 r. w opisie parafii oprócz Kłomnic, wymieniono wsie: Rzerzęczyce, Rzeki, Pacierzów, Karczewice, Garnek, Konary, Zawada, Lipicze i Bartkowice. Pierwotny, drewniany kościół w Kłomnicach powstał w XIV w., jednak na początku XVIII w. ze starości kościół popadł w ruinę. Wybudowano wtedy nowy kościół drewniany, który natomiast spłonął w 1764 r. Obecny kościół pw. św. Marcina wzniesiono w latach 1779–1789, w stylu późnobarokowym¹¹.

Nad rzeką Wartą rozwinęło się kilka miejscowości. Skrzydlów w ciągu wieków związany był z klasztorem Kanoników Regularnych w Mstowie i należał do tamtejszej parafii. Pozostałe miejscowości nad Wartą – w okresie ich rozwoju – były związane z parafią Kłomnice. Miejscowość Rzeki rozwijała się nad rzeką Wartą, tworzącą w tym rejonie szereg rozgałęzień, wysp i rozlewisk. Stąd też wzięła się nazwa miejscowości, która funkcjonowała jako dwór i folwark (Rzeki Wielkie) oraz wieś (Rzeki Małe). Jak wynika z przekazów historycznych, właściciel tej miejscowości rycerz Mikołaj Brzytwa, prawdopodobnie był uczestnikiem bitwy pod Grunwaldem.

Garnek leżący nad Wartą i nad Wiercią był odrębną jednostką osadniczą, wokół której rozwijały się Karczewice, Kąt, Chmielarze, Kuźnica, Piaski. Zawisza z Garnka miał tuż nad Wiercią (w Kuźnicy) mały gródek, rodzaj kasztelu. W Kuźnicy funkcjonował średniowieczny zakład metalurgiczny oparty na okolicznych rudach darniowych. Na północny wschód od Kłomnic znajdował się nad Wartą teren królewszczyzn, w obwodzie których rozwijała się Zawada i Konary. Nieznanice (wieś poza majątkiem) oraz Witkowice i Chorzenice należały do parafii Borowno. Same Kłomnice nie były dawniej wielką miejscowością – były położone z dala od szlaków handlowych i komunikacyjnych. Wielkością przewyższały je Pławno, Gidle i Mstów oraz Konary, Zawada i Garnek. Budowa kolei warszawsko-wiedeńskiej (1846 r.) i związana z tym lokalizacja stacji, dała impuls do szybkiego rozwoju Kłomnic, które pod

¹⁰Strona internetowa Urzędu Gminy Kłomnice, kłomnice.pl

¹¹ jw.

koniec XIX w. zaczęły rywalizować z sąsiednimi miejscowościami. Po reformie administracyjnej w 1866 r. (Kłomnice należały do powiatu Radomsko w guberni piotrkowskiej), w Kłomnicach umieszczono Sąd Gminny obejmujący swoim zasięgiem, oprócz Kruszyny (z Kłomnicami) gminy: Garnek, Rzeki i Konary. Sąd funkcjonował w Kłomnicach aż do 1929 r., kiedy jako Sąd Grodzki, został przeniesiony do Pławna, potem do Radomska¹².

W Kłomnicach istniał od XIX w. Urząd Pocztowy. Budowa linii kolejowej zapoczątkowała rozwój gospodarczy. W 1888 r. Aureli Wunsche, właściciel majątku Nieznanice, wybudował Fabrykę Cykorii (po wojnie funkcjonowała jako Herbapol). W 1908 r. powstała także Spółdzielnia (obecnie Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska) tartak, filia fabryki maszyn rolniczych Sucheniego z Gidel, fabryka maszyn rolniczych. Dodatkowym impulsem gospodarczym była budowa w 1937 r. szosy łączącej Radomsko z Częstochową. Na przełomie XIX i XX w. Rzekach Wielkich powstała Fabryka Tektury. Pod koniec XIX w. wiele majątków w okolicy Kłomnic wykupiła rodzina śpiewaków operowych – Jana, Edwarda i Józefiny Reszków. Po nich zostały dwory i majątki w Skrzydlowie, Garnku, Chorzenicach i Witkowicach, a także Stadnina Koni w Skrzydlowie, funkcjonująca do końca XX w¹³.

Wybuch II wojny światowej zahamował rozwój. Szczególnie tragicznym wydarzeniem było bombardowanie zatłoczonego uchodźcami centrum gminy w dniach 2 września 1939 r. Ponurą sławą cieszył się Pałacyk Nieniewskich w Chorzenicach, skąd hitlerowcy wyrzucili mieszkańców i urządzili siedzibę żandarmerii – miejsce kaźni wielu Polaków. W czasie okupacji hitlerowskiej na tym terenie działał zorganizowany ruch oporu. Kłomnice były ośrodkiem podobwodu ZWZ-AK oddziałującym na prawie cały teren gminy i sąsiednią Kruszyń. Jedynie Garnek i jego otoczenie należało do podobwodu Gidle. Oprócz tego działała grupa PPS-WRN w okolicach Rzek, NSZ oraz AL. W okolicach operowały oddziały partyzancie wszystkich ugrupowań. Z ważniejszych potyczek wyliczyć należy rozbrojenie załogi majątku w Lipiczu, zasadzka na żandarmów pod Karczewicami i akcje w samych Kłomnicach. AK była wspierana przez harcerzy z Szarych Szeregów, którzy tworzyli tu Ośrodek „Cykoria”. W Kłomnicach miał swą siedzibę komendant Ula „Warta” czyli Chorągwi Szarych Szeregów obejmującej „roje” (hufce) w Częstochowie, Radomsku i Piotrkowie i jest to jedyny taki przypadek w skali kraju¹⁴.

Losy historyczne Gminy Kłomnice pokazują, iż dzieje gminy były bogate w wydarzenia, które odcisnęły ślad w historii regionu. Na terenie Gminy Kłomnice znajdują

¹² Strona internetowa Urzędu Gminy Kłomnice, kломnice.pl

¹³ jw.

¹⁴ jw.

się liczne obiekty dziedzictwa kulturowego świadczące o historii obszaru, które zostały objęte ścisłą ochroną konserwatorską. Według Rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa (stan na dzień 31 grudnia 2022 roku) do zabytków nieruchomych Gminy Kłomnice zalicza się¹⁵:

- kościół pw. św. Marcina Biskupa i Wyznawcy w Kłomnicach;
- cmentarz katolicki w Kłomnicach;
- zespół pałacowy w Nieznanicach (park, pałac);
- zespół dworski w Rzekach Wielkich (drewniany dwór, ogród);
- kaplica dworska w Skrzydlowie.

Ważnym elementem wyróżniającym Gminę Kłomnice są tradycje pszczelarskie. Wielopokoleniowa produkcja miodów w gminie pozwoliła na wypracowanie i osiągnięcie przez pszczelarzy najwyższych standardów. Miody kłomnickie pozyskiwane są z terenów nieskażonych zanieczyszczeniami przemysłowymi, co powoduje, że w swoim składzie posiadają najwyższej jakości mikroelementy. Projekt „Słodka Gmina Kłomnice” jest wynikiem współpracy samorządu gminy z pszczelarzami z jej terenu. W projekcie biorą udział dwa koła pszczelarskie z terenu Gminy Kłomnice, w skład których wchodzi 20 pasiek, o łącznej liczbie 1 100 rodzin pszczelich¹⁶.

Instytucjami dbającymi o kultywowanie tradycji i lokalne dziedzictwo na terenie Gminy Kłomnice są Gminny Ośrodek Kultury w Kłomnicach (GOK) oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Kłomnicach (sześć placówek bibliotecznych w: Kłomnicach, Garnku, Rzerzęczycach, Skrzydlowie, Zawadzie, Pacierzowie). W ramach działalności Gminnego Ośrodka Kultury w Kłomnicach funkcjonuje wiele grup szerzących kulturę na terenie całej gminy, do których należą: Teatr Dratwa, Zespół Taneczny Senioritki, Orkiestra Dęta OSP Kłomnice, Zespół JOY DANCE, Zespół „Kumosie”, Dziewczęcy Zespół Taneczny Mażoretki „Fanaberia”, Zespół Centurion, Orkiestra Dęta Karczewice-Garnek, Klub Tańca Towarzyskiego „STYL”, Zespół Pieśni i Tańca „Kłomnickie Płomyczki”, Zespół Obrzędowy „Grusza”, Zespół Folklorystyczny „Klepisko”¹⁷. Dzięki aktywności i zaangażowaniu mieszkańców gminy kultywowane są tradycje, obyczaje oraz lokalny folklor, który uświetnia wiele lokalnych spotkań oraz imprez.

¹⁵ Rejestr zabytków – Narodowy Instytut Dziedzictwa, nid.pl

¹⁶ Strona internetowa Gminy Kłomnice, Referat Strategii, Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych, słodkagmina.klomnice.pl

¹⁷ Gminny Ośrodek Kultury w Kłomnicach, gokklomnie.pl

Gminny Ośrodek Kultury działa na wielu płaszczyznach poprzez upowszechnianie i uprzystępnianie form pracy dla różnych grup wiekowych w środowisku lokalnym i poza nim. Z wielu form pracy, na głównym miejscu jest upowszechnianie amatorskiej działalności artystycznej czy też działalności społeczno-wychowawczej, w tym formy pracy z dziećmi (okolicznościowa impreza z okazji Dnia Dziecka, Akcja Ferie Zimowe, Wakacje, Wakacyjna Impreza Integracyjna), realizowanie sensownego i celowego wypoczynku dla dzieci i młodzieży.

Przy GOK-u działa Klub Tańca Towarzyskiego „STYL”, który był organizatorem Ogólnopolskiego Turnieju Tańca Towarzyskiego. GOK był organizatorem wraz z innymi instytucjami i organizacjami – II Edycji Gminnych Spotkań Integracyjnych „Sprawni Inaczej”. W GOK-u udostępniane są także dzieła artystyczne poprzez organizację wielu wystaw amatorskich, jak również profesjonalnych prac uznanych artystów polskich. Należy także podkreślić, że GOK jest organizatorem licznych koncertów muzycznych promujących dorobek muzyczny i światową sławę Rodziny Reszków.

Pielęgnowanie tradycji folklorystycznych, krzewienie kultury ludowej, zadbanie o odbiorców różnych kategorii wiekowych czynnie zaangażowanych w upowszechnianie działalności Gminnego Ośrodka Kultury przy dostarczaniu społeczeństwu wciąż nowych i miłych doznań artystycznych – to główne cele planowania działalności Gminnego Ośrodka Kultury w Kłomnicach¹⁸.

¹⁸ Na podstawie danych Urzędu Gminy Kłomnice.

7. Sport, rekreacja i turystyka

Atrakcyjność turystyczna danego obszaru to właściwości, które wynikają z różnych cech środowiska przyrodniczego, jak również ze środowiska kulturowego. Cechy te wzbudzają zainteresowanie turystów i przyciągają ich w dane miejsce. O atrakcyjności danego miejsca decydują również atrakcje turystyczne, zagospodarowanie terenu oraz dostęp komunikacji¹⁹.

Atrakcja turystyczna to z kolei cokolwiek, co przyciąga ludzi w dane miejsce i ich zaciekawia²⁰. Są to również wszystkie atrakcje, które skłaniają danego turystę bądź grupę turystów do opuszczenia miejsca zamieszkania. Określone bogactwa, produkty, wizerunki, miejsca unikalne, cechy oraz atrybuty²¹.

Na terenie Gminy Kłomnice można wyróżnić interesujące obiekty²²:

- Zespół kościoła parafialnego pw. św. Marcina w Kłomnicach, do którego zalicza się: kościół (murowany, z 1789 r., przebudowany w 1918 r.), dzwonnica (murowana, ok. XVIII w.), ogrodzenie z bramą (murowane, ok. XVIII w.) – obiekt ten jest najstarszym zabytkiem w Gminie Kłomnice. Pierwotny kościół wybudowany był z drewna, sięgał swymi początkami połowy XIV w. Został ufundowany przez rodzinę miejscowych dziedziców Kłomnickich. W 1521 r. został przebudowany. Dotrwał do początków XVIII w., kiedy ze starości uległ ruinie. W miejsce drewnianego kościoła powstał murowany, wybudowany w 1728 r., ufundowany przez Joannę z Brzostowskich Leszczyńską, Wojewodzinę Kaliską i właścicielkę miejscowych dóbr – spłonął w 1764 r. Na jego miejscu zbudowano tymczasową kaplicę. Obecny kościół był zbudowany w latach 1779–1789 z fundacji właściciela wsi Andrzeja Zauskiego, jego żony Marii i siostry Hilarii de Riviere. W 1790 roku poświęcono go, a rok później biskup Michał Kościuszka-Kosmowski – opat w Trzemeszynie – konsekrował świątynię pod wezwaniem św. Marcina. W 1918 r. ówczesny proboszcz dobudował nowemu kościołowi prostokątne prezbiterium i dwie boczne kaplice. W 1939 r., w czasach II wojny światowej, kościół ucierpiał, hitlerowcy zrabowali wiele cennych rzeczy. Po wojnie w 1946 roku ludność z wielkim zapałem przystąpiła do naprawy zniszczeń.

¹⁹ Kowalczyk A. *Fenomenologia przestrzeni turystycznej*, s. 12, Turyzm, 2014 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl

²⁰ Lundberg D., *The Tourist Business*, s. 33, New York Van Nostrand Reinhold, 1985 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl

²¹ Nowacki M. Atrakcje turystyczne, dziedzictwo i jego interpretacja – jako produkt turystyczny, s. 3, Akademia Wychowania Fizycznego, Poznań 2013 [w]: Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl

²² Strona internetowa Urzędu Gminy Kłomnice, kłomnice.pl

- Cmentarz grzebalny w Kłomnicach (XIX w.) ogrodzony murem ceglany. Na murowanych słupach cmentarza umieszczone były „daszki” z piaskowca, ufundowane prawdopodobnie przez barona Leopolda Kronenberga, bogatego przemysłowca pochodzenia żydowskiego, bankiera. Śladem tej fundacji są umieszczone na żelaznej bramie cmentarza inicjały „LK”. Nad nimi widnieje korona symbolizująca tytuł baronowski. Na cmentarzu grzebalnym w Kłomnicach można spotkać się z wieloma zabytkowymi grobami i grobowcami, do takich należy m.in. grobowiec księdza Józefa Gabriela Brzezińskiego (zmarłego w 1855 r. – umiejscowiony w najstarszej, zachodniej części cmentarza, wykonany z piaskowca), grób księdza Ignacego Strączyńskiego (zmarłego w 1901 r., proboszcza tutejszej parafii, wykonany z piaskowca, ufundowany przez robotników z planty kolejowego w 1909 r.), grób rodzinny Chrzanowskich (pochodzący z końca XIX w., pochowani w nim są właściciele zabytkowego majątku w Rzekach Wielkich), grób Polickiewiczów (zmarłego w 1900 r., Polickiewicz był właścicielem niewielkiego majątku w Konarach), grobowiec rodziny Moraczewskich, grób Stanisława i Juliany Ziółkowskich – właścicieli majątku w Lipiczach.
- Zespół pałacowy z Nieznanicach, w tym: pałac, cztery czworaki, stajnia, stodoła, park. Właścicielem zespołu pałacowego w Nieznanicach (według źródeł o majątku ziemskim w Nieznanicach) był w 1811 r. Marcei Gogolewski. W 1843 r. sprzedał on majątek niejakiemu Norbertowi Kończykowskiemu. Jednakże on wskutek złego gospodarowania w ciągu kilku miesięcy zadłużył swoje dobra, dlatego też w dniu 22 listopada 1846 r. doszło do licytacji, w wyniku której właścicielem został Sylwester Dembiński. Po nim z kolei dobra odziedziczyli jego synowie – Edward, Teodor i Eustachiusz Dembińscy. Ci jednak również nie potrafili skutecznie zarządzać majątkiem, gdyż w 1876 r. ponownie doszło do licytacji publicznej, w wyniku której właścicielką majątku stała się Maria Siekierska. Ona natomiast odsprzedała go w 1878 r. Polakowi niemieckiego pochodzenia – Leonowi Wünsche. Po nim pieczę nad majątkiem sprawował jego syn Aureliusz Wünsche. W 1918 r. wybudował on swoją nową siedzibę. W latach 1928–43 majątek Wünsche został parcelowany. W roku 1946 w wyniku reformy rolnej majątek ten przejął Skarb Państwa. W tym samym roku utworzona została firma pod nazwą Stacja Hodowli Roślin. Natomiast Pałac wraz z parkiem pozostał w Zasobie Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. W 1995 r. ogłoszony został przetarg odnośnie sprzedaży, w wyniku którego ziemie trafiły do Jerzego Ostrowskiego – przedstawiciela firmy „TOLEX” – pałac miał służyć jako

rezydencja mieszkalna. Jednakże w końcu kwietnia 1997 r. rezydencja została sprzedana kolejnym właścicielom. Obecnie jest w posiadaniu państwa Elżbiety Lubert i Gerarda Weydmanna.

- Zespół dworski w Rzekach Wielkich, w tym: dwór (drewniano-murowany z 1790 r.) i park zajmuje ok. 2,33 ha. Składa się z dworu, budynków gospodarczych i parku. Dwór jest murowany, parterowy, pochodzący z końca XVIII w. W okresie międzywojennym właścicielem był Aleksander Chrzanowski. Obecnie mieści się w nim szkoła.
- Zespół dworski w Skrzydlowie z XIX–XX w., wpisany do rejestru zabytków, w tym: dwór, rządcówka, kaplica, spichlerz, park. Właścicielem tegoż majątku w 1898 r. była Z. Siemińska, która sprzedała swoje dobra E. J. Rzeszkom. Ostatnim właścicielem zespołu dworskiego był A. Danilczuk. Dwór jest murowany. Lewe skrzydło jest parterowe, prawe piętrowe. W środkowej części znajduje się ganek z czterema tokańskimi kolumnami. Park natomiast leży na zboczu wzgórza obniżającego się w stronę rzeki Warty.

Ważnym elementem rozwoju turystyki na danym obszarze jest dostęp do infrastruktury towarzyszącej w postaci bazy noclegowej oraz dostęp do obiektów gastronomicznych. Na terenie Gminy Kłomnice, według danych Urzędu Gminy Kłomnice, występują cztery obiekty oferujące noclegi turystom: Hotel „Nova Stodoła” w Kłomnicach, Gospodarstwo agroturystyczne „Niezapominajka” w Garnku, „Pałac Nieznanice” w Nieznanicach i Restauracja „Tibilisi Smak Gruzji” w Kłomnicach²³.

Gmina Kłomnice posiada silne tradycje sportowe – Gminny Ludowy Klub Sportowy funkcjonuje od 1947 r. (pierwotnie nosił nazwę LKS Pogoń Kłomnice). Na terenie gminy działają także: Ludowy Klub Sportowy „ORKAN” Rzerzeczyce, Klub sportowy METAL Rzeki Wielki, Stowarzyszenie Uczniowski Klub Sportowy Akademia Sportu w Garnku oraz Klub Strzelecki.

Na terenie gminy znajdują dwa obiekty sportowe typu Orlik – w miejscowościach Rzerzeczyce oraz Nieznanice. W 2021 r. w okresie letnim na terenie obiektów dostępni byli animatorzy sportu (dofinansowanie 50% do wynagrodzenia animatorów pozyskane w ramach projektu Lokalny Animator Sportu, finansowanego przez Ministerstwo Sportu). Animatorzy sportu organizowali pozalekcyjne zajęcia sportowe dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych,

²³Na podstawie danych Urzędu Gminy Kłomnice.

seniorów, a także dla osób niepełnosprawnych. Animatorzy współpracowali także ze szkołami, klubami sportowymi, jak również angażowali w swoje działania wolontariuszy²⁴.

Obiekty sportowe Orlik to przede wszystkim miejsca do uprawiania sportu i spotkań. Miejsca te mają bardzo pozytywny wpływ na życie mieszkańców. Stopień wykorzystania obiektów Orlik przez różne grupy mieszkańców świadczy o tym, że spełniają one swoje zadania. Do dyspozycji osób korzystających z Orlików są także szatnie wraz z zapleczem sanitarnym²⁵.

Ponadto na terenie gminy znajduje się Strzelnica przy Zespole Szkół w Kłomnicach, w której cyklicznie odbywają się zawody i turnieje strzeleckie. Wydarzenia te mają na celu promowanie strzelectwa sportowego oraz Gminy Kłomnice, a także integrację miłośników strzelectwa z terenu Gminy Kłomnice i zaproszonych gości.

Na terenie Gminy Kłomnice oferowana jest także możliwość zorganizowania spływu kajakowego. W miejscowości Skrzydlów funkcjonuje podmiot „Kanumi”, który zajmuje się organizacją spływów kajakowych – w szczególności po rzekach: Warta, Liswarta, Kocinka oraz Pilica. W ofercie posiada także wypożyczenie sprzętu kajakarskiego, organizację imprez integracyjnych z różnorodnymi atrakcjami, takimi jak: ognisko, grill, park linowy, turniej strzelecki (łuk i broń pneumatyczna), paintball i inne²⁶.

²⁴Raport o stanie Gminy Kłomnice za 2022 rok.

²⁵jw.

²⁶Strona internetowa Gminy Kłomnice, kломnice.pl

8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

System planowania przestrzennego w Polsce odbywa się zgodnie z zapisami *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 977). Struktura systemu jest zhierarchizowana, podzielona na 3 szczeble, tj.: krajowy, regionalny, lokalny. Zgodnie z art. 1 ustawy określa się:

- zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej;
- zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy – przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.

Ustalając przeznaczenie terenu lub określając potencjalny sposób jego zagospodarowania, a także wykorzystania, brany jest pod uwagę zarówno interes publiczny, jak i interesy prywatne, w tym zgłaszane w postaci wniosków i uwag, zmierzające do ochrony istniejącego stanu zagospodarowania terenu, jak i zmian w zakresie jego zagospodarowania, a także analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

W celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej Studium. Studium sporządza się dla obszaru w granicach administracyjnych gminy. Ustalenia Studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych, w których określa się przeznaczenie terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu. W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu²⁷.

Gmina Kłomnice posiada Studium przyjęte Uchwałą nr 307.XLI.2018 Rady Gminy Kłomnice z dnia 23 marca 2018 r., zmienione uchwałami Rady Gminy Kłomnice: nr 137/XVII/2020 z dnia 27 lutego 2020 r., nr 201/XXIV/2020 z dnia 4 grudnia 2020 r., nr 313/XXXVI/2022 z dnia 28 stycznia 2022 r.

Ład przestrzenny jest ważną kwestią w kreowaniu zagospodarowania przestrzennego danej jednostki. Tworzenie i jednocześnie utrzymanie ładu przestrzennego to zadanie samorządu gminnego, jest zarówno celem działań gospodarki przestrzennej, jak i środkiem do

²⁷ *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 977)

uzyskania środowiska zamieszkania, pracy i wypoczynku w jak najwyższym stopniu oddziałującego pozytywnie pod względem funkcjonalnym i estetycznym na mieszkańców i innych użytkowników.

Jedynym skutecznym narzędziem tworzenia ładu przestrzennego jest prawo miejscowe, wyrażone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Gmina Kłomnice posiada Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego – to podstawowy dokument regulujący przeznaczenie terenu, warunki jego zabudowy i zagospodarowania. Udział powierzchni objętej miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem wynosi 99,5%. Wysoki stopień pokrycia powierzchni gminy MPZP świadczy o świadomym podejściu lokalnych władz do planowania przestrzeni.

Poza Studium oraz MPZP, dokumentem, który określa przeznaczenie terenu i charakteryzuje obszar jest program rewitalizacji. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym. Gmina Kłomnice posiada Lokalny Program Rewitalizacji przyjęty uchwałą nr 268.XXXVI.2017 Rady Gminy Kłomnice z dnia 24 października 2017 r.

W *Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Kłomnice do 2022 roku* zdiagnozowano słabe strony oraz wyznaczono obszar rewitalizacji. Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje sołectwa: Chmielarze, Karczewice, Kłomnice i Rzeki. Na wyznaczonych obszarach rewitalizacji dominują funkcje centrotwórcze: administracyjne, usługowe, handlowe, edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, które stanowią potencjał obszaru.

Na podstawie diagnozy sytuacji społecznej w Gminie Kłomnice, wyznaczono potrzeby społeczne dla różnych grup osób, które są narażone na wykluczenie społeczne²⁸.

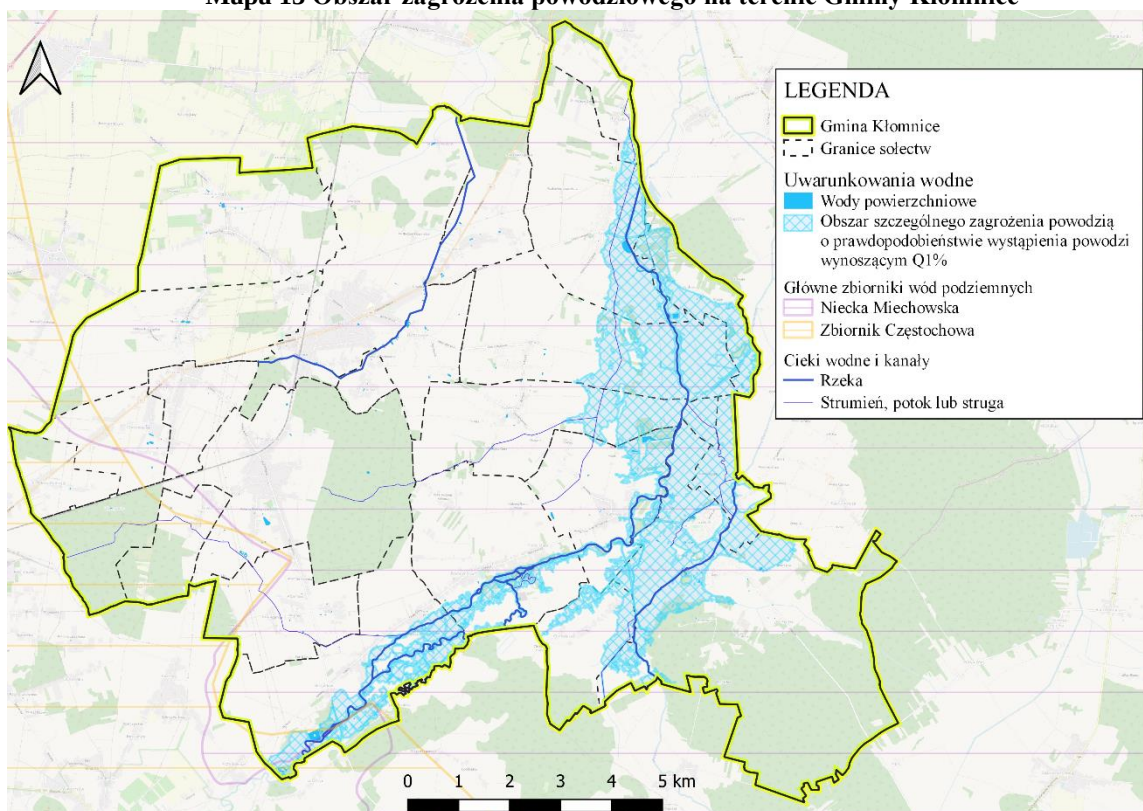
²⁸ *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kłomnice do 2022 roku.*

9. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków i instytucji chroniących obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych²⁹. Bezpieczeństwo publiczne jest także stanem w społeczeństwie, który umożliwia jego sprawne funkcjonowanie. Innym podejściem do bezpieczeństwa publicznego jest zapewnienie bezpieczeństwa niezwiązanego z czynnikiem ludzkim, ale zagrożeniami płynącymi z natury, np. powódzie czy pożary.

Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie Gminy Kłomnice stwierdzono obszary szczególnie zagrożone powodzią (mapa 13).

Mapa 13 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Kłomnice

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Hydroportalu Wód Polskich, wody.gov.pl

Na terenie Gminy Kłomnice w dbanie o bezpieczeństwo pożarowe mieszkańców zaangażowanych jest 10 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Są to³⁰:

- OSP Kłomnice (Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy),
- OSP Rzerzeczyce (Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy),
- OSP Zawada,

²⁹ Encyklopedia PWN, *bezpieczeństwo publiczne*, encyklopedia.pwn.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

³⁰ Strona internetowa Urzędu Gminy Kłomnice, kłomnice.pl

- OSP Zdrowa,
- OSP Pacierzów,
- OSP Garnek (Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy),
- OSP Skrzydlów,
- OSP Konary,
- OSP Chorzenice,
- OSP Nieznanice.

Wśród 377 członków zwyczajnych w OSP, 198 jest przygotowanych tj. przeszkolonych, ubezpieczonych, posiadających badania lekarskie, do niesiania pomocy mieszkańcom. Ogólnie Gmina Kłomnice dysponuje 29 różnymi pojazdami ratowniczo-gaśniczymi, które są wyposażone w specjalistyczny sprzęt do samodzielnego prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych. Są to: dwa samochody gaśnicze ciężkie, dwanaście średnich, dziesięć lekkich pojazdów pożarniczych różnego przeznaczenia, quady i przyczepki. Ponadto gmina posiada trzy pojazdy inne, tj. wywrotka i dwie pługopiaskarki³¹.

W roku 2021 jednostki brały udział w akcjach gaszenia pożarów (47 interwencji), natomiast innych zagrożeń miejscowych wystąpiło 251. Do najczęstszych należały: gwałtowne opady atmosferyczne i przybory wody, usuwanie drzew z dróg publicznych, wypadki drogowe³².

O bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Kłomnice dba również Posterunek Policji w Kłomnicach, a także Komenda Miejska Policji w Częstochowie.

³¹ Raport o stanie Gminy Kłomnice za rok 2022.

³² Dane GUS za 2021 rok.

10. Polityka społeczna

Pomoc społeczna polega na działaniu zmierzającym do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin. Obowiązek wykonywania zadań pomocy społecznej z mocy ustawy spoczywa na gminie oraz na administracji rządowej. Z tego obowiązku wynika podział na zadania zlecone finansowane z budżetu centralnego i zadania własne, na które środki pochodzą z budżetu gminy. Bezpośrednio realizacją zobowiązań wobec ludności na obszarze Gminy Kłomnice zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłomnicach oraz Centrum Integracji Społecznej w Kłomnicach.

Sytuację panującą w Gminie Kłomnice w zakresie polityki społecznej obrazują następujące wskaźniki: *gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców, rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem, udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.*

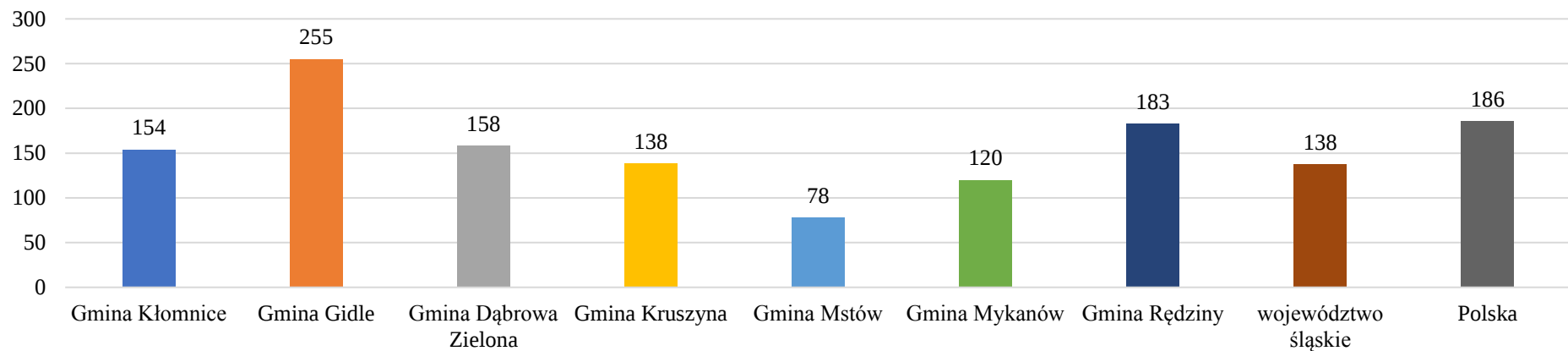
Wskaźnik *liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego* podano w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, w celu porównania wskaźnika między różnymi jednostkami terytorialnymi. Jak wynika z tabeli 17 oraz wykresu 29, wskaźnik gospodarstw korzystających ze świadczeń opieki społecznej ogółem w Gminie Kłomnice zmalał z poziomu 256 w roku 2017 do poziomu 154 w 2021 roku. Jest to pozytywna tendencja, natomiast trend ten utrzymywał się we wszystkich gminach sąsiednich, województwie i kraju. Mimo spadku wskaźnika w Gminie Kłomnice na przestrzeni badanych lat, w roku 2021 był on nadal wyższy niż średnia dla województwa (138) oraz trzech z sześciu gmin sąsiednich, natomiast osiągnął niższy poziom w porównaniu do średniej dla kraju (186).

Tabela 17 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	ogółem					poniżej kryterium dochodowego					powyżej kryterium dochodowego				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	256	216	180	173	154	164	144	113	111	104	92	72	67	62	50
Gmina Gidle	293	258	267	279	255	197	162	155	170	160	96	96	112	109	95
Gmina Dąbrowa Zielona	273	269	251	245	158	201	160	155	144	117	72	109	96	101	41
Gmina Kruszyna	238	191	175	144	138	138	97	77	65	74	101	95	98	78	64
Gmina Mstów	119	102	101	88	78	73	67	83	69	59	45	34	18	18	18
Gmina Mykanów	196	172	165	124	120	146	123	114	98	98	50	49	51	25	22
Gmina Rędziny	171	171	197	190	183	135	123	140	133	131	36	48	57	57	51
województwo śląskie	177	162	153	145	138	107	94	80	77	74	69	68	73	69	64
Polska	249	233	215	200	186	155	139	119	113	107	94	94	95	88	79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 29 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego ogółem w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnikami, na które należy zwrócić uwagę, są udzielane zasiłki rodzinne. W tabeli 18 przedstawiono liczbę rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w latach 2017–2021.

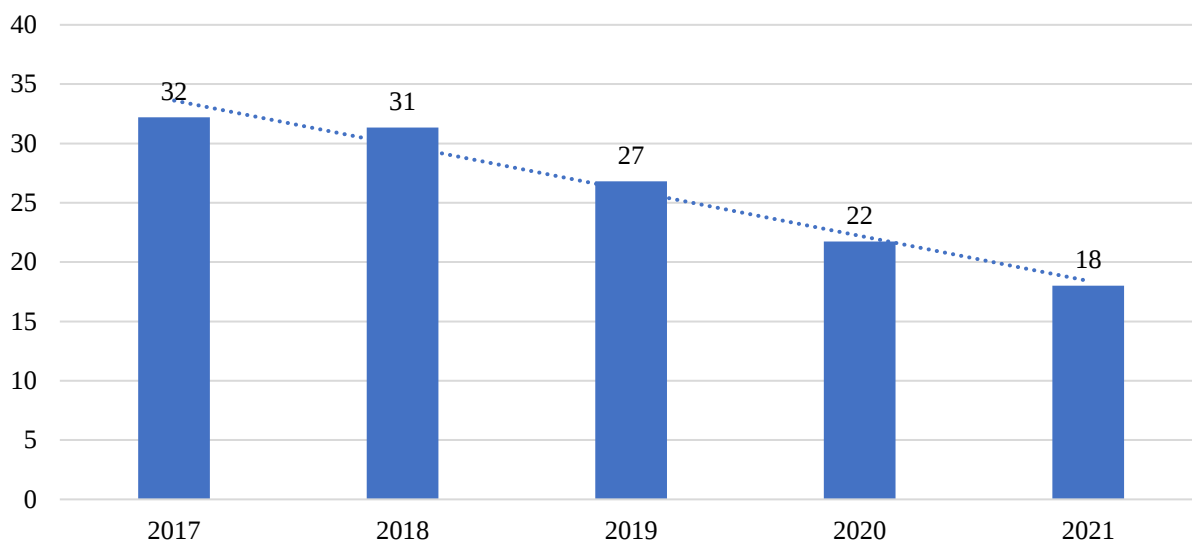
W 2021 roku Gmina Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich znajdowała się wśród gmin o najlepszej sytuacji – 18 rodzin otrzymywało zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (identyczna wartość wystąpiła w gminach Mstów, Rędziny oraz w kraju). Wyższy poziom wskaźnika odnotowano w czterech z sześciu gmin sąsiednich. Wartość wskaźnika była natomiast mniej korzystna w porównaniu do województwa śląskiego (12). W analizowanym okresie nastąpił spadek wartości wskaźnika (wykres 30). Wskaźnik udział % dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku z roku na rok wykazywał tendencję malejącą i w 2021 r. wyniósł 19,3%, a więc kształtował się podobnie jak w kraju (19,4%) oraz był wyższy tylko od dwóch gmin sąsiednich (Gmina Rędziny 18,2%, Gmina Mstów 17,1%).

Tabela 18 Zasiłki rodzinne w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców ogółem					Udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	32	31	27	22	18	33,1	32,2	28,2	22,9	19,3
Gmina Gidle	46	44	40	34	30	49,6	48,8	44,9	37,5	35,8
Gmina Dąbrowa Zielona	36	33	30	26	19	41,8	39,2	36,4	30,5	22,5
Gmina Kruszyna	38	36	32	27	24	35,4	34,9	32,0	24,6	23,0
Gmina Mstów	34	32	26	22	18	32,0	30,7	26,1	20,5	17,1
Gmina Mykanów	46	44	39	31	27	40,2	39,3	36,3	27,6	23,9
Gmina Rędziny	32	31	29	22	18	30,9	30,6	28,7	21,8	18,2
województwo śląskie	21	21	19	15	12	22,4	23,3	21,4	17,2	14,6
Polska	29	29	26	22	18	29,3	29,4	27,0	22,6	19,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 30 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

O polityce społecznej oraz dostępie do wysokiej jakości usług publicznych może świadczyć odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach. Na terenie Gminy Kłomnice nie funkcjonuje żadna placówka, która oferuje możliwość opieki nad dziećmi do lat 3.

Ważnym elementem polityki społecznej gminy jest ochrona zdrowia. Na terenie Gminy Kłomnice funkcjonuje: NZOZ Przychodnia Lekarska w Kłomnicach, SPOZ Stacja Pogotowia Ratunkowego – Filia w Kłomnicach, Centrum Medyczne Mediner – Oddział w Kłomnicach, Dydoń Spółka Jawna – Poradnia Kardiologiczna w Kłomnicach, Przychodnia Medycyny Rodzinnej w Garnku³³.

³³ Rejestr Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą, rpwdl.gov.pl

11. Edukacja i wychowanie

O wysokiej jakości usług publicznych świadczy dostępność do placówek wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy. Celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka, które powinno być realizowane przez proces opieki, wychowania i nauczania, co umożliwia najmłodszym odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń, świadomości dobra i piękna. Efektem wychowania przedszkolnego ma być osiągnięcie dojrzałości do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji. Na terenie gminy w 2021 r. funkcjonowały 4 placówki wychowania przedszkolnego: Przedszkole w Kłomnicach, Przedszkole w Rzerzeczycach z dwoma oddziałami zamiejscowymi w Rzekach Wielkich i Witkowicach oraz niepubliczne przedszkole Olimpia – Mali Herosi w Rzerzeczycach, dla którego Gmina Kłomnice jest organem rejestrowym³⁴. Dostępność wychowania przedszkolnego w gminie można ocenić za pomocą wskaźników: *liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat oraz liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego*.

W tabeli 19 przedstawiono wartość obydwu wskaźników w Gminie Kłomnice, gminach sąsiednich, województwie śląskim oraz w Polsce. Wyniki osiągnięte przez Gminę Kłomnice są mniej korzystne niż w większości gmin, a także w porównaniu do średniej dla województwa i Polski. Wskaźnik oceniający liczbę dzieci przypadającą na 1 placówkę wynosił w 2021 roku dla Gminy Kłomnice 116 i był najmniej korzystny w porównaniu do pozostałych jednostek, co oznacza mniejsze możliwości gminy do zagwarantowania opieki wszystkim dzieciom. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat w okresie od 2017 do 2019 roku stale rosła, w 2020 roku nastąpił spadek wskaźnika do poziomu 796, natomiast w 2021 roku wzrósł i osiągnął poziom 862. Dwie gminy sąsiednie odnotowały wyższą wartość (Gmina Dąbrowa Zielona – 921, Gmina Mykanów – 1 017), natomiast w pozostałych gminach wartość wskaźnika była niższa. W stosunku do Polski (883) oraz województwa (906) wskaźnik osiągnięty w analizowanej gminie był niższy. Biorąc pod uwagę zapotrzebowanie oraz standardy krajowe, należy dążyć do dalszego wzrostu tego wskaźnika.

³⁴ Na podstawie danych Urzędu Gminy Kłomnice.

Tabela 19 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę					Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	161	149	157	186	116	801	879	930	796	862
Gmina Gidle	67	67	72	80	81	687	634	639	597	652
Gmina Dąbrowa Zielona	93	84	75	80	89	871	976	960	825	921
Gmina Kruszyna	49	45	43	47	50	796	881	891	761	740
Gmina Mstów	56	53	49	61	66	795	750	687	644	677
Gmina Mykanów	63	51	47	57	60	943	1 030	1 142	993	1 017
Gmina Rędziny	65	65	66	71	73	815	846	863	809	838
województwo śląskie	83	80	80	81	80	864	890	901	884	906
Polska	83	80	80	83	82	847	873	885	852	883

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym etapem nauki jest szkolnictwo podstawowe. Na terenie gminy zlokalizowanych jest siedem placówek szkół podstawowych. Są to³⁵:

- Szkoła Podstawowa im. Grzegorza Piramowicza w Kłomnicach;
- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Rzerzyczach;
- Szkoła Podstawowa im. Bolesława Prusa w Garnku;
- Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego w Witkowicach;
- Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Zawadzie;
- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Skrzydlowie;
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Konarach.

W tabeli 20 przedstawiony został *współczynnik skolaryzacji netto* oraz *liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców*. Współczynnik skolaryzacji w Gminie Kłomnice w 2021 roku wyniósł 93 i był niższy niż w województwie śląskim (96) oraz w Polsce (95), jednocześnie był to jeden z trzech najwyższych wyników spośród gmin sąsiednich. Współczynnik skolaryzacji jest miarą powszechnego nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności. Ze względu na to, że w Polsce nauka w szkołach podstawowych jest obowiązkowa, wskaźnik osiąga dość wysokie wartości, ponieważ wszystkie dzieci w wieku szkolnym powinny być objęte nauką. Wartość wskaźnika poniżej 100% nie oznacza, że dzieci nie

³⁵Strona internetowa Urzędu Gminy Kłomnice, kломnice.pl

uczęszczają do szkół w ogóle, ale może wynikać z faktu, że kształcą się w szkołach zlokalizowanych na obszarze innych jednostek terytorialnych lub też kształcą się za granicą.

Tabela 20 Wskaźniki szkolnictwa podstawowego w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji netto					Liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	92	93	93	91	93	58	67	68	69	70
Gmina Gidle	83	87	85	89	84	57	64	64	66	66
Gmina Dąbrowa Zielona	91	92	91	92	96	55	64	67	69	68
Gmina Kruszyna	93	93	92	92	94	61	70	69	72	76
Gmina Mstów	83	82	83	81	79	66	74	73	74	72
Gmina Mykanów	86	87	88	90	84	69	80	81	81	83
Gmina Rędziny	88	90	90	93	92	63	71	72	77	81
województwo śląskie	94	95	94	95	96	66	75	76	79	80
Polska	93	94	94	95	95	69	79	80	81	82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jakość szkolnictwa w gminie obrazują średnie wyniki z egzaminu w klasie 8 szkoły podstawowej, które są zakończeniem tego etapu nauczania. Po reformie szkolnictwa, w wyniku której zlikwidowano gimnazja, pierwszy egzamin ósmoklasisty odbył się w 2019 r.

W poniższej tabeli przedstawiono średnie wyniki z egzaminów ósmoklasisty w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i kraju w latach 2021–2023 w ramach trzech podstawowych przedmiotów, tj. język polski, język angielski, matematyka (kolorem zielonym wpisano dwa najlepsze wyniki w danym roku z danego przedmiotu wśród gmin sąsiednich).

Tabela 21 Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i kraju w latach 2021–2023

Nazwa gminy / JST	Język polski			Matematyka			Język angielski		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Gmina Kłomnice	60	64	63	47	59	51	61	63	60
Gmina Gidle	64	58	62	42	53	41	68	66	53
Gmina Dąbrowa Zielona	61	53	61	41	47	45	53	52	54
Gmina Kruszyna	61	64	58	51	61	48	63	63	62
Gmina Mstów	63	61	65	53	57	53	69	69	66
Gmina Mykanów	67	61	64	54	62	58	70	67	65
Gmina Rędziny	60	67	71	47	59	56	67	74	69
województwo śląskie	61	61	66	47	56	52	67	68	66
Polska ³⁶	60	60	66	47	57	53	66	67	66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Edukacji i Nauki,
mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow

Na terenie Gminy Kłomnice nie występują szkoły oferujące kształcenie na poziomie ponadpodstawowym.

Jednym z poważniejszych problemów, z którymi boryka się system edukacji w Gminie Kłomnice, to spadek liczby dzieci, a jednocześnie niska średnia liczba uczniów w oddziale. Kolejny ważny problem, który dotyczy większości placówek oświatowych, to potrzeby w zakresie remontów, modernizacji i wyposażenia. Gmina Kłomnice w miarę możliwości finansowych czyni starania w celu polepszenia warunków lokalowych w szkołach. W 2023 roku zrealizowano inwestycję pod nazwą „Dostosowanie oddziałów przedszkolnych do wymagań ochrony przeciwpożarowej w Szkole Podstawowej im. Grzegorza Piramowicza w Kłomnicach”. Kolejna inwestycja, która jest w trakcie realizacji, również dotyczy dostosowania oddziałów przedszkolnych do wymagań ochrony przeciwpożarowej w Szkole Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza w Rzerzyczach. W 2023 r. Gmina Kłomnice za pozyskane środki w ramach programu „Polski Ład” wykonała termomodernizację hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Kłomnicach. Dzięki przeprowadzonym pracom znacząco poprawiono efektywność energetyczną hali, co wymiennie przełożyło się na koszty utrzymania budynku. Szkoły starają się także pozyskiwać dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Katowicach na „Zielone Pracownie”. Do tej pory

³⁶ Dane dla kraju dostępne w wartościach zaokrąglonych do liczb całkowitych.

doposażono w pomoce dydaktyczne i wyremontowano pracownie w szkołach w Skrzydlowie, Garnku, Witkowicach i Rzerzęczycach. W 2023 roku beneficjentem projektu „Zielona Pracownia_Projekt’2023” została Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Zawadzie. Pozyskane dofinansowanie na ten cel przyczyni się do podniesienia poziomu kształcenia oraz znacznie poprawi poziom edukacyjny.

12. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny to wiedza, która jest osadzona w relacjach i stosunkach społecznych. Wiąże się on z zaufaniem członków organizacji do siebie, normami i wartościami. Można mówić o różnych wymiarach tego kapitału, tj. społeczny, ekonomiczny i kulturowy. Na kapitał społeczny składają się m.in. jakość stosunków międzyludzkich, relacje, stosunki, efekt synergii. Można powiedzieć, że jest on kapitałem ludzkim wzbogaconym o relacje i współpracę (kapitał ludzki jest statyczny; daje potencjalne korzyści, zaś społeczny – dynamiczny; daje faktyczne korzyści). Kształtowanie kapitału społecznego wymaga doskonalenia jakości stosunków międzyludzkich, umiejętności współpracy, norm, klimatu organizacyjnego i zaufania. Podstawą do budowy kapitału jest struktura organizacyjna z jasno wskazanymi zadaniami, uprawnieniami i odpowiedzialnością³⁷.

Poziom kapitału społecznego można mierzyć za pomocą obiektywnych wskaźników empirycznych. Robert Putnam skonstruował Social Capital Index, na który składa się 14 wskaźników podzielonych na pięć głównych sekcji³⁸:

- życie społeczne,
- zaangażowanie w sprawy publiczne,
- wolontariat,
- nieformalne zaangażowanie społeczne,
- mierniki zaufania.

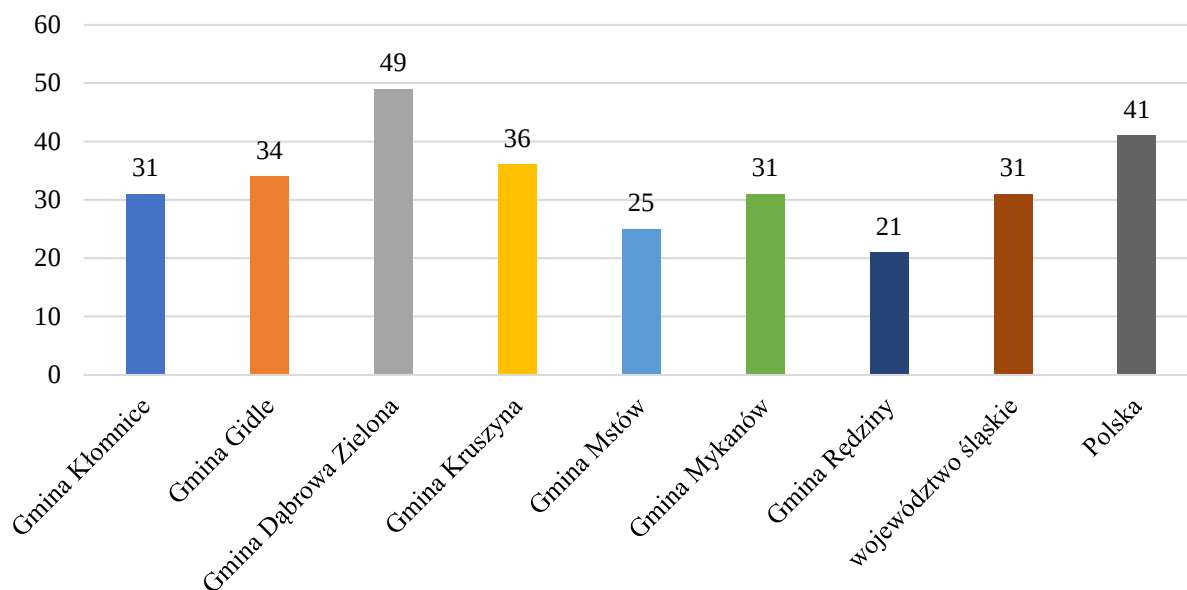
Biorąc pod uwagę powyższy podział, zostały wybrane wskaźniki obrazujące stan kapitału społecznego na terenie Gminy Kłomnice.

Jednym z głównych mierników kapitału społecznego jest wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* (wykres 31). Wskaźnik dla Gminy Kłomnice w 2021 roku wyniósł 31. W porównaniu do gmin sąsiednich był to średni wynik – trzy gminy odnotowały wyższy poziom wskaźnika oraz w trzech gminach wskaźnik kształtował się na niższym poziomie. Wskaźnik dla Gminy Kłomnice kształtował się w 2021 roku na takim samym poziomie jak średnia dla województwa śląskiego (31) oraz niższym niż średnia dla kraju (41).

³⁷ Encyklopedia Zarządzania, Kapitał społeczny – Encyklopedia Zarządzania, mfiles.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

³⁸ jw.

Wykres 31 Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotnym aspektem kapitału społecznego jest współpraca międzysektorowa, tj. współpraca między sektorem publicznym, gospodarczym i społecznym, a więc między samorządem, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Współpraca międzysektorowa to dobrowolna relacja pomiędzy różnymi stronami, w której łączą one siły, by osiągnąć wspólny cel. Działania każdego z sektorów są inne, każdy z nich pełni odrębną rolę w lokalnej społeczności i cechuje się odmiennymi celami. Dzięki połączeniu możliwości każdego z nich współpraca taka gwarantuje nowy, lepszy rozwój³⁹.

Gmina Kłomnice realizując Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie przyjęła *Uchwałę Rady Gminy Kłomnice Nr 290/XXXIII/2021 z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Rocznego Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie”*.

Celem głównym Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi jest zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców gminy oraz wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ww. ustawy.

³⁹ Serwis prawny prawo.pl, inf. z dnia 10.06.2023 r.

Celami szczegółowymi Programu są:

- poprawa jakości życia mieszkańców gminy poprzez pełniejsze zaspokojenie ich potrzeb;
- racjonalne wykorzystanie publicznych środków finansowych;
- wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ich zadań statutowych;
- otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność w wykonywaniu zadań publicznych;
- podniesienie efektywności i działań w sferze wykonywania zadań publicznych;
- integracja organizacji lokalnych obejmujących zakresem działania sferę zadań publicznych;
- wzmocnienie potencjału organizacji oraz rozwój wolontariatu;
- promowanie i wzmacnianie postaw obywatelskich

Prowadzona współpraca Gminy Kłomnice z organizacjami pozarządowymi przybierała formy finansowe, ale także i pozafinansowe. Najważniejsze formy współpracy to:

- zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie;
- udzielanie pożyczek zwrotnych organizacjom pozarządowym;
- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności poprzez inicjowanie i prowadzenie otwartych spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych;
- konsultowanie z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy, projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji, w celu uzyskania ich opinii, zgodnie z Uchwałą Nr 294/XL/2010 Rady Gminy Kłomnice z dnia 7 października 2010 r. w sprawie określenia sposobu konsultowania z radami działalności pożytku publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, projektów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji;
- publikowanie ważnych informacji na stronach internetowych Urzędu Gminy Kłomnice www.klomnice.pl, w Biuletynie Informacji Publicznej www.bip.klomnice.pl oraz Gazecie Kłomnickiej;

- przekazywanie informacji o dostępnych programach pomocowych, szkoleniach, konferencjach – za pośrednictwem poczty elektronicznej;
- tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli właściwych organów administracji samorządowej;
- otwarte spotkania przedstawicieli organizacji pozarządowych z przedstawicielami samorządu;
- wspólne rozpoznawanie potrzeb społeczności lokalnej i wspólne planowanie działań służących zaspokojeniu tych potrzeb;
- udzielenie organizacjom pozarządowym wsparcia technicznego, pomocy w pozyskaniu lokalu na prowadzenie działalności statutowej;
- udzielanie rekomendacji organizacjom współpracującym z gminą, które ubiegają się o środki finansowe z innych źródeł;
- objęcie patronatem Wójta Gminy Kłomnice imprez i przedsięwzięć realizowanych przez organizacje;
- promocja działalności pożytku publicznego prowadzonej przez organizacje pozarządowe i inne podmioty poprzez przyznawanie nagród i wyróżnień organizacjom pozarządowym i osobom działającym w tych organizacjach, biorąc pod uwagę aktywność organizacji pozarządowych.

Organizacje pozarządowe są bardzo ważnym partnerem samorządu, wpływającym korzystnie na rozwój Gminy Kłomnice, pobudzającym aktywność i zaangażowanie mieszkańców.

13. Finanse samorządowe

Sytuację finansową Gminy Kłomnice obrazują wskaźniki dochodów ogółem (tabela 22) i wydatków ogółem (tabela 24) w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Według danych GUS dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie w roku 2021 wynosiły 5 552 zł, co było wartością niższą niż średnia krajowa (7 226 zł) oraz wojewódzka (7 224 zł). Mimo systematycznego wzrostu dochodów na przestrzeni analizowanych lat, wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wśród porównywanych jednostek była w Gminie Kłomnice najniższa.

Tabela 22 Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	3 597	4 165	4 475	4 740	5 552
Gmina Gidle	3 770	3 965	4 883	5 037	6 180
Gmina Dąbrowa Zielona	4 144	4 964	4 953	5 161	5 907
Gmina Kruszyna	3 810	4 814	5 343	6 366	6 101
Gmina Mstów	3 575	4 271	4 615	5 262	6 041
Gmina Mykanów	3 874	4 456	4 616	5 546	5 864
Gmina Rędziny	4 079	4 715	4 525	5 418	6 354
województwo śląskie	4 774	5 229	5 819	6 608	7 244
Polska	4 938	5 387	5 969	6 533	7 226

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

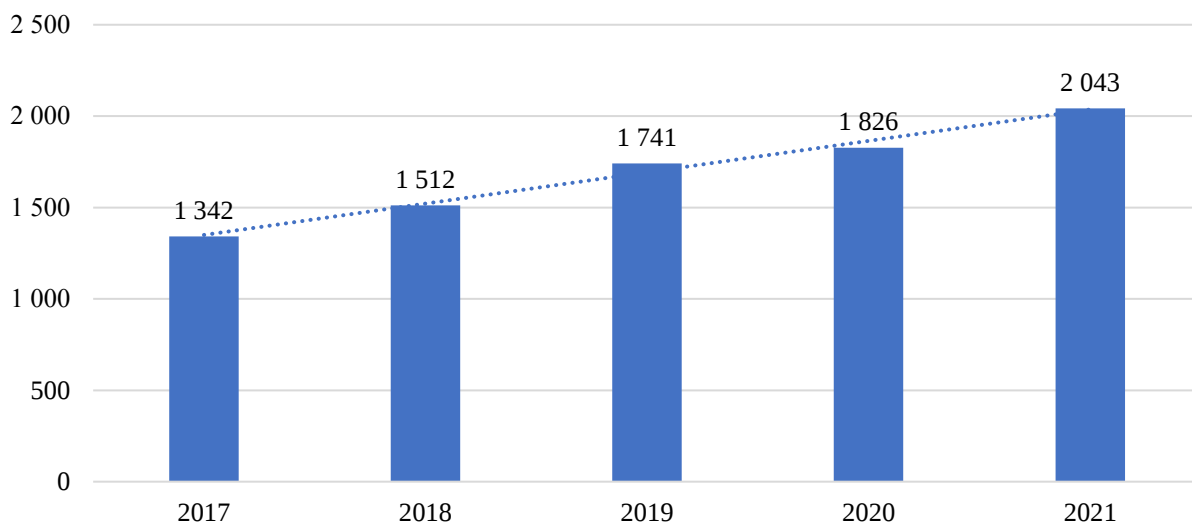
Równie niekorzystnie wygląda sytuacja w danych GUS odnośnie dochodów własnych (tabela 23). Gmina Kłomnice posiada niskie dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca – w 2021 roku wynosiły 2 043 zł i były niższe w porównaniu do 4 z 6 gmin sąsiednich, średniej województwa (3 672 zł) oraz średniej kraju (3 479 zł). Pozytywny jest fakt, że dochody własne w Gminie Kłomnice z roku na rok się zwiększały (wykres 32). W 2017 roku wskaźnik *dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca* wyniósł 1 342 zł, a więc w analizowanym okresie wzrósł o 701 zł – w porównaniu do gmin sąsiednich, średniej w województwie oraz kraju był to jeden z dwóch najniższych wzrostów wskaźnika (najniższy wystąpił w Gminie Dąbrowa Zielona – wzrost o 568 zł).

Tabela 23 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	1 342	1 512	1 741	1 826	2 043
Gmina Gidle	1 084	1 237	1 745	1 559	1 891
Gmina Dąbrowa Zielona	1 224	1 606	1 451	1 767	1 792
Gmina Kruszyna	1 284	1 599	1 601	2 882	2 071
Gmina Mstów	1 472	1 713	1 788	2 234	2 500
Gmina Mykanów	1 335	1 510	1 734	1 961	2 204
Gmina Rędziny	1 890	2 109	2 179	2 821	2 737
województwo śląskie	2 638	2 858	3 049	3 410	3 672
Polska	2 509	2 732	2 959	3 188	3 479

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

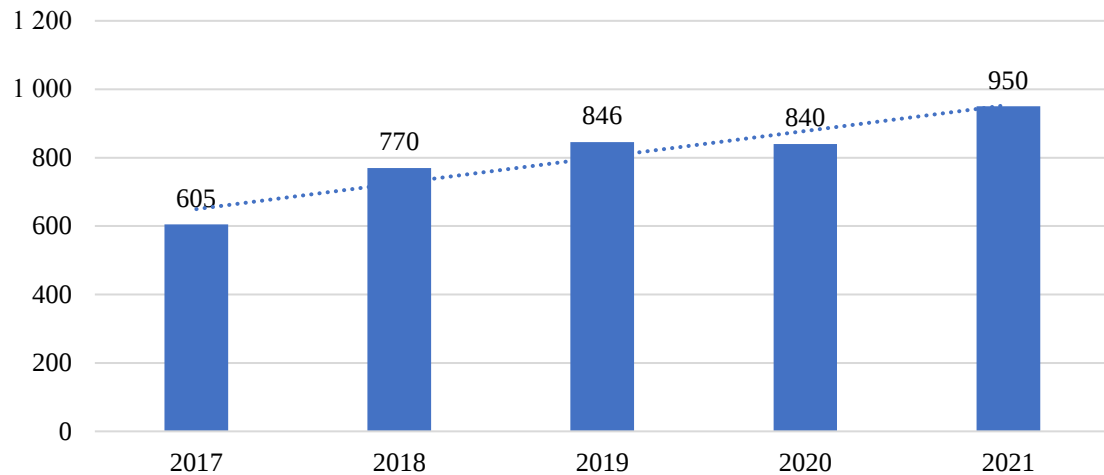
Wykres 32 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

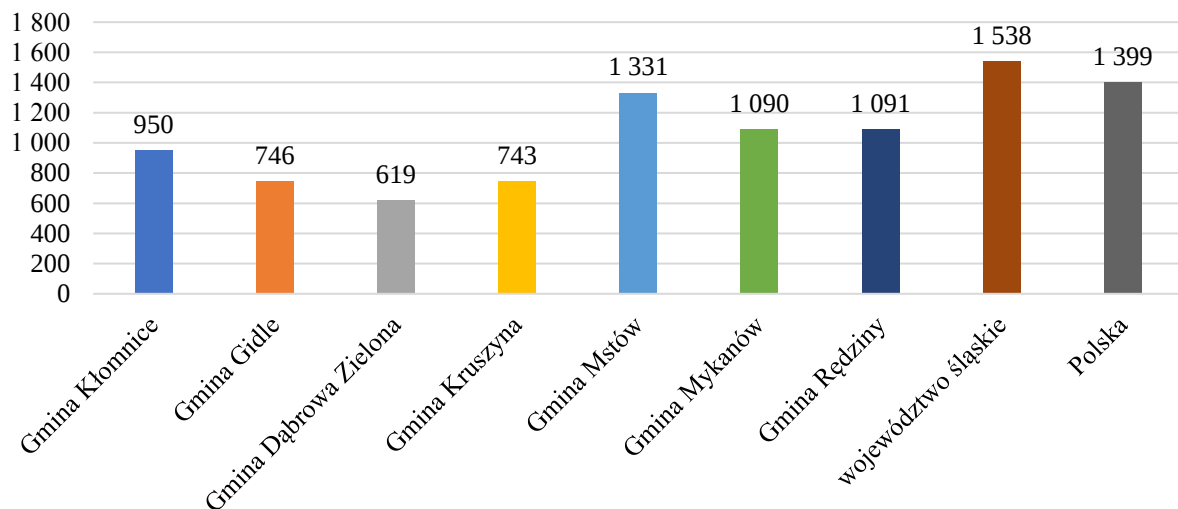
Jednym z elementów dochodów własnych gminy jest udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie danej gminy. Na wykresie 33 przedstawiono wpływy z podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które w diagnozowanej gminie z roku na rok ulegały zwiększaniu (w 2020 roku nastąpił nieznaczny spadek wartości wskaźnika), a w 2021 roku osiągnęły poziom 950 zł. W porównaniu do gmin sąsiednich (wykres 34) wskaźnik był na średnim poziomie, niższym natomiast niż średnia dla województwa (1 538 zł) oraz kraju (1 399 zł).

Wykres 33 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

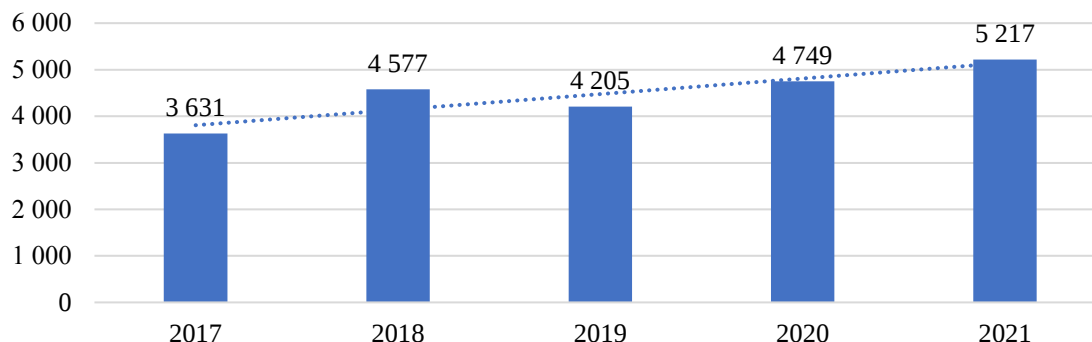
Wykres 34 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza dochodami, odzwierciedleniem sytuacji finansowej gminy są jej wydatki. W Gminie Kłomnice wielkość wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok wzrasta. W roku 2017 wydatki gminy ogółem na 1 mieszkańca wynosiły 3 631 zł, natomiast w 2021 roku wzrosły do poziomu 5 217 zł. W tabeli 23 porównano wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca do gmin sąsiednich, województwa oraz kraju. W porównaniu do gmin sąsiednich, średniej województwa (6 935 zł) oraz Polski (6 870 zł), w 2021 r. Gmina Kłomnice osiągnęła najniższy poziom wskaźnika (wykres 36). Należy jednak zaznaczyć, że w analizowanym okresie wydatki gminy systematycznie wzrastały (wykres 35).

Wykres 35 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

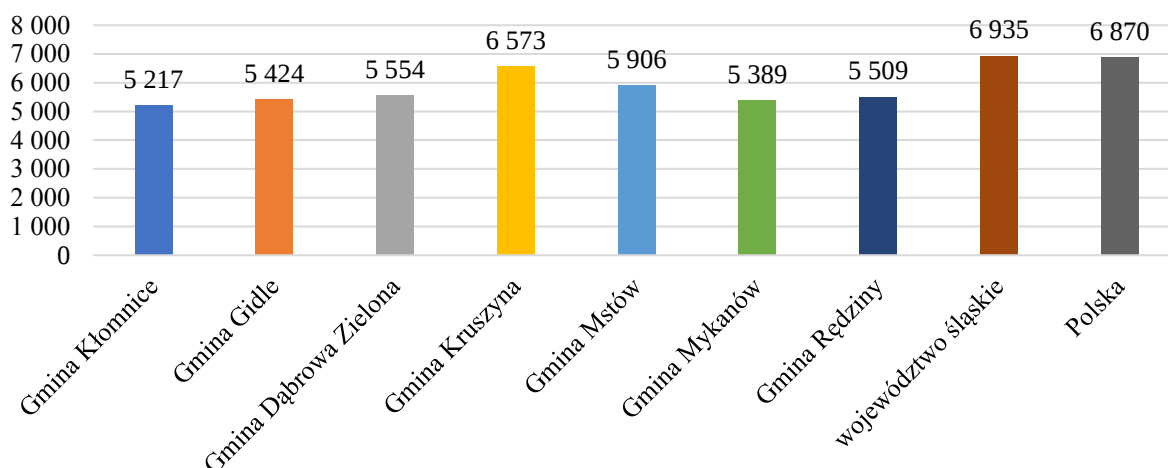
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 24 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	3 631	4 577	4 205	4 749	5 217
Gmina Gidle	3 756	4 741	4 261	4 963	5 424
Gmina Dąbrowa Zielona	3 699	5 398	4 489	4 680	5 554
Gmina Kruszyna	4 295	5 795	5 461	5 335	6 573
Gmina Mstów	3 437	4 312	4 376	4 910	5 906
Gmina Mykanów	4 001	4 821	4 464	5 816	5 389
Gmina Rędziny	4 235	4 849	5 355	5 474	5 509
województwo śląskie	4 787	5 339	5 912	6 507	6 935
Polska	4 958	5 575	6 051	6 475	6 870

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 36 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

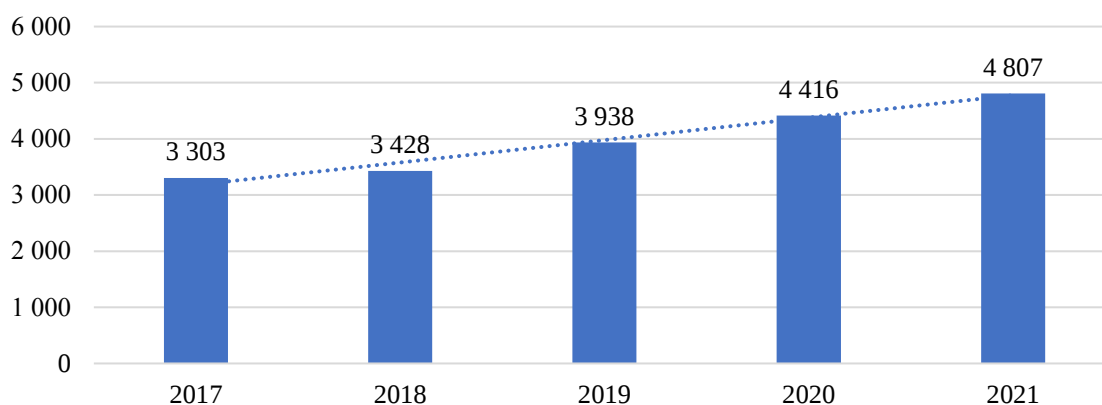
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice systematycznie wzrastały – od poziomu 3 303 zł w 2017 roku do poziomu 4 807 zł w 2021 roku

(wykres 37). Można zauważyć, że trend rosnący w poziomie wydatków bieżących ogółem na 1 mieszkańca utrzymywał się we wszystkich gminach sąsiednich, województwie oraz w Polsce (tabela 25).

Na wykresie 38 przedstawiono kształtowanie się wydatków bieżących ogółem na 1 mieszkańca w 2021 roku w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i kraju. Gmina Kłomnice była gminą o średnim poziomie wydatków bieżących na 1 mieszkańca (4 807 zł), ale w porównaniu do średniej dla województwa (5 948 zł) oraz Polski (5 859 zł) osiągnęła niższy poziom wskaźnika.

Wykres 37 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

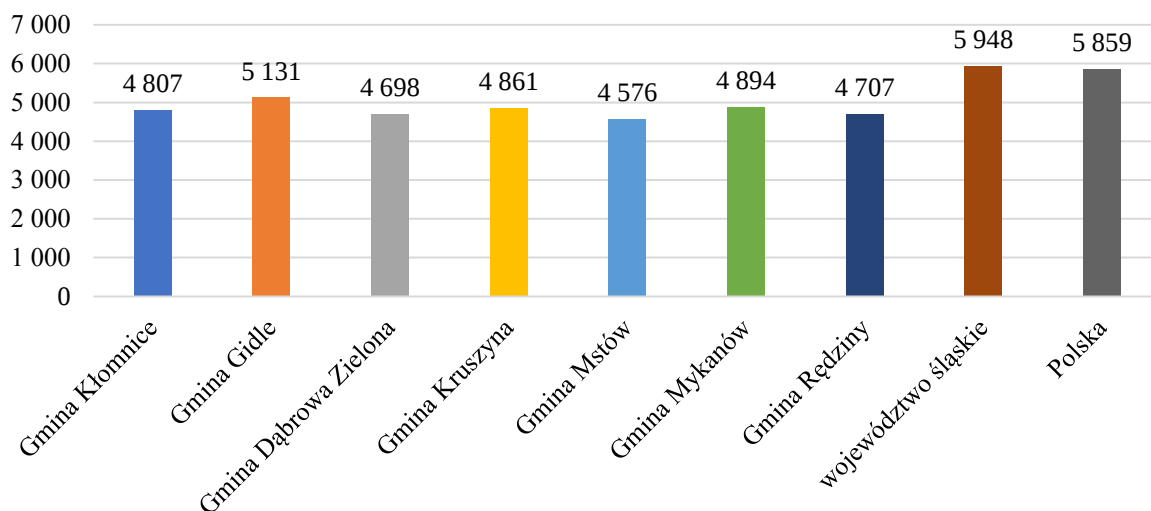
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 25 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	3 303	3 428	3 938	4 416	4 807
Gmina Gidle	3 599	3 736	4 065	4 613	5 131
Gmina Dąbrowa Zielona	3 284	3 643	3 985	4 320	4 698
Gmina Kruszyna	3 412	3 737	4 101	4 561	4 861
Gmina Mstów	3 117	3 168	3 681	4 322	4 576
Gmina Mykanów	3 386	3 668	4 176	4 502	4 894
Gmina Rędziny	3 271	3 412	3 832	4 249	4 707
województwo śląskie	4 170	4 411	4 921	5 539	5 948
Polska	4 259	4 509	5 039	5 533	5 859

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

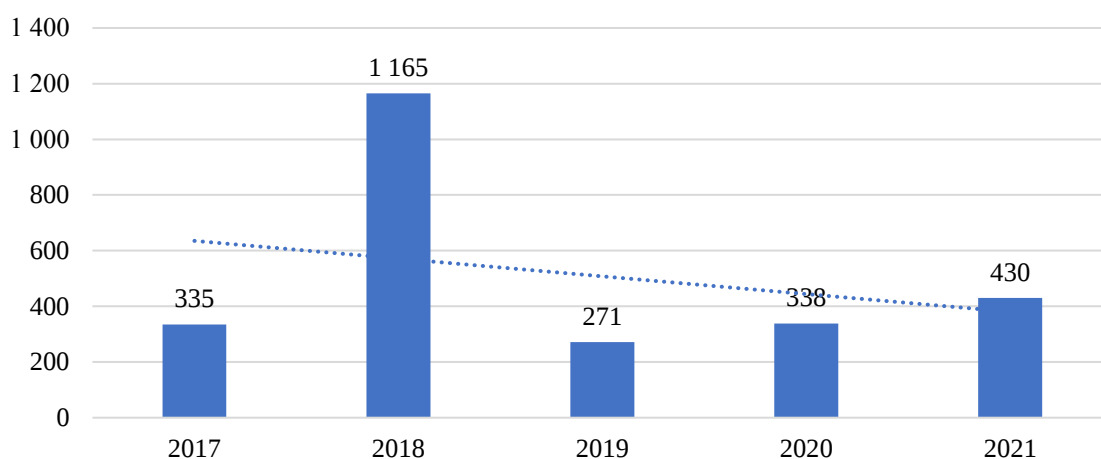
Wykres 38 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

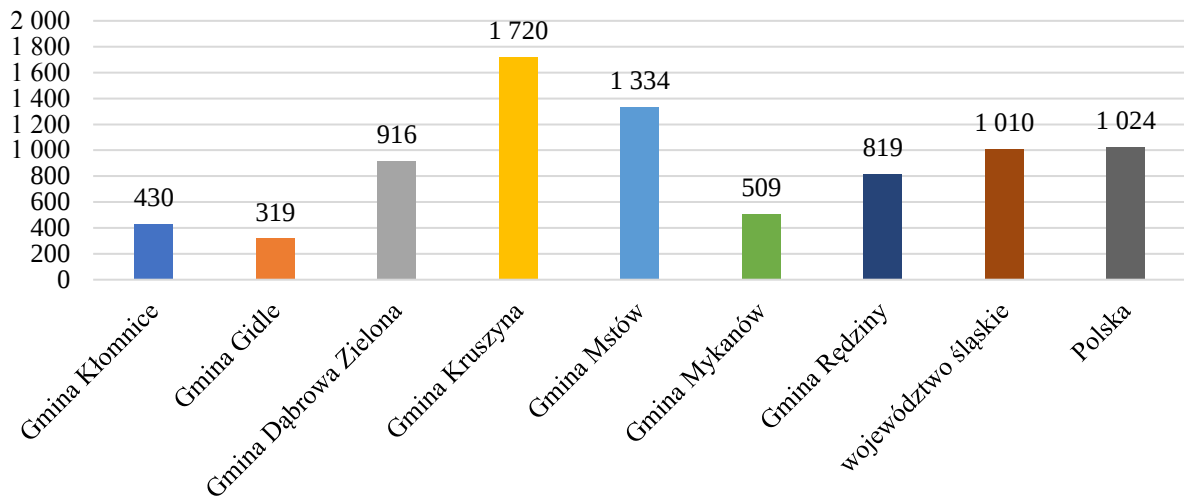
Ostatnią analizowaną kategorią wydatków są *wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca*. W analizowanym okresie suma wydatków majątkowych ulegała okresowym wahaniom, ostatecznie w 2021 roku osiągnęła wartość 430 zł (wykres 39) i była to jedna z dwóch najniższych wartości (niższa wartość wystąpiła w Gminie Gidle – 319 zł), jednocześnie znacznie niższa w porównaniu do średniej dla województwa (1 010 zł) oraz Polski (1 024 zł) – wykres 40. W tabeli 26 przedstawiono kształtowanie się poziomu wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w porównywanym jednostkach w latach 2017–2021.

Wykres 39 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 40 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 26 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021

Jednostka terytorialna	Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	335	1 165	271	338	430
Gmina Gidle	166	1 015	215	390	319
Gmina Dąbrowa Zielona	412	1 742	511	358	916
Gmina Kruszyna	883	2 053	1 388	776	1 720
Gmina Mstów	327	1 141	695	586	1 334
Gmina Mykanów	604	1 157	275	1 307	509
Gmina Rędziny	978	1 424	1 545	1 247	819
województwo śląskie	621	934	997	987	1 010
Polska	698	1 066	1 011	955	1 024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym aspektem zdolności inwestycyjnych gminy jest wykorzystanie środków unijnych na realizację zadań. Aktywność w tym zakresie odzwierciedla *liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie z programów operacyjnych*.

W tabeli 27 przedstawiono ogólną liczbę podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Kłomnice, gminach sąsiednich, województwie śląskim oraz Polsce. Łącznie na terenie gminy podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w roku 2021 było 30 – warto zwrócić uwagę, że liczba umów z roku na rok zwiększała się, była to także jedna z trzech najbardziej korzystnych wartości spośród wszystkich gmin sąsiednich.

Tabela 27 Liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2018–2021

Jednostka terytorialna	Ogółem			
	2018	2019	2020	2021
Gmina Kłomnice	13	17	22	30
Gmina Gidle	26	48	54	57
Gmina Dąbrowa Zielona	11	15	19	23
Gmina Kruszyna	14	16	20	22
Gmina Mstów	9	11	16	18
Gmina Mykanów	10	13	22	25
Gmina Rędziny	23	28	39	43
województwo śląskie	4 412	5 593	7 787	9 067
Polska	46 173	58 399	83 632	97 046

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych GUS, najwięcej umów/decyzji o dofinansowanie w ramach programów operacyjnych w 2021 r. Gmina Kłomnice podpisała w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, tj. 24, czyli 86,7% wszystkich umów/decyzji o dofinansowanie. Pozostałe umowy/decyzje zostały podpisane w ramach: Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój – 3 umowy/decyzje (10,0%) oraz w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa – 1 umowa/decyzja (3,3%).

14. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Tabela 28 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 29 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Dodatni poziom salda migracji na 1 000 mieszkańców.	1. Systematyczny spadek liczby mieszkańców – ujemny przyrost naturalny.
2. Rozwój budownictwa mieszkalnego – wzrost wskaźnika ilości nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności oraz pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców.	2. Niezadawalający poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców – niski poziom jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON.
3. Zabezpieczone tereny inwestycyjne pod działalność gospodarczą.	3. Wyższy niż w województwie wskaźnik ilości gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców.
4. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym.	4. Niższy wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat niż w województwie i kraju.
5. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym	5. Niska aktywność społeczna mieszkańców, brak lokalnych liderów i inicjatyw oddolnych.
6. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowym.	6. Braki i potrzeby modernizacyjne w zakresie infrastruktury sieci wodno-kanalizacyjnych oraz sieci gazowej.
7. Niższy niż w kraju i województwie poziom bezrobocia.	7. Brak żłobków i miejsc świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3.
8. Niezdegradowane środowisko naturalne.	

9. Miody kłomnickie jako produkt lokalny – projekt „Słodka Gmina Kłomnice”. 10. Tradycje sportowe – zaangażowanie mieszkańców w zakresie aktywności sportowych. 11. Liczne grupy i zespoły działające w ramach Gminnego Ośrodka Kultury, kultywujące lokalne tradycje, muzykę oraz folklor.	8. Niezadawalające dochody mieszkańców oraz dochody własne gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca – niższe niż w gminach sąsiednich, województwie i kraju. 9. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna. 10. Niski udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych – niższy niż w gminach sąsiednich, województwie i kraju. 11. Niezadawalający dostęp do atrakcyjnych miejsc pracy. 12. Brak cyfryzacji usług w administracji. 13. Brak kompleksowego długofalowego wsparcia osób starszych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Wzrost świadomości ekologicznej i potrzeby wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. 2. Cyfryzacja życia codziennego. 3. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. 4. Wzrost mobilności społeczeństwa. 5. Moda na zdrowy styl życia. 6. Wzrost możliwości i popularności pracy zdalnej.	1. Konsekwencje społeczne i gospodarcze związane z pandemią COVID-19 i sytuacją geopolityczną. 2. Wzrost kosztów życia codziennego mieszkańców. 3. Zmiany klimatu. 4. Wykluczenie cyfrowe. 5. Emigracja mieszkańców Polski.

Źródło: Opracowanie własne

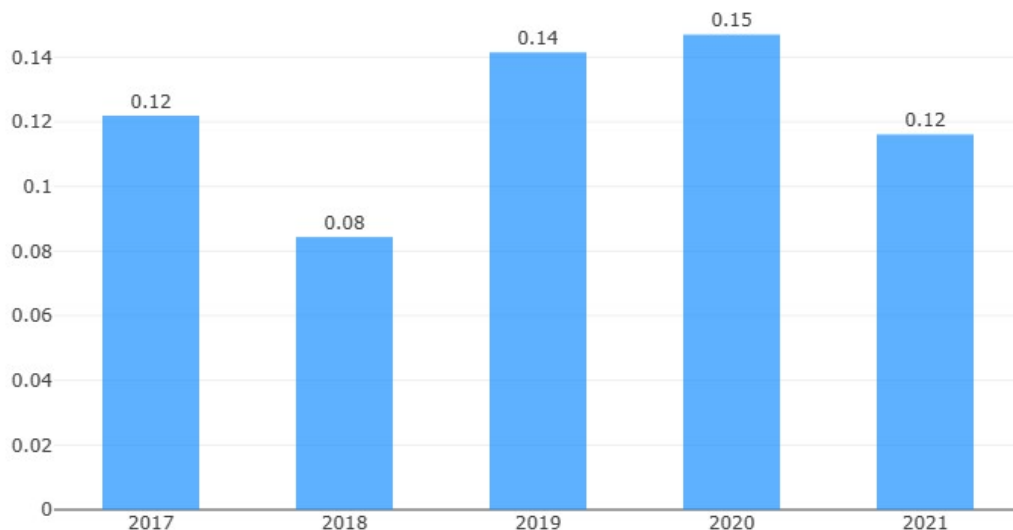
15. Podsumowanie i wnioski z diagnozy

15.1 Ogólny wskaźnik rozwoju gminy

Podsumowując sytuację społeczno-gospodarczą Gminy Kłomnice należy zwrócić szczególną uwagę na ogólny wskaźnik rozwoju gminy określony w Monitorze Rozwoju Lokalnego Związku Miast Polskich. W poprzednich rozdziałach zostały zaprezentowane wskaźniki syntetyczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Najlepiej gmina wypadła w wymiarze społecznym i środowiskowym, ponieważ mieści się w I i III ćwiartce, co oznacza, iż sytuacja gminy jest lepsza niż średnia w grupie porównawczej. Natomiast w wymiarze gospodarczym gmina znajduje się w III ćwiartce, na środku wykresu, blisko przecięcia z ćwiartką IV, co oznacza sytuację korzystniejszą niż średnia w grupie porównawczej, przy czym sytuacja ta ulega pogorszeniu względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej.

Wskaźnikiem podsumowującym ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego jest ogólny wskaźnik rozwoju gminy (rysunek 13) – stanowi on średnią arytmetyczną wartości z wszystkich wskaźników diagnostycznych w 12 badanych obszarach, przedstawia stan i zmianę wskaźnika na przestrzeni lat 2017–2021. We wszystkich analizowanych latach wartość wskaźnika była dodatnia, co oznacza sytuację lepszą niż średnia w grupie porównawczej, przy czym w ostatnim badanym roku wartość zmalała w stosunku do roku poprzedniego.

Rysunek 13 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Kłomnice w latach 2017–2021

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 11.06.2023 r.

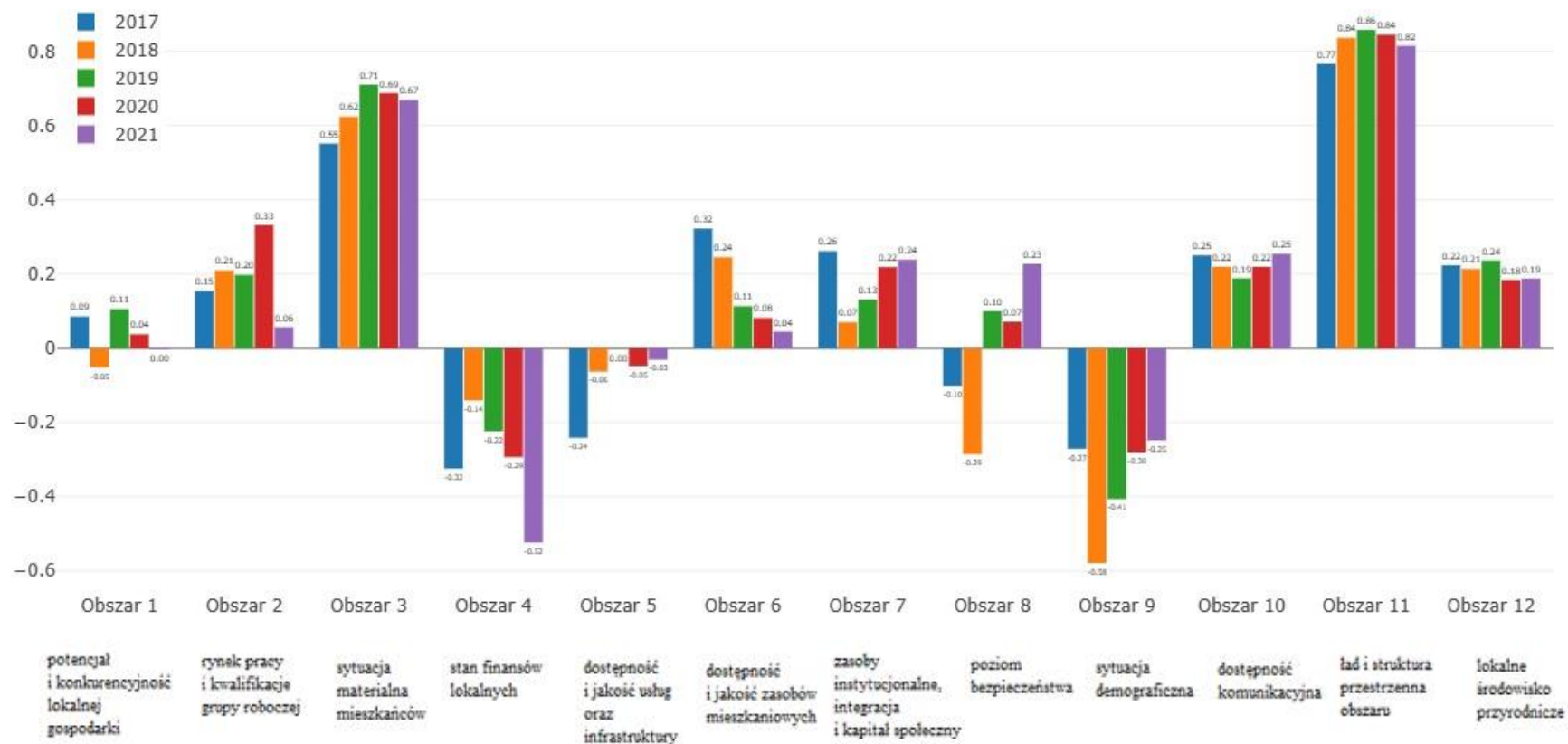
Na rysunku 14 przedstawiono ogólny wskaźnik rozwoju w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021 z podziałem na 12 różnych obszarów, są to:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (Obszar 1);
- rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej (Obszar 2);
- sytuacja materialna mieszkańców (Obszar 3);
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) (Obszar 4);
- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury (Obszar 5);
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie (Obszar 6);
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (Obszar 7);
- poziom bezpieczeństwa (Obszar 8);
- sytuacja demograficzna (Obszar 9);
- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) (Obszar 10);
- ład i struktura przestrzenna obszaru (Obszar 11);
- lokalne środowisko przyrodnicze (Obszar 12).

Najwyższe wartości wskaźnika w Gminie Kłomnice na przestrzeni lat odnotowano w obszarach 11 *Ład i struktura przestrzenna obszaru* oraz 3 *Sytuacja materialna mieszkańców*. Natomiast najniższy poziom wskaźnika wystąpił w obszarach: 4 *Stan finansów lokalnych* oraz 9 *Sytuacja demograficzna*.

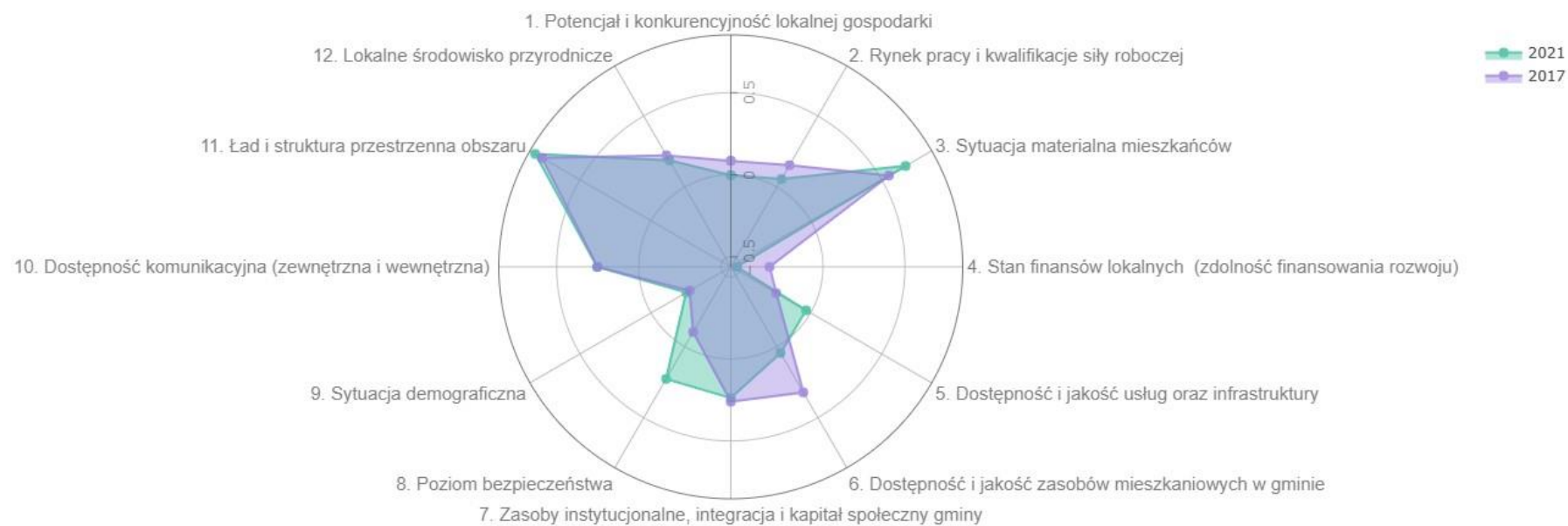
Na rysunku 15 przedstawiono ogólny wskaźnik rozwoju na początku i końcu badanego okresu. Z wykresu można odczytać, jak w badanych latach zmieniała się wartość wskaźników w poszczególnych obszarach. Wyraźnie widać, że w Gminie Kłomnice na przestrzeni lat wzrastał poziom bezpieczeństwa, dostępność i jakość usług oraz infrastruktury oraz sytuacja materialna mieszkańców.

Rysunek 14 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Kłomnice w latach 2017–2021 (obszary)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 11.06.2023 r.

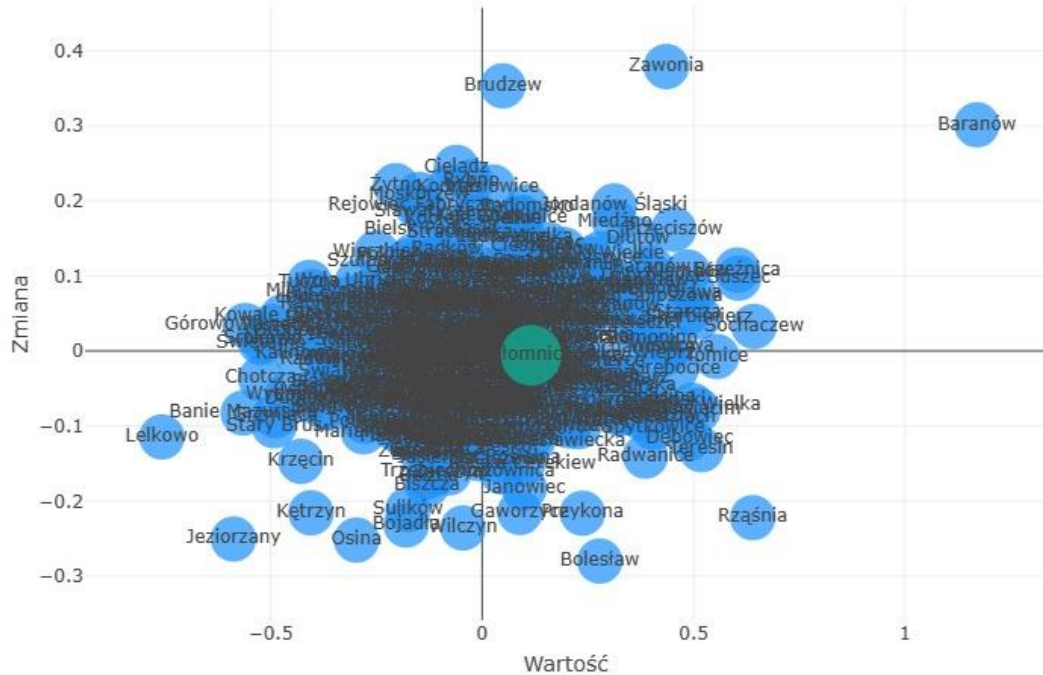
Rysunek 15 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Kłomnice w obszarach na początku i końcu badanego okresu

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 11.06.2023 r.

Na rysunku 16 przedstawiona została pozycja gminy w swojej grupie porównawczej. Gmina Kłomnice względem pozostałych gmin podobnych zajęła miejsce w III ćwiartce, co oznacza sytuację korzystniejszą niż średnia w grupie porównawczej, przy czym następuje pogorszenie wskaźników i sytuacji gminy względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej.

Rysunek 16 Pozycja Gminy Kłomnice w grupie porównawczej

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 11.06.2023 r.

15.2. Wyniki badań ankietowych

Ważnym aspektem, który daje pewne rozeznanie o gminie i pozwala poznać opinie na jej temat jest sondaż diagnostyczny w formie ankiety. Na potrzeby poznania opinii mieszkańców związanych z wewnętrznymi i zewnętrznymi uwarunkowaniami, aktualnymi potrzebami oraz określeniem dalszych kierunków rozwoju Gminy Kłomnice zostały przeprowadzone dwa badania ankietowe.

Pierwsze badanie zostało przeprowadzone w terminie od 13.04–31.07.2022 r. w formie ankiety i bezpośrednich spotkań z mieszkańcami Gminy Kłomnice. Informacja o badaniu wraz z wzorem ankiety została podana do publicznej wiadomości na stronie internetowej gminy oraz na oficjalnym serwisie gminy na Facebooku.

W badaniu ankietowym wzięło udział 75 osób, z pośród tej grupy zdecydowaną większość stanowiły kobiety (74,2%). Znaczny udział ankietowanych stanowiły osoby pracujące (80,6%). Najlichnieszą grupę ankietowanych ze względu na wiek stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25–44 lat (65,1%), natomiast najmniejszą grupę ankietowanych stanowiły osoby w przedziale wiekowym 55–64 lat. W przeprowadzonych badaniach ankietowych najlichnieszą grupę ankietowanych stanowiły osoby posiadające wykształcenie wyższe (79,4%), natomiast najmniej było osób z wykształceniem podstawowym (3,1%). Ze względu na miejsce zamieszkania zdecydowanie dominowali mieszkańcy Kłomnic (45,8%).

Ankietowani wskazali, że informacje o wydarzeniach lokalnych i działaniach władz Gminy Kłomnice czerpią głównie z oficjalnego serwisu gminy na Facebooku (38%), strony internetowej Urzędu Gminy (33%) i Gazety Kłomnickiej (29%). Mniej istotnymi kanałami dotarcia do mieszkańców są informacje przekazywane między znajomymi, sąsiadami i na tablicach ogłoszeń. Na pytanie z jakich źródeł ankietowani chcieliby otrzymywać informacje o działalności Gminy, mieszkańcy w głównej mierze wskazali Internet i Gazetę Kłomnicką. Gmina Kłomnice posiada spory potencjał, który w przyszłości może przynieść dalsze korzystne zmiany społeczno-gospodarcze. Mieszkańcy – 41,3% ankietowanych raczej dobrze ocenia poziom życia w Gminie, natomiast przeciętnie ocenia go 38,1% respondentów. Według 46% ankietowanych poziom życia w Gminie Kłomnice poprawił się na przestrzeni ostatnich 10 lat. Jako główne kierunki poprawy życia w gminie mieszkańcy wskazali dostępność infrastruktury, tj.: Internet, sieć oświetleniowa, sieć kanalizacyjna i wodociągowa, dostęp do rekreacji, bogata oferta kulturalna Gminnego Ośrodka Kultury. Z przeanalizowanych ankiet wynika, że

większość mieszkańców (36,5%) planuje mieszkać na terenie gminy, 20,6% raczej nie, natomiast 15,5% zdecydowanie nie.

Kolejne pytanie dotyczyło realnego wpływu mieszkańców na ważne decyzje podejmowane przez władze samorządowe, czyli Wójta oraz Radę Gminy. Z pośród 63 odpowiedzi 34,9% badanych odpowiedziało „raczej duży”, 34,9% „raczej umiarkowany” natomiast 17,5% „raczej mały”. W ankiecie pojawiło się także pytanie dotyczące sytuacji finansowej Gminy. Większość ankietowanych (39,7%) odpowiedziało, że Gmina jest raczej biedna, natomiast 34,9% respondentów wskazało, że gmina jest średnio zamożna.

Analizując odpowiedzi mieszkańców można zauważyć, że jako jedno z głównych zagrożeń, wskazywane jest zadłużenie gminy, co w przyszłości może mieć przełożenie na mniejsze nakłady inwestycyjne, ze względu na ograniczony wkład własny. Dużo respondentów jako szansę na rozwój gminy wskazało utworzenie strefy inwestycyjnej w celu przyciągnięcia przedsiębiorców i możliwości utworzenia nowych miejsc pracy, co może wpłynąć na zahamowanie migracji młodych ludzi do dużych miast.

Znacząca ilość ankietowanych w odpowiedziach wskazała iż położenie nad rzeką Wartą oraz walory przyrodnicze to najważniejsze potencjały gminy, które stanowią determinantę do rozwoju turystyki, agroturystyki i infrastruktury turystycznej (szlak kajakowy, trasy rowerowe i turystyczne). Gmina Kłomnice jest bogata w organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i kapitał społeczny, który nie jest w pełni wykorzystywany, dlatego zdaniem ankietowanych należy wspierać organizacje pozarządowe poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych na ich działalność i rozwój.

Kolejne bardzo istotne pytanie związane było z problemami wpływającymi na warunki życia w Gminie Kłomnice. Na powyższe zapytanie odpowiedziało wielu ankietowanych, najczęściej pojawiały się następujące odpowiedzi: brak możliwości podjęcia pracy, zbyt mała ilość zajęć pozalekcyjnych dla dzieci, brak odpowiedniego systemu edukacji oraz opieki pozaszkolnej, brak żłobka na terenie gminy, brak zagospodarowania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, młode matki mają utrudniony powrót do pracy, brak obwodnicy, brak instalacji gazowej w dużej części gminy, niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna, rosnące koszty utrzymania choćby poprzez wzrost cen za wywóz odpadów, brak wygospodarowanych ciągów komunikacyjnych dla pieszych i rowerzystów, szczególnie poza Kłomnicami, wciąż duży problem z komunikacją w niektórych miejscowościach, brak szlaków rowerowych, brak lekarzy specjalistów w przychodniach, brak terenów inwestycyjnych, odpływ młodych ludzi

do miast, brak domów i mieszkań na wynajem, zadłużenie gminy, niski poziom ochrony środowiska, brak świadomości ekologicznej mieszkańców, brak drzew wzdłuż ul. Częstochowskiej i zadbanego pasu zieleni, a także brak samorządowych programów wspierających inwestowanie w odnawialne źródła energii.

W dniach 27.06–07.07.2023 r. została przeprowadzona wśród mieszkańców Gminy Kłomnice druga ankieta (przygotowana w formie elektronicznej on-line oraz papierowej, dostępnej w Urzędzie Gminy Kłomnice) na temat uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, aktualnych potrzeb oraz przyszłych kierunków rozwoju gminy.

Uzyskane wyniki pomogły w opracowaniu analizy stanu istniejącego. Ankieta obejmowała 2 części. W pierwszej należało ocenić w skali od 1 do 5 poszczególne obszary funkcjonowania gminy, natomiast w drugiej części ankietowany określał maksymalnie trzy najważniejsze priorytety, które mogą mieć wpływ na rozwój gminy oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju. Ankieta ta była skierowana do mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych i lokalnych środowisk gospodarczych oraz instytucji publicznych, środowisk edukacyjnych i kulturalnych. Dzięki temu poznano uwagi i propozycje zmian, przyczyniające się do zdiagnozowania lokalnych potrzeb, barier rozwoju i potencjałów Gminy Kłomnice. W ankiecie wzięło udział 36 osób. Pełne wyniki badań ankietowych dołączono w formie załącznika do Diagnozy.

Pierwsze pytanie dotyczyło 31 dziedzin funkcjonowania gminy, które respondenci oceniali w skali od 1 do 5. Najwyżej oceniony przez ankietowanych obszar funkcjonowania to dostępność sieci wodociągowej (91% respondentów oceniło go dobrze i bardzo dobrze). Potwierdzają to dane statystyczne, które pokazały, że gmina posiada wysoki udział % korzystających z instalacji w ludności ogółem. Na równie wysokim poziomie oceniono dostępność usług/ możliwość zakupu artykułów codziennego użytku (88% ocen dobrych i bardzo dobrych). Dobrze ocenionym obszarem jest również dostępność i jakość sieci internetowej (84% ocen dobrych i bardzo dobrych). Dobrze oceniono jakość i dostępność edukacji na poziomie podstawowym (83% ankietowanych oceniło dobrze i bardzo dobrze). Obszary, które także zostały pozytywnie ocenione przez mieszkańców to: system zbiórki odpadów komunalnych (80% ocen dobrych i bardzo dobrych), a także oferta placówek kultury (75% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Z mniej optymistycznych, ale bardzo ważnych danych jakie udało się uzyskać z badań ankietowych, to jakość i dostępność opieki żłobkowej. Obszar ten uzyskał 58% ocen złych

i bardzo złych. Sytuacja ta wynika z tego, iż na terenie Gminy Kłomnice nie funkcjonuje żadna placówka, która oferuje możliwość opieki nad dziećmi do lat 3. Kolejny słabo oceniony obszar to dostęp do miejsc pracy (28% ocen złych i bardzo złych). Słabo oceniane są również warunki do rozwoju działalności gospodarczej (25% ocen złych i bardzo złych).

Druga część ankiety odnosiła się do podania maksymalnie 3 priorytetów, które mają lub miałyby największy wpływ na rozwój Gminy Kłomnice oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju. W tym pytaniu największa uwaga została skupiona na wspieraniu przedsiębiorczości na obszarze gminy (odpowiedź wskazało 58% respondentów). Innymi ważnymi aspektami, na które zwrócili uwagę ankietowani, to: zwiększenie dostępności i jakości podstawowej opieki zdrowotnej (odpowiedź wskazało 47% ankietowanych) oraz zwiększenie dostępności i jakości opieki żłobkowej i przedszkolnej (odpowiedź wskazało 44% ankietowanych). Elementy te potrzebują poprawy i mają duży wpływ na rozwój Gminy Kłomnice w perspektywie najbliższych lat.

15.3. Wnioski z diagnozy

Gmina Kłomnice jest położona w niedalekiej odległości (około 27 km) od Częstochowy. Dla mieszkańców gminy ma to istotne znaczenie, gdyż miasto stanowi zaplecze edukacyjne, zakupowe, rozrywkowe, a także jest miejscem zatrudnienia. Dostęp do dużych miast jest trudniejszy i wiąże się z dłuższym czasem dojazdu: Bytom, Katowice – około 1,5 godziny jazdy samochodem, natomiast dojazd do Łodzi, Kielc lub Opola zajmuje prawie 2 godziny. Znaczne odległości od dużych miast mogą powodować brak chęci do osiedlenia się oraz migrację przez ludzi młodych, co w konsekwencji może doprowadzić do znacznego pogorszenia się wskaźników obciążenia demograficznego oraz starzenia się społeczeństwa. Jednak w dobie rosnącej popularności pracy zdalnej, odległość od dużych ośrodków miejskich nie powinna stanowić problemu w zakresie wyboru miejsca zamieszkania. Dlatego też gmina powinna zadbać o zapewnienie wysokiej jakości Internetu szerokopasmowego, który w połączeniu z rozwiniętymi e-usługami publicznymi na wysokim poziomie, szeroką ofertą rekreacji dla mieszkańców oraz atrakcyjnymi przestrzeniami publicznymi będzie stanowić czynnik, który mógłby zapobiec emigracji rdzennych mieszkańców, szczególnie młodych.

Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden podmiot świadczący usługi opieki nad dziećmi do lat 3, co może negatywnie wpływać na aktywność zawodową kobiet, ponieważ w przeważającej części to kobiety dbają o dzieci i rodzinę. Istotne jest zatem takie kierunkowanie rozwoju, które pozwoli kobietom na podjęcie pracy – dostęp do opieki nad dziećmi czy podnoszenie kwalifikacji, co przyczyni się do wzrostu ich aktywności zawodowej.

Na terenie Gminy Kłomnice funkcjonuje mniejsza niż w większości gmin sąsiednich ilość podmiotów gospodarczych, a w porównaniu do roku 2020 – w roku 2021 zmalała ilość podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Istotne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego gminy jest ponowne rozbudzenie wśród mieszkańców chęci do rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej poprzez prowadzenie skutecznej polityki w zakresie wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy daje szansę na zwiększenie dochodów własnych, co w dalszej perspektywie wpłynie pozytywnie na poprawę jakości życia mieszkańców.

W przypadku Gminy Kłomnice szczególnie niepokojący jest fakt mocno ujemnego poziomu przyrostu naturalnego, który wystąpił w ostatnich latach oraz systematycznie malejącej liczby ludności, która może wynikać z faktu odpływu młodych osób w poszukiwaniu lepszych perspektyw życiowych. Młodzi ludzie często wyjeżdżają na studia, po których nie

wracają. Stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości może stanowić czynnik, który zachęci do powrotu do gminy. Systematyczny spadek liczby ludności jest tendencją negatywną, ale tożsamą z trendem charakteryzującym województwo oraz kraj. Kształtowanie się sytuacji demograficznej w ten sposób stanowi wyzwanie do odwrócenia tej tendencji. Ważna jest pomoc w zadbaniu o bezpieczeństwo finansowe społeczeństwa, a także zwiększenie zaplecza placówek oświatowych umożliwiających opiekę nad najmłodszymi. Dlatego istotne dla dalszego rozwoju gminy w zakresie sytuacji demograficznej jest tworzenie miejsc pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną oraz rozwój przestrzeni publicznej, w tym położenie nacisku na rozwój lokalnej bazy usługowej (z zakresu edukacji, zdrowia, rekreacji itp.).

Gmina Kłomnice powinna w większym stopniu wykorzystywać możliwości płynące z uczestnictwa Polski w Unii Europejskiej. Wykorzystanie potencjału środków finansowych, których źródłem są dofinansowania z Unii Europejskiej znacząco wpływa na atrakcyjność gminy. Możliwości pozyskania środków na realizację nowych projektów, a także zawieranie różnych form partnerstw wśród sektora społeczno-gospodarczego daje szansę na pobudzenie przedsiębiorczości, a w konsekwencji rozwój całej gminy poprzez zwiększenie dochodów mieszkańców, które w dalszej kolejności przyniosą wymierne korzyści w postaci zwiększonych wpływów do budżetu gminy.

Gmina Kłomnice posiada potencjał w położeniu na terenie, który charakteryzuje się czystym powietrzem, środowiskiem naturalnym, terenami zielonymi. Daje to możliwości w zakresie stworzenia bazy noclegowej oraz rozwoju agroturystyki, która może znacząco przyczynić się do wzrostu atrakcyjności regionu oraz zamożności mieszkańców gminy.

Spis tabel

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	11
Tabela 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	15
Tabela 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021.....	16
Tabela 4 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021.....	20
Tabela 5 Nowe budynki mieszkalne w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	21
Tabela 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2018–2021	22
Tabela 7 Wskaźniki gospodarcze dla Gminy Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	28
Tabela 8 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON dla Gminy Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	35
Tabela 9 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	36
Tabela 10 Udział % obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem na obszarze Gminy Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021.....	46
Tabela 11 Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021	46
Tabela 12 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021.....	49
Tabela 13 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu oraz oświetlenie ulic, placów	

i dróg w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021	49
Tabela 14 Wydatki (zł) na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021	50
Tabela 15 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Kłomnice, gminach sąsiednich, województwie śląskim i Polsce w latach 2017–2021.....	52
Tabela 16 Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu % w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021	53
Tabela 17 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021	71
Tabela 18 Zasiłki rodzinne w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021	72
Tabela 19 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021	75
Tabela 20 Wskaźniki szkolnictwa podstawowego w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2017–2021	76
Tabela 21 Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i kraju w latach 2021–2023	77
Tabela 22 Dochody ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	83
Tabela 23 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	84
Tabela 24 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	86
Tabela 25 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	87
Tabela 26 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w latach 2017–2021	89

Tabela 27 Liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w latach 2018–2021	90
Tabela 28 Schemat analizy SWOT	91
Tabela 29 Analiza SWOT	91

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021	10
Wykres 2 Piramida wieku dla Gminy Kłomnice w roku 2021	12
Wykres 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021.....	13
Wykres 4 Wskaźnik starości – odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w Gminie Kłomnice i w gminach podobnych w latach 2017–2021	17
Wykres 5 Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021....	18
Wykres 6 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021	18
Wykres 7 Urodzenia żywe na 1000 ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021	19
Wykres 8 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021	20
Wykres 9 Przyrost naturalny w ostatnich trzech latach na 1 000 ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021	24
Wykres 10 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021 ...	25
Wykres 11 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021	29
Wykres 12 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021	29
Wykres 13 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021.....	30
Wykres 14 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021.....	30

Wykres 15 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021.....	31
Wykres 16 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021.....	31
Wykres 17 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021.....	32
Wykres 18 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021.....	32
Wykres 19 Kwota długu gminy na koniec roku przypadająca na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021	38
Wykres 20 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021.....	38
Wykres 21 Wydatki inwestycyjne budżetu gminy na 1 mieszkańca – średnia trzyletnia w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021 ...	39
Wykres 22 Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021	39
Wykres 23 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25. roku życia na 1000 mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021.....	39
Wykres 24 Wartość majątku zakumulowanego na terenie gminy w oparciu o zasoby mieszkaniowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021.....	40
Wykres 25 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia trzyletnia w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021	40
Wykres 26 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Kłomnice, gminach sąsiednich, województwie śląskim i Polsce w roku 2021	52
Wykres 27 Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem (%) w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021	55

Wykres 28 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2017–2021	56
Wykres 29 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego ogółem w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w roku 2021	71
Wykres 30 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021	73
Wykres 31 Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021	80
Wykres 32 Dochody własne (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021	84
Wykres 33 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021	85
Wykres 34 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021	85
Wykres 35 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021	86
Wykres 36 Wydatki ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021	86
Wykres 37 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021	87
Wykres 38 Wydatki bieżące ogółem (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego i Polski w roku 2021	88
Wykres 39 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice ...	88
Wykres 40 Wydatki majątkowe (zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kłomnice w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa śląskiego oraz Polski w roku 2021	89

Spis rysunków

Rysunek 1 Wskaźnik rozwoju – wymiar społeczny w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021.....	23
Rysunek 2 Wskaźnik rozwoju społecznego w Gminie Kłomnice (obszary) w latach 2017–2021.....	24
Rysunek 3 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru społecznego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Kłomnice	25
Rysunek 4 Pozycja Gminy Kłomnice w grupie porównawczej – wymiar społeczny.....	26
Rysunek 5 Wskaźnik rozwoju – wymiar gospodarczy w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021.....	36
Rysunek 6 Wskaźnik rozwoju gospodarczego w Gminie Kłomnice (obszary) w latach 2017–2021.....	37
Rysunek 7 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru gospodarczego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Kłomnice	41
Rysunek 8 Pozycja Gminy Kłomnice w grupie porównawczej – wymiar gospodarczy.....	41
Rysunek 9 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Kłomnice w latach 2017–2021.....	54
Rysunek 10 Wskaźnik rozwoju środowiskowego w Gminie Kłomnice (obszary) w latach 2017–2021.....	55
Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru środowiskowego na początku i końcu badanego okresu w Gminie Kłomnice	56
Rysunek 12 Pozycja Gminy Kłomnice w grupie porównawczej – wymiar środowiskowy	57
Rysunek 13 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Kłomnice w latach 2017–2021	93
Rysunek 14 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Kłomnice w latach 2017–2021 (obszary)	95
Rysunek 15 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Kłomnice w obszarach na początku i końcu badanego okresu.....	96
Rysunek 16 Pozycja Gminy Kłomnice w grupie porównawczej.....	97

Spis map

Mapa 1 Położenie Gminy Kłomnice na tle Polski, województwa śląskiego i powiatu częstochowskiego.....	6
Mapa 2 Podział Gminy Kłomnice na jednostki strukturalne	7

Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Kłomnice.....	8
Mapa 4 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Kłomnice.....	9
Mapa 5 Gęstość zaludnienia w poszczególnych sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021 .	11
Mapa 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021	33
Mapa 7 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021	33
Mapa 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Kłomnice w roku 2021	34
Mapa 9 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Kłomnice	34
Mapa 10 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Kłomnice	45
Mapa 11 Zasięg obszarów przekroczeń rocznego poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie śląskim \w roku 2021.....	47
Mapa 12 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu ze względu na ochronę roślin w województwie śląskim w roku 2021	48
Mapa 13 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Kłomnice	68

Załączniki

Załącznik nr 1 Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego na potrzeby diagnozy